
BEZPIECZNY
BANK

BEZPIECZNY BANK

czasopismo poświęcone
zagadnieniom gwarancji
depozytów i bezpieczeństwa
finansowego banków

Kolegium

programowo-redakcyjne:
dr Marek Grzybowski
– redaktor naczelny,
Kazimierz Beca,
prof. dr hab. Tomasz Dybowski,
prof. dr hab. Stanisław Kasiewicz,
Ewa Kawecka-Włodarczak,
Krzysztof Pietraszkiewicz,
prof. dr hab. Marek Safjan,
prof. dr hab. Jan Szambelańczyk,
Ewa Śleszyńska-Charewicz

Sekretariat redakcji:

Joanna Majewska,
Tomasz Obal

Publikowane artykuły przedstawiają
opinie i poglądy ich autorów i nie
wyrażają oficjalnego stanowiska
Bankowego Funduszu Gwarancyjnego

Łamanie:

Dariusz Stański

Korekta:

Ewa Stempniewicz

Opracowanie graficzne:

Andrzej Koch

Druk:

STARDRUK

ISSN 1429-2939

Wydawca:

Bankowy Fundusz Gwarancyjny
00-546 Warszawa
ul. Ks. Ignacego Jana Skorupki 4
tel. 583-08-01, 583-08-05,
583-08-06
fax 583-08-08
e-mail: rada@bfg.pl
www.bfg.pl
we współpracy z wydawnictwem
„Zarządzanie i Finanse”

W NUMERZE

A. Z działalności BFG – str. 3

1. Konkurs na najlepszą pracę magisterską i doktorską – str. 3
2. Uchwała Rady nr 24/2000 z dnia 30.11.2000 r. w sprawie ustalenia wysokości stawki procentowej obowiązkowej opłaty rocznej na 2001 r. wnoszonej na rzecz Bankowego Funduszu Gwarancyjnego przez podmioty objęte obowiązkowym systemem gwarantowania oraz terminu jej wniesienia – str. 8
3. Uchwała Rady nr 25/2000 z dnia 30.11.2000 r. w sprawie ustalenia wysokości stawki procentowej na 2001 r. określającej wysokość funduszy ochrony środków gwarantowanych tworzonych przez podmioty objęte obowiązkowym systemem gwarantowania – str. 10

B. Problemy i poglądy – str. 11

1. Informatyzacja sektora bankowego a formuła działania Bankowego Funduszu Gwarancyjnego (BFG) – Stanisław Kasiewicz – str. 11
2. Perspektywy rozwoju bankowości spółdzielczej w Polsce u progu XXI wieku – Ewa Śleszyńska-Charewicz – str. 20

C. Nowe idee i rozwiązania – 25

1. Zalecenia Forum na Rzecz Stabilności Finansowej w zakresie systemów gwarantowania depozytów – Małgorzata Iwanicz-Drozdowska – str. 25

D. Konsultacje dla banków – str. 35

1. Analiza ustawy o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się, bankach zrzeszających oraz o zmianie niektórych ustaw z dnia 7 grudnia 2000 r. – Jan Szambelańczyk – str. 35
2. Zmiany makroekonomiczne a polityka stóp procentowych w sektorze bankowym – Małgorzata Iwanicz-Drozdowska, Wojciech Konat – str. 52
3. Analiza polityki stóp procentowych prowadzonej przez banki komercyjne – Małgorzata Iwanicz-Drozdowska, Wojciech Konat, Iwona Sowińska – str. 65
4. Analiza polityki stóp procentowych prowadzonej przez banki spółdzielcze – Małgorzata Zaleska, Anna Pszkit – str. 74

E. Z doświadczeń zagranicznych – str. 93

1. Systemy gwarantowania depozytów w krajach Unii Europejskiej – Halina Polijaniuk – str. 93

F. Miscellanea – str. 121

BEZPIECZNY BANK

SAFE BANKING
Magazine on the issues of deposit
protection and the financial
security of banks

Edited by:

dr Marek Grzybowski
– chief editor,
Kazimierz Beca,
prof. dr hab. Tomasz Dybowski,
prof. dr hab. Stanisław Kasiewicz,
Ewa Kawecka-Włodarczak,
Krzysztof Pietraszkiewicz,
prof. dr hab. Marek Safjan,
prof. dr hab. Jan Szambelańczyk,
Ewa Śleszyńska-Charewicz

Secretariat:

Joanna Majewska,
Tomasz Obal

The published articles present their
author's opinions. These opinions
are not the official attitude
of the Bank Guarantee Fund.

ISSN 1429-2939

Publisher:

Bank Guarantee Fund
00-546 Warsaw
Ks. Ignacego Jana Skorupki Street 4
tel. 583-08-01, 583-08-05,
583-08-06
fax 583-08-08
e-mail: rada@bfg.pl
www.bfg.pl
in cooperation with the
„Zarządzanie i Finanse”

CONTENTS

A. About BFG Activity (BFG – the Bank Guarantee Fund) – p. 3

1. Contest for the best Master's and Doctor's thesis – p. 3
2. The resolution of the BFG Council no 24/2000 dated November 30, 2000 concerning the rate of an obligatory annual fee for banks covered by the guarantee system for the year 2001 – p. 8
3. The resolution of the BFG Council no 25/2000 dated November 30, 2000 concerning the rate of allocation to the fund for protection of guaranteed deposits for the year 2001 – p. 10

B. Problems and opinions – p. 11

1. Informatisation of the banking sector and the form of the Bank Guarantee Fund's activity – Stanisław Kasiewicz – p. 11
2. Prospects of the cooperative banking development in Poland on the eve of the twenty first century – Ewa Śleszyńska-Charewicz – p. 20

C. New ideas and solutions – p. 25

1. Recommendations of the Financial Stability Forum for the deposit guarantee systems – Małgorzata Iwanicz-Drozdowska – p. 25

D. Consultations for banks – p. 35

1. Analysis of the Act on the cooperative banks' activity, forming of the associations, banks associating cooperative banks and changes of the other acts, dated December 7, 2000 – Jan Szambelańczyk – p. 35
2. The macroeconomic changes and interests policy in the banking sector – Małgorzata Iwanicz-Drozdowska, Wojciech Konat – p. 52
3. Analysis of the commercial banks' interest rate policy – Małgorzata Iwanicz-Drozdowska, Wojciech Konat, Iwona Sowińska – p. 65
4. Analysis of the cooperative banks' interest rate policy – Małgorzata Zalewska, Anna Pzkit – p. 74

E. Learning from foreign experience – p. 93

1. Deposit guarantee systems in the European Union countries – Halina Polijaniuk – p. 93

F. Miscellanea – p. 121

Z działalności BFG

Uchwała nr 2/2001

**Rady Bankowego Funduszu Gwarancyjnego
z dnia 17 stycznia 2001 r.**

**w sprawie konkursu na najlepszą pracę magisterską i doktorską
z zakresu problematyki systemów gwarantowania depozytów,
działalności Bankowego Funduszu Gwarancyjnego
oraz bezpieczeństwa finansowego banków.**

Na podstawie art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 1994 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym (Dz. U. z 2000 r. nr 9, poz. 131, nr 86, poz. 958, nr 119, poz. 1252 oraz nr 122, poz. 1316), Rada Funduszu uchwała, co następuje:

§ 1.

1. Rada Bankowego Funduszu Gwarancyjnego uznaje za celowe ogłoszenie Konkursu na najlepszą pracę magisterską i doktorską poświęconą tematyce systemów gwarantowania depozytów, działalności Bankowego Funduszu Gwarancyjnego oraz bezpieczeństwa finansowego banków.

2. Zarząd Bankowego Funduszu Gwarancyjnego ustali Regulamin Konkursu, o którym mowa w ust. 1.

§ 2.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

R a d a
Bankowego Funduszu Gwarancyjnego

BANKOWY FUNDUSZ GWARANCYJNY

ogłasza

KONKURS

na najlepszą pracę magisterską i doktorską z zakresu systemów gwarantowania depozytów, problematyki działalności Bankowego Funduszu Gwarancyjnego oraz bezpieczeństwa finansowego banków

- ❖ Do Konkursu mogą być zgłaszane prace napisane w języku polskim, poświęcone tematyce systemów gwarantowania depozytów, działalności Bankowego Funduszu Gwarancyjnego oraz bezpieczeństwa finansowego banków, obronione w roku akademickim 1999/2000.
- ❖ Prace na Konkurs mogą być zgłaszane przez władze uczelni (wydziału, instytutu), w których te prace były wykonane, jak również przez samych autorów po uzyskaniu rekomendacji promotora, a w przypadku prac doktorskich również recenzentów.
- ❖ Szczegółowe warunki zgłaszania prac do Konkursu określa Regulamin.
- ❖ Wniosek o zgłoszenie pracy do Konkursu powinien zawierać:
  - Imię i nazwisko autora pracy, adres do korespondencji, tel. kontaktowy,
  - Dane promotora pracy (adres służbowy),
  - Kopię dokumentu potwierdzającego nadanie, w oparciu o tę pracę, tytułu magistra lub doktora,
  - Opinię o pracy podpisaną przez przedstawicieli władz uczelni (wydziału, instytutu) lub promotora, recenzentów.
- ❖ Wniosek wraz z trzema egzemplarzami pracy należy przesłać **do dnia 10 marca 2001 r. na adres:**

Bankowy Fundusz Gwarancyjny
ul. ks. Ignacego Jana Skorupki 4
00-546 Warszawa
(z dopiskiem „Konkurs”)

Z działalności BFG

- ❖ Prace przesłane na Konkurs nie będą zwracane.
  - ❖ W Konkursie nie mogą uczestniczyć pracownicy Bankowego Funduszu Gwarancyjnego.
  - ❖ **Nagroda w Konkursie jest:**
    - w kategorii **prac magisterskich – kwota 5 000 zł,**
    - w kategorii **prac doktorskich – kwota 10 000 zł.**
- Jury przysługuje prawo przyznania nagrody dodatkowej.
- ❖ Bankowy Fundusz Gwarancyjny zastrzega sobie prawo do publikowania w czasopiśmie „Bezpieczny Bank” w części lub w całości nagrodzonych prac.
  - ❖ Rozstrzygnięcie Konkursu i uroczyste wręczenie nagród odbędzie się w trakcie obrad XII Walnego Zgromadzenia Związku Banków Polskich (maj 2001 r.).

Sekretariat Jury Konkursu:

tel. (0-22) 583 08 03, 583 08 07
fax. (0-22) 583 08 08
www.bfg.pl
e-mail: konkurs@bfg.pl

REGULAMIN

Konkursu na najlepszą pracę magisterską i doktorską z zakresu systemów gwarantowania depozytów, problematyki działalności Bankowego Funduszu Gwarancyjnego oraz bezpieczeństwa finansowego banków

§ 1.

1. Konkurs przeprowadza się w dwóch kategoriach prac:
  - a) magisterskich,
  - b) doktorskich.
2. Nagrodą w konkursie dla najlepszej pracy:
  - a) magisterskiej – jest kwota 5 000 zł,
  - b) doktorskiej – jest kwota 10 000 zł.
3. Bankowy Funduszu Gwarancyjny zastrzega sobie prawo do publikowania w części lub w całości nagrodzonych prac w czasopiśmie „Bezpieczny Bank”.
4. Wyniki konkursu będą ogłaszane w trakcie obrad Walnego Zgromadzenia Związku Banków Polskich.
5. Konkurs jest ogłaszany w drodze zaproszeń kierowanych do wyższych uczelni działających w Polsce.

§ 2.

Prace zgłoszone do Konkursu będą oceniane przez Jury powołane przez Bankowy Fundusz Gwarancyjny.

§ 3.

1. Do Konkursu mogą być zgłoszone prace magisterskie i doktorskie z zakresu tematyki systemów gwarantowania depozytów, działalności Bankowego Funduszu Gwarancyjnego oraz problematyki bezpieczeństwa finansowego banków.

Z działalności BFG

---

2. Prawo do zgłaszania prac magisterskich mają władze uczelni (stosowni dziekani wydziałów, kierownicy katedr) mające prawo do nadawania tytułu magistra.

3. Wnioski w sprawie nagrody za pracę doktorską mogą nadsyłać dziekani, dyrektorzy lub równorzędni kierownicy tych placówek badawczych, których rady naukowe mają prawo nadawania stopnia doktora nauk ekonomicznych lub doktora nauk prawnych.

4. Wnioski mogą składać również sami autorzy prac po uzyskaniu rekomendacji promotora, a w przypadku prac doktorskich również recenzentów.

5. O dopuszczeniu pracy do Konkursu decyduje Jury na wniosek Przewodniczącego Jury.

6. W Konkursie nie mogą uczestniczyć pracownicy Bankowego Funduszu Gwarancyjnego.

§ 4.

1. Prace, w trzech egzemplarzach, należy składać do Bankowego Funduszu Gwarancyjnego w Warszawie, ul. ks. Ignacego Jana Skorupki 4, w terminie do dnia 10 marca 2001 r.

2. Wniosek o zgłoszeniu pracy do Konkursu, o którym mowa w § 3 ust. 2–4, powinien zawierać:

- imię i nazwisko autora pracy oraz adres dla korespondencji, telefon;
- kopię dokumentu potwierdzającego nadanie, w oparciu o tę pracę, tytułu magistra lub stopnia doktora nauk ekonomicznych lub doktora nauk prawnych;
- opinię o pracy podpisaną przez promotora, recenzentów.

3. Prace nadesłane na Konkurs nie będą zwracane.

§ 5.

1. Jury przyznaje jedną nagrodę w każdej z dwóch kategorii, o których mowa w § 1 ust. 1. Jury może przyznać dodatkowe nagrody.

2. Jury może nie przyznać nagrody, w przypadku gdy uzna, że przedstawione prace nie spełniają oczekiwań organizatora Konkursu.

3. Decyzja Jury jest ostateczna. Od decyzji tej nie przysługuje odwołanie.

Uchwała nr 24/2000

**Rady Bankowego Funduszu Gwarancyjnego
z dnia 30 listopada 2000 r.**

**w sprawie ustalenia wysokości stawki procentowej obowiązkowej
opłaty rocznej na 2001 rok wnoszonej na rzecz Bankowego
Funduszu Gwarancyjnego przez podmioty objęte obowiązkowym
systemem gwarantowania oraz terminu jej wniesienia.**

Na podstawie art. 7 ust. 2 pkt 5 ustawy z dnia 14 grudnia 1994 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym (Dz.U. z 2000 r. nr 9, poz. 131) oraz § 15 statutu Bankowego Funduszu Gwarancyjnego, stanowiącego załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 lutego 1995 r. w sprawie nadania statutu Bankowemu Funduszowi Gwarancyjnemu (Dz.U. nr 21, poz. 113, z 1997 r. nr 126, poz. 808 oraz z 2000 r. nr 12, poz. 137), Rada Funduszu uchwała, co następuje:

§ 1.

Ustala się stawki obowiązkowej opłaty na 2001 rok w wysokości:

- 1) 0,14% sumy aktywów, gwarancji i poręczeń ważonych ryzykiem oraz 0,07% sumy zobowiązań pozabilansowych pomniejszonych o gwarancje, poręczenia i linie kredytów przyrzeczonych ważonych ryzykiem – dla podmiotów objętych obowiązkowym systemem gwarantowania, z zastrzeżeniem pkt 2,
- 2) 0,10% sumy aktywów oraz gwarancji i poręczeń ważonych ryzykiem – dla kas oszczędnościowo-budowlanych, działających na podstawie ustawy o kasach oszczędnościowo-budowlanych i wspieraniu przez państwo oszczędzania na cele mieszkaniowe.

§ 2.

Podstawą wyliczenia kwoty obowiązkowej opłaty rocznej jest stan aktywów i zobowiązań pozabilansowych ważonych ryzykiem, o których mowa w § 1, w dniu 31 grudnia 2000 roku.

§ 3.

Kwota obowiązkowej opłaty, ustalona zgodnie z § 1 i § 2 uchwały, ulega – na podstawie art. 13 ust. 3b ustawy o BFG – pomniejszeniu o 50%.

Z działalności BFG

---

§ 4.

Podmioty objęte systemem gwarantowania, o których mowa w § 1, wnoszą obowiązkową opłatę roczną w wysokości, o której mowa w § 3, w terminie do dnia 15 marca 2001 r.

§ 5.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Rada
Bankowego Funduszu Gwarancyjnego

Uchwała nr 25/2000

**Rady Bankowego Funduszu Gwarancyjnego
z dnia 30 listopada 2000 r.**

**w sprawie ustalenia wysokości stawki procentowej na 2001 rok
określającej wysokość funduszy ochrony środków
gwarantowanych tworzonych przez podmioty objęte
obowiązkowym systemem gwarantowania.**

Na podstawie art. 7 ust. 2 pkt 5 i art. 25 ustawy z dnia 14 grudnia 1994 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym (Dz.U. z 2000 r. nr 9, poz. 131) oraz § 15 ust. 2 i 3 statutu Bankowego Funduszu Gwarancyjnego, stanowiącego załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 lutego 1995 r. w sprawie nadania statutu Bankowemu Funduszowi Gwarancyjnemu (Dz.U. nr 21, poz. 113, z 1997 r. nr 126, poz. 808 oraz z 2000 r. nr 12, poz. 137), Rada Funduszu uchwała, co następuje:

§ 1.

Ustala się na 2001 rok stawkę procentową określającą wysokość funduszy ochrony środków gwarantowanych, tworzonych przez podmioty objęte obowiązkowym systemem gwarantowania, w wysokości 0,3% sumy środków pieniężnych zgromadzonych w banku (zrzeszeniu regionalnym) na wszystkich rachunkach, stanowiących podstawę obliczania kwoty rezerwy obowiązkowej, zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami.

§ 2.

Podmioty, o których mowa w § 1, obowiązane są utworzyć – na zasadach określonych w art. 25 i art. 26 ustawy o BFG – fundusz ochrony środków gwarantowanych na rok 2001 w dniu 2 stycznia 2001 r. według stanu środków, o których mowa w § 1, za październik 2000 r.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

R a d a
Bankowego Funduszu Gwarancyjnego

Problemy i poglądy

Prof. dr hab. Stanisław Kasiewicz
Katedra Analizy Działalności Przedsiębiorstwa
KNoP, Szkoła Główna Handlowa

INFORMATYZACJA SEKTORA BANKOWEGO A FORMUŁA DZIAŁANIA BANKOWEGO FUNDUSZU GWARANCYJNEGO (BFG)*)

Streszczenie

Przedmiotem rozważań jest identyfikacja wpływu informatyzacji sektora bankowego na działanie Bankowego Funduszu Gwarancyjnego. Dowodzi się, że skala inwestycji informatycznych w sektorze krajowych banków komercyjnych jest już dość znaczna, chociaż nadal występuje luka technologiczna w porównaniu z bankami amerykańskimi czy europejskimi. W referacie określa się i uzasadnia obszary działalności BFG, które wymagają przeformułowania w związku z rozwojem informatyzacji. Postulaty dotyczą klientów, banków i aspektów wewnętrznego zarządzania.

1. Wstęp

Sektor bankowy w Polsce podlega od 1989 roku istotnym zmianom własnościowym, technologicznym, efektywnościowym, jakościowym, a także regulacyjnym. W 1995 roku powołano całkowicie nową instytucję – Bankowy Fundusz Gwarancyjny, któremu powierzono ustawowo trzy funkcje (zob. [4], s. 3):

- ❖ gwarantowanie środków pieniężnych deponentów w bankach do wysokości określonej ustawą o BFG. Na 31.04.2000 kwota ta wynosi 11 tys. ecu;
- ❖ udzielanie zwrotnej pomocy finansowej na samodzielną sanację bankom o zagrożonej wypłacalności bądź bankom w celu przejęcia zagrożonych jednostek z tego sektora;
- ❖ gromadzenie i wykorzystanie informacji o bankach w celu wczesnego wykrywania zagrożeń.

---

*^o) Poglądy wyrażone w referacie nie odzwierciedlają stanowiska władz BFG, lecz stanowią niezależną opinię autora.

Bezpieczny Bank

Obserwowana w świecie od lat 70., a także w Polsce po 1990 roku rewolucja informatyczna skłania do głębszego rozważenia, czy cele, narzędzia, środki działania i system zarządzania BFG dostosowane są do skali zachodzących zmian. W tym celu w punkcie pierwszym referatu omówi się tendencje, rozmiar i rezultaty w zakresie informatyzacji banków komercyjnych. W punkcie drugim określi się konsekwencje informatyzacji dla funkcjonowania BFG, a w ostatnim punkcie referatu dokona się identyfikacji i oceny kluczowych postulowanych zmian.

2. Informatyzacja sektora bankowego

Badania przeprowadzone przez amerykańską firmę konsultingową A.T. Kearney i brytyjską Datamonitor wskazują na rosnące zainteresowanie kadry menedżerskiej możliwościami wykorzystania technologii informacyjnych. Opracowane wyniki badania A.T. Kearney na próbie 213 naczelných menedżerów prowadzą do sformułowania następujących wniosków (zob. [2], s. 86):

- ❖ Menedżerowie poświęcają coraz więcej czasu na pogłębienie swej wiedzy na temat technologii informacyjnych.
- ❖ Mimo iż osiągnięto dobre rezultaty w zakresie powiązania technologii informacyjnej ze strategiami i biznesem, to panuje przekonanie, że konieczne są zmodernizowane lub nowe podejścia.
- ❖ Wydatki na technologie informacyjne powszechnie uznaje się za ważny cel strategiczny, aczkolwiek mierzenie tych wydatków na szczeblu komórek podstawowych jest dość trudne.
- ❖ Menedżerowie są przekonani, że technologie informacyjne wspierają wysiłki skierowane na doskonalenie procesów biznesowych.
- ❖ Większość badanych jest przekonana o celowości zwiększenia wydatków inwestycyjnych na technologie informacyjne, aby wyprzedzić konkurentów.
- ❖ Wyspecjalizowana firma konsultingowa Datamonitor prognozuje wydatki banków europejskich w latach 1997–2002 (zob. tabela 1).

Tabela 1. Wydatki inwestycyjne na technologie informacyjne banków europejskich w latach 1997–2002 w mln USD

Rodzaj wydatków	1997	2002	Stopa wzrostu w%
Wydatki własne	7 311	7 275	-0,1
Zakup sprzętu	5 028	5 658	2,4
Zakup oprogramowania	1 361	2 223	10,3
Usługi profesjonalne	878	1 010	2,8
Wydatki na systemy integracji	897	1 010	2,4
Outsourcing	1 530	3 031	14,6
Ogółem	17 055	20 208	3,5

Źródło: *IT spending under scrutiny*, „The Banker”, July 1998, s. 69.

Problemy i poglądy

Wyniki tabeli wymagają krótkiego komentarza. Po pierwsze, szczyt wydatków przewidywano w 1999 roku prawdopodobnie ze względu na zagrożenia wynikające z „problemu roku 2000 – Y2K”. Po drugie, wyraźny jest najwyższy trend wzrostu wydatków na zakup usług obcych (outsourcing informacyjny) i zakup oprogramowania. Po trzecie, widoczne są wysiłki w kierunku integracji rozwiązań i finansowania części prac przy pomocy własnych zasobów (rzeczowych, ludzkich).

Pozytywny wpływ inwestycji w technologie informacyjne był przedmiotem licznych badań. Na uwagę zasługuje badanie przeprowadzone przez B. Prasada i P.T. Harkera dotyczące efektu technologii informacyjnych na wydajność i zyskowność banków detalicznych. Zbadali oni 47 banków w latach 1993–1995. Średnie poziomy inwestycji i kluczowych relacji podaje tabela 2.

M. Bonarski – opierając się na wynikach firmy D i S – ocenia wydatki banków funkcjonujących w Polsce w 1998 roku na informatykę na poziomie 2,29 mld USD. W stosunku do przychodów udział tych inwestycji wynosi ok. 3,3% (zob. [1]). Według specjalistów sektor bankowy będzie inwestować w informatykę w latach 2003–2005 na poziomie 11–12% wartości rynku krajowego.

W uchwale XI Walnego Zgromadzenia Związku Banków Polskich z 13 kwietnia 2000 roku wiele miejsca poświęca się rozwojowi infrastruktury bankowej i nowocze-

Tabela 2. Poziom inwestycji w technologie informacyjne w amerykańskiej bankowości detalicznej w latach 1993–1995

Nazwa	Wartość w mln USD	Struktura w %
A. NAKŁADY INWESTYCYJNE		
1) Inwestycje w technologie informacyjne nakłady rzeczowe	15,60	2,25
2) Inwestycje w technologie informacyjne nakłady osobowe	19,92	2,88
3) Pozostałe nakłady rzeczowe	147,60	21,34
4) Pozostałe nakłady osobowe	508,70	73,53
5) Ogółem nakłady inwestycyjne	691,82	100,00
B. RELACJE		
6) Depozyty i kredyty	34,50	
7) Przychody	596,00	
8) ROA		1,21
9) ROE		15,55
10) Udział inwestycji informacyjnych w sumie depozytów i kredytów		102,96
11) Udział inwestycji informacyjnych w przychodach		5,96

Źródło: Obliczenia własne na podstawie Baba Prasad, Patrick T. Harker, *Examining the Contribution of information Technology Toward Productivity and Profitability in U.S., Retail Banking*, The Wharton School of Pennsylvania 1997/09.

Tabela 3. Wybrane relacje dla banków komercyjnych w Polsce w latach 1996–1999

Wyszczególnienie	1996	1997	1998	1999
1. Inwestycje do przychodów	b.d.	3,17%	2,24%	2,02%
2. Inwestycje na jednego zatrudnionego w tys. zł	6,73	9,22	9,28	10,34
3. Inwestycje na zatrudnionego w tys. USD	2,50	2,81	2,66	2,61
4. Wartości niematerialne i prawne netto w tys. zł	4,00	4,46	5,51	10,45
5. Wartości niematerialne i prawne netto w tys. USD	1,48	1,36	1,58	2,63

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych NBP, średnie kursy dolara.

snym formom świadczenia usług, szczególnie dotyczących rozszerzenia zakresu rozliczeń elektronicznych (m.in. przejście na operacje elektroniczne w obrocie międzybankowym do końca roku 2003), wdrożenia Wspólnej Sieci Bankowości Elektronicznej, tworzenia standardów w sferze technologii, bezpieczeństwa, wspierania działalności edukacyjnej.

Na podstawie danych z tabeli 3 potwierdza się teza stałego wzrostu nakładów inwestycyjnych i wydatków ponoszonych na wartości niematerialne i prawne, w tym na zakup oprogramowania w sektorze banków komercyjnych w Polsce. Poziom wydatków inwestycyjnych na 1 zatrudnionego w 1999 roku wynosi ok. 2,6 tys. USD i taki sam poziom zasobów na 1 zatrudnionego przypada dla wartości niematerialnych i prawnych. W porównaniu ze standardami amerykańskimi wydatki inwestycyjne na systemy informatyczne krajowych banków komercyjnych są relatywnie niskie, gdyż stopa ogólnych wydatków inwestycyjnych do przychodów wynosi ok. 2%, gdy dla banków amerykańskich ok. 6% (z tym, że są to tylko wydatki na cele informatyczne).

3. Charakterystyka stanu informatyzacji BFG

Informatyzacja życia gospodarczego, w tym zwłaszcza placówek działających w sektorze bankowym, wpływa silnie na wykorzystanie technologii informatycznych w działalności BFG. Rysują się jakby trzy płaszczyzny dotychczasowej informatyzacji:

- ❖ informatyzacja wynikająca z kontaktów z bankami oraz jednostkami regulującymi i wspomagającymi funkcjonowanie sektora bankowego,
- ❖ informatyzacja wynikająca z obsługi deponentów,
- ❖ informatyzacja wewnętrznych procesów zarządzania.

3.1. Informatyzacja kontaktów z bankami

Na intensywność kontaktów banków z BFG wpływa liczba banków. Według ostatnio dostępnych danych liczba banków komercyjnych na 31 grudnia 1999 roku wyno-

---

Problemy i poglądy

---

si 77, a liczba banków spółdzielczych 781 (zob. [5], s. 3). Utrzymuje się przy tym silna tendencja redukcji banków, szczególnie spółdzielczych – na początku dekady było ich ponad 1600. Główne obszary kontaktów z bankami to:

Obszar pomocowy:

- ❖ tworzenie i wykorzystanie funduszu pomocowego,
- ❖ ubieganie się o pomoc (dokumentacja, kryteria, negocjacje),
- ❖ przyznanie pomocy,
- ❖ monitorowanie programów naprawczych,
- ❖ spłata pożyczki.

Obszar gwarancyjny:

- ❖ tworzenie i wykorzystanie funduszy ochrony środków gwarantowanych,
- ❖ ocena stopnia zagrożenia banków,
- ❖ tworzenie listy deponentów,
- ❖ informowanie o wypłatach gwarantowanych,
- ❖ partycypacja w masie upadłości,
- ❖ tworzenie listy niewypłaconych gwarantowanych depozytów.

Obszar informacyjny:

- ❖ informowanie o zagrożeniach (konsultacje i spotkania),
- ❖ informowanie o praktykach hazardu moralnego,
- ❖ upowszechnianie informacji o BFG,
- ❖ uczestnictwo w konferencjach, seminariach i okolicznościowych zjazdach,
- ❖ promowanie przedsięwzięć wpływających na bezpieczeństwo banków (np. badania, wydawanie biuletynów, wydawanie kwartalnika „Bezpieczny Bank”, program roku 2000).

Dla wykonywania tych funkcji pracownicy BFG dysponują relatywnie dobrze rozwiniętą infrastrukturą informatyczną (zob. tabela 4 – zasoby informatyczne; oprogramowanie oraz umiejętności zdobyte w trakcie licznych szkoleń). Osiągnięcie tego stanu, w którym prawie każdy pracownik BFG ma do dyspozycji indywidualne komputerowe stanowisko pracy, jest wynikiem konsekwentnie wdrażanego programu komputeryzacji.

Przyjęta koncepcja informatyzacji BFG w 1996 roku zakładała tworzenie ewolucyjnego systemu informatycznego bazującego na potrzebach i doświadczeniach pracowników liniowych (tzw. budowa systemu od dołu). Program określał potrzeby sprzętowe i oprogramowanie dla indywidualnych stanowisk pracy, następnie zakładał budowę sieci lokalnych i opracowanie specjalistycznego oprogramowania w departamentach, faza finalna to zintegrowanie lokalnych sieci (zob. Informacja na temat strategii budowy systemu informatycznego BFG, Warszawa 18.09.1996 r., s. 1). Obecnie stan informatyzacji odzwierciedla 3 etap realizacji przyjętej koncepcji.

Oprogramowanie używane do kontaktów z bankami to oprogramowanie standardowe Microsoft Windows for WorkGroups, NT Microsoft Office, system operacyjny Novell Netware oraz specjalistyczny pakiet oprogramowania systemu SAS. Ponadto wykorzystuje się oprogramowanie własne, w tym:

- ❖ „Syndyk” – służy tworzeniu list deponentów w upadłych bankach,

---

Bezpieczny Bank

Tabela 4. Zasoby informatyczne BFG na 31.04.2000

Departament	Liczba komputerów	Liczba drukarek
Rada Funduszu	1	1
Sekretariat	7	5
Departament Organizacyjny	28	22
Departament Prawny	9	3
Departament Realizacji Gwarancji	21	12
Departament Finansowy	8	5
Departament Analizy Sektora Bankowego	10	3
Departament Działalności Pomocowej	13	5
Stanowisko Kontroli Wewnętrznej	1	1
Zarząd	7	2
Cele szkolenia	5	
Rezerwa	3	
Razem	113	59

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Departamentu Organizacyjnego BFG.

- ❖ „Banki” – zawiera bazę adresową banków,
- ❖ „Nadpłaty” – ustala różnice w obowiązkowej opłacie rocznej dla banków objętych system gwarantowania,
- ❖ „System raportowania i informacji” – prowadzi bieżącą rejestrację, aktualizację oraz kontrolę wniosków i wystąpień pomocowych banków,
- ❖ „FOŚG” – służy do prezentacji danych o gromadzonych składkach i uruchomianych wypłatach banków z funduszu ochrony środków gwarantowanych,
- ❖ „Import” – przenosi dane sprawozdawcze banków otrzymywane z NBP z formatu tekstowego do formatu SAS,
- ❖ „Konwert” – umożliwia automatyczne przenoszenie danych sprawozdawczych otrzymywanych z banków w formie tekstowej do arkusza kalkulacyjnego,
- ❖ „System wczesnego ostrzegania” – kwantyfikuje stan zagrożenia banków,
- ❖ „System Informowania Kierownictwa” (SIK) – umożliwia wielopłaszczyznową analizę sektora bankowego i prezentację wyników w wewnętrznej sieci Intranet.

Oceniając stan informatyzacji kontaktów BFG z bankami komercyjnymi, można sformułować następujące spostrzeżenia:

- ❖ wyczuwa się dużą staranność i troskę o zapewnienie bezpieczeństwa w zbieraniu, przetwarzaniu i wykorzystaniu danych o bankach;

Problemy i poglądy

- ❖ istnieje dostateczna infrastruktura informatyczna i merytoryczne przygotowanie pracowników dla utrzymywania bezpośrednich i szybkich kontaktów BFG z bankami;
- ❖ występuje dość jednostronny przepływ informacji od banków do BFG;
- ❖ brak wypracowanego modelu stałego i interaktywnego współdziałania z indywidualnymi bankami w zakresie informowania o zagrożeniu i kondycji finansowej sektora bankowego. Dominuje przekonanie, że bezpieczeństwo informacji jest najważniejsze, a podstawowym warunkiem tego jest dostęp do informacji i ich wykorzystanie tylko przez upoważnionych pracowników BFG.

3.2. Informatyzacja obsługi deponentów

Na podstawie dotychczasowych obserwacji okazuje się, że deponenci głównie są zainteresowani informacjami dotyczącymi poziomu i warunkami gwarantowania depozytów, w tym również kiedy będą mogli swobodnie dysponować swoimi depozytami znajdującymi się w upadłych bankach, chcą jak najwcześniej znać miejsce i sposób odzyskania tych depozytów (przelew, gotówka, czek, przekaz). Część depozytariuszy wyraża też swoje opinie na temat skuteczności nadzoru, świadomości niebezpieczeństwa utraty lokat itp.

Głównymi kanałami informacyjnymi dla kontaktów z depozytariuszami są media (prasa, radio i telewizja), bezpośrednie kontakty telefoniczne i rozmowy w biurze siedziby BFG oraz w mniejszym stopniu strona internetowa. Część depozytariuszy legitymująca się niewielkimi kwotami zaległych lokat nie odbiera ich, co tworzy dodatkowe problemy ewidencji tych depozytów (służy do tego program „wypląty”) i informowania klientów o możliwościach ich odebrania.

Pod koniec 1999 roku został utworzony internetowy serwis informacyjny o BFG (www.bfg.pl), który zawiera sześć bloków informacyjnych dla potencjalnych internautów:

- ❖ Czym jest BFG
- ❖ Działalność Funduszu
- ❖ Gwarancje depozytów
- ❖ Informacje dla deponentów
- ❖ Kontakt
- ❖ Pomoc.

Nie wpadając w euforię z faktu założenia witryny internetowej o BFG i otworzenia się nowych możliwości komunikacji z deponentami, warto pozytywnie docenić przyjęte rozwiązania:

- a) czytelność i łatwość poruszania się na stronie (aczkolwiek ikony mogłyby być wyraźniej zaznaczone i rozszerzona ich lista),
- b) możliwość samodzielnego określenia wysokości gwarantowanego depozytu przez internautę (kalkulator dla deponenta),
- c) możliwość uzyskania dodatkowych informacji (wyszukiwarka).

Analiza kontaktów z deponentami BFG przez witrynę internetową skłania do opinii, iż dzięki temu ujawnią się nowe obszary zainteresowań deponentów oraz że

nowe narzędzie wpłynie na istotną zmianę formuły działania BFG. **Pierwszy dyskusyjny problem** to skala otwartości BFG na kontakty z deponentami, czyli jakie informacje o działalności BFG i monitorowanych banków można udostępnić zainteresowanym? **Po drugie**, w jakim zakresie BFG ma pełnić funkcję edukacyjną z punktu widzenia bezpieczeństwa drobnych deponentów? **Po trzecie**, czy BFG powinien aktywnie pozyskiwać maksymalną liczbę depozytariuszy banków?

3.3. Informatyzacja procesów zarządzania

Ważnymi działaniami związanymi z tworzeniem nowoczesnego programu informatyzacji BFG jest wspomaganie procesów zarządzania. W ramach ogólnego systemu informowania kierownictwa (SIK) można wyodrębnić następujące rodzaje oprogramowania:

- a) „Finansowo-księgowy” – spełniający wymogi sprawozdawczości przewidziane ustawą o BFG i przepisami NBP (program zakupiony od firmy COMP),
- b) „Bony” – służy do rejestracji i analizy operacji zakupów papierów skarbowych i pieniężnych na rynku pierwotnym i wtórnym,
- c) „Ewidencja materiałów biurowych” – rejestruje stany, zamówienia i faktury według pożądaných grup materiałowych,
- d) „Kadry i płace” – wykorzystuje się go do obsługi kadrowo-płacowej (zakupiony od firmy Softar),
- e) „Środki trwałe” – rejestruje stany, zakupy i likwidacje oraz wartości amortyzacji dla poszczególnych obiektów,
- f) „Plan” – służy do ewidencji wykorzystania pomieszczeń,
- g) „Auta” – umożliwia ewidencję i eksploatację samochodów (zużycie paliwa, naprawy, przeglądy),
- f) Program do obsługi pożyczek.

System informatyczny wspomagający proces zarządzania w BFG jest na miarę obecnych potrzeb, aczkolwiek nie jest w pełni zintegrowany i nie pracuje na jednej rozbudowanej bazie danych.

4. Kierunki zmiany formuły funkcjonowania BFG

Procesy globalizacji i informatyzacji sektora bankowego powodują, że nasila się konieczność obserwacji konkurentów spoza rynku krajowego i europejskiego, a także podmiotów spoza sektora bankowego (np. jednostki sektora finansowego, high-tech, problemowe sektory strategiczne). Efektem tych zmian jest potrzeba stworzenia otwartego systemu komunikacji z otoczeniem. W tej nowej sytuacji BFG daje innym możliwości korzystania ze swego dorobku i jednocześnie uzyskuje uprawnienia oraz możliwości transferu i wymiany informacji z innymi instytucjami. **Otwartość systemu informatycznego BFG może być świadomym wyborem tylko wówczas, gdy będzie pewność, iż zachowana jest tajemnica bankowa i nie ma powodów, aby przypuszczać, iż informacje udostępnione przez BFG prowadzą do zakłóceń i niestabilności sektora bankowego.** Ponadto informacje na stronie internetowej powinny być redagowane w wielu językach, w pierwszej kolejności w języku angielskim, niemieckim i rosyjskim.

Problemy i poglądy

Wysiłki związane z budową informatycznego systemu BFG powinny być skierowane na stopniową eliminację nośnika papierowego w komunikacji pomiędzy bankami i deponentami.

Ważnym zadaniem jest zmiana wizerunku BFG w oczach bankowców, którzy na ogół postrzegają BFG jako urząd quasi-podatkowy i kontrolny, zamiast traktować go jako ważne i cenne źródło informacji o zagrożeniach oraz unikalnego doradcę i konsultanta. Wymaga to wielostronnych działań BFG dla wykształcenia umiejętności doradczych, trenerskich i konsultacyjnych. Wśród tych działań wyjątkową rolę przypisać należy dążeniu do indywidualizacji usług wobec banków. Według badania Pentora z kwietnia 2000 roku ankietowani uznają, iż BFG wpływa korzystnie w 75% na tworzenie społecznego klimatu wobec banków, ale 16% ocenia wpływ BFG jako neutralny.

Wyniszczająca walka konkurencyjna w ramach konkurencji globalnej będzie wymagać szybszej reakcji BFG lub innej instytucji pomocowej na tego typu zagrożenia. Mottem działania takiej instytucji powinno być: szybciej, ciszej, skuteczniej i taniej. Jednym z warunków podstawowych, które mogą spełnić takie oczekiwania, jest wyposażenie lub wygospodarowanie dużych środków własnych BFG. Należałoby zmienić reguły wnoszenia opłat do BFG: zamiast w relacji do poziomu wysokości aktywów bilansowych, gwarancji i poręczeń oraz pozostałych zobowiązań pozabilansowych proporcjonalnie do skali działania i stopnia indywidualnego zagrożenia banku.

Nieuchronna jest też potrzeba podjęcia działań edukacyjnych przez BFG w celu zapoznania deponentów o systemie gwarancji i bezpieczeństwa sektora bankowego w świetle dostępnych wyników wielu badań. Z cytowanego już badania Pentora wynika, że po upadku Banku Staropolskiego tylko o 26% wzrosła liczba zapytań klientów o bezpieczeństwo wkładów, a tylko 4% klientów zdecydowało się na rezygnację z rachunków i wycofywanie wkładów.

Należałoby rozważyć, czy nie byłoby celowe podjęcie poszukiwań przez BFG, a następnie wdrożenie oprogramowania klasy CRM (customer requirement management), pozwalającego na ciągłą, systematyczną i bieżącą analizę, wspieranie oraz raportowanie obszarów kontaktów zewnętrznych z deponentami, bankami i instytucjami finansowymi.

LITERATURA

1. W. Bonarski, *Wzrost kontrolowany*, „Gazeta Bankowa” z 17–23 kwietnia 1999.
2. *IT spending under scrutiny*, „The Banker”, July 1998.
3. Baba Prasad, Patrick T. Harker, *Examining the Contribution of information Technology Toward Productivity and Profitability in U.S.*, Retail Banking, The Wharton School of Pennsylvania 1997/09.
4. Sprawozdanie z działalności Bankowego Funduszu Gwarancyjnego w 1999 roku.
5. Sytuacja finansowa banków w 1999 roku. Synteza, NBP GINB, Warszawa, kwiecień 2000.
6. Uchwała XI Walnego Zgromadzenia Związku Banków Polskich z 13 kwietnia 2000 roku.

PERSPEKTYWY ROZWOJU BANKOWOŚCI SPÓŁDZIELCZEJ W POLSCE U PROGU XXI WIEKU

Polska w dalszym ciągu będzie liberalizowała gospodarkę, co wiązać się będzie między innymi z nasilaniem się konkurencji na rynku usług finansowych. Konkurencja między bankami jest postrzegana przez samych bankowców jako zjawisko równocześnie pozytywne, jak i negatywne. Analiza podłoża wielu kryzysów bankowych na świecie dowodzi, że ocena taka ma racjonalne podstawy. Nie może być jednak żadnej wątpliwości co do tego, iż konkurencja między bankami spółdzielczymi działającymi na terenie tej samej gminy/powiatu będzie miała charakter wyniszczający i docelowo musi doprowadzić do przejęcia, likwidacji bądź upadłości części banków spółdzielczych, o ile w porę przez odpowiednie rozwiązania organizacyjne nie zlikwiduje się tego typu zagrożeń.

Nie można również wykluczyć i takiego zagrożenia, iż zaostrzająca się walka konkurencyjna na rynku usług finansowych doprowadzi do sytuacji, w której podmioty finansowe (banki, firmy ubezpieczeniowe, fundusze inwestycyjne i inne) i ich inwestorzy strategiczni zauważą atrakcyjność obszarów tradycyjnie obsługiwanych dotychczas przez banki spółdzielcze. Pamiętać należy również i o tym, iż zaostrzająca się walka konkurencyjna musi doprowadzić do spadku marży odsetkowej oraz obniżenia kosztów działalności.

W pracach nad aktualną, jak i docelową strukturą bankowości spółdzielczej w Polsce należy wykluczyć sytuację, w której banki zrzeszające utraciłyby wsparcie swoich akcjonariuszy – banków spółdzielczych, bez wypracowanych wcześniej scenariuszy postępowania.

Ustawa z 7 grudnia 2000 roku o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających zakończyła okres burzliwych dyskusji, sporów i jest kompromisem, porozumieniem wszystkich sił politycznych, czego dowodzi wynik głosowania w parlamencie.

Z istotnych postulatów zgłoszonych przez banki spółdzielcze na Forum w Mikołajkach nie udało się pozytywnie załatwić dwóch postulatów. Najbardziej dotkliwą sprawą jest brak zgody parlamentu na ulgę w podatku dochodowym od osób prawnych dla banków spółdzielczych, przeznaczających co najmniej trzy czwarte zysków na powiększenie funduszy własnych w okresie dochodzenia do kolejnych progów kapitałowych.

Nie udało się również, po myśli banków spółdzielczych, załatwić środków z obligacji restrukturyzacyjnych serii D. Część środków z umorzonych obligacji trafi jed-

---

Problemy i poglądy

---

nak, za pośrednictwem Bankowego Funduszu Gwarancyjnego, do banków spółdzielczych na wspieranie procesów konsolidacji i niskooprocentowane pożyczki restrukturyzacyjne. Z pewnością określenie przez Bankowy Fundusz Gwarancyjny formy i trybu udzielania pomocy odbędzie się przy aktywnym współuczestnictwie banków spółdzielczych i zrzeszających.

Niezaprzeczną wartością uchwalonej ustawy, która stworzyła nowe zasady formalnoprawne działalności sektora bankowości spółdzielczej w Polsce, jest umożliwienie wyboru własnej drogi rozwoju zarówno bankom spółdzielczym, jak i zrzeszającym oraz wypracowanie w czasie docelowego modelu z opcją przejęcia 76% własności BGŻ S.A.

W dalszym ciągu istnieje zagrożenie, iż partykularne interesy, krańcowo odmienne poglądy i koncepcje organizacyjne, brak wypracowania kompromisu mogą uniemożliwić powstanie w przyszłości jednolitej struktury organizacyjnej. Taki scenariusz prowadziłby do osłabienia sektora bankowości spółdzielczej i niewykorzystania, na skutek kłótni, sporów i prywatyzacji, historycznej szansy, jaką stworzył ustawodawca.

Podjęcie już dziś prac przygotowawczych nad wypracowaniem docelowego modelu rozwoju spółdzielczości bankowej w Polsce należałoby uznać za zadanie strategiczne, nad którym koncentrować powinny się prace w nadchodzących latach. Aby wypracować optymalny model rozwoju bankowości spółdzielczej, nie wystarczą dziś tylko deklaracje o współpracy. Wypracowania wymaga nie tylko kierunek dalszego rozwoju, docelowy model organizacyjny, lecz również horyzont czasowy i drogi wiodące do celu. Czas natomiast zweryfikuje, czy historyczna szansa, jaką stworzył ustawodawca, została właściwie wykorzystana dla dalszego rozwoju spółdzielczości bankowej w Polsce.

Ludzie zaangażowani w ostatnich 10 latach w walkę o przetrwanie i rozwój spółdzielczości bankowej powinni szukać poprawnej odpowiedzi na pytania:

- ❖ w jakim czasie musiałaby powstać jednolita struktura spółdzielczości bankowej?
- ❖ jak potoczy się dalszy rozwój spółdzielczości bankowej, o ile banki spółdzielcze i zrzeszające nie wykorzystają opcji zostania strategicznym właścicielem BGŻ SA?
- ❖ czy brak jednolitej, silnej struktury bankowości spółdzielczej może stanowić realne zagrożenie dla przetrwania na wysoce konkurencyjnym rynku Unii Europejskiej?
- ❖ czy dokapitalizowany i sprywatyzowany, z udziałem inwestora zagranicznego, BGŻ SA wyprze banki spółdzielcze z ich dotychczasowych tradycyjnych obszarów działania?

Na te i wiele innych pytań muszą poszukiwać odpowiedzi banki spółdzielcze i zrzeszające przed podjęciem ostatecznej decyzji dotyczącej kierunków rozwoju sektora w kilku najbliższych latach.

Nie można zapominać o tym, iż wdrażanie najważniejszych rozwiązań organizacyjnych i technologicznych, nowoczesnych narzędzi, które pozwolą na wygranie walki konkurencyjnej, musi się odbywać z uwzględnieniem redukcji kosztów oraz skracaniem okresu wdrożenia. Prace te powinny wyzwolić w poszczególnych bankach spółdzielczych i zrzeszających siły, które mogłyby się skupić na ekspansji rynkowej. Dobre rozeznanie lokalnego rynku, potrzeb lokalnej społeczności, daje prze-

---

Bezpieczny Bank

---

wagę konkurencyjną nad bankami komercyjnymi przy organizowanych przetargach na obsługę kredytową samorządów terytorialnych oraz przy prowadzeniu rachunków budżetu gmin. Ekspansja podmiotów finansowych oraz banków z przewagą kapitału zagranicznego, próby wypierania banków spółdzielczych z ich tradycyjnego obszaru działania powinny być czynnikiem mobilizującym bankowość spółdzielczą do wypracowania optymalnych rozwiązań organizacyjnych oraz wieloletniej strategii i kierunków rozwoju. W nowej rzeczywistości banki spółdzielcze będą wymagały od banków zrzeszających większej kreatywności, szybkości w podejmowaniu działań sprzyjających wygrywaniu walki konkurencyjnej.

O ile okres przejściowy – czyli etap pośredni – w którym będzie działało kilka grup zrzeszających trwał będzie zbyt długo, a spółdzielczość bankowa w krótkim czasie nie podejmie wspólnego wysiłku udźwignięcia prywatyzacji BGŻ SA i budowy docelowego modelu jednolitej struktury bankowości spółdzielczej, istnieje duże prawdopodobieństwo, iż historyczna szansa na osiągnięcie sukcesu, którą środowisku ofiarował parlament, zmieni się, na własne życzenie, w dotkliwą porażkę. Aby bankowość spółdzielcza mogła się dalej rozwijać bezpiecznie i efektywnie, konieczna jest integracja i pełna współpraca całego środowiska oraz zgoda i wsparcie budowy docelowego modelu jednolitej struktury. Środowisko stoi dziś przed wieloma zadaniami, którym musi sprostać, aby nie tylko zachować dotychczasowy udział w rynku, ale wykorzystać potencjalne możliwości dalszego jego zwiększenia. Oto kilka z nich:

- ❖ jasne zdefiniowanie misji oraz określenie wyraźnych celów i zadań sektora bankowości spółdzielczej w dziedzinie współpracy i wspierania rozwoju lokalnych społeczności,
- ❖ pełne wykorzystanie wiedzy, doświadczeń i zaangażowania tych wszystkich, którzy od podstaw budowali i rozwijali struktury regionalne i zrzeszające, celem opracowania optymalnych rozwiązań organizacyjnych dla docelowego modelu bankowości spółdzielczej, któremu przyjdzie realizować zadania w wysoce konkurencyjnych strukturach Unii Europejskiej,
- ❖ podjęcie kierunkowych prac nad zwiększeniem systemowego bezpieczeństwa i stabilności sektora spółdzielczości bankowej przez wdrażanie nowoczesnych systemów, baz danych, narzędzi i metodyki kompleksowego zarządzania ryzykiem w docelowej strukturze organizacyjnej,
- ❖ rozwinięcie prac analitycznych dotyczących opracowania strategii i sposobów rezeźnowania rynku, tworzenia prognoz dla rozwoju poszczególnych jego segmentów i rodzaju produktów,
- ❖ opracowanie strategii poszerzenia dotychczasowego udziału w rynku, konkurowania z podmiotami finansowymi, wdrażania nowoczesnych narzędzi zarządzania relacjami z klientami,
- ❖ dalsze doskonalenie metod wykorzystania technologii informatycznych i handlu elektronicznego dla przyspieszenia rozwoju i skutecznego konkurowania,
- ❖ wdrażanie nowoczesnych kanałów dystrybucji i narzędzi, skracanie czasu obsługi, podnoszenie efektywności sprzedaży usług i produktów,
- ❖ badanie stopnia zadowolenia klientów dla zagwarantowania najwyższej jakości usług i produktów bieżąco dostosowywanych do zmieniających się zindywidualizowanych potrzeb i wymagań klientów,

---

Problemy i poglądy

- ❖ doskonalenie metod wykorzystania przewagi konkurencyjnej banków spółdzielczych, wynikającej z silnych więzi lokalnych, doskonalenie oferty produktowej na rzecz szeroko rozumianych społeczności lokalnych,
- ❖ wykorzystanie braku polityki regionalnej państwa, co zaowocowało brakiem banków komunalnych. Zdefiniowanie misji w tym zakresie, nawiązanie i pogłębianie współpracy z jednostkami samorządu terytorialnego, pozyskiwanie informacji o dostępnych dla regionów programów i inicjatyw Unii Europejskiej i źródłach finansowania projektów infrastrukturalnych dla regionów,
- ❖ przeanalizowanie ewentualnych korzyści dla sektora bankowości spółdzielczej z utworzenia przedstawicielstwa w Brukseli.

Należy mieć nadzieję, że środowisko w porę dostrzeże potrzebę powołania zintegrowanej, silnej struktury, zdolnej aktywnie współuczestniczyć w przekształceniach strukturalnych terenów wiejskich i rolnictwa, które towarzyszyć będą procesowi włączania Polski do struktur Unii Europejskiej.

Rozważania na temat zagrożeń i szans sektora bankowości spółdzielczej u progu XXI wieku skłaniają do konkluzji, iż znacznie łatwiej jest osiągnąć sukces, jeśli się wie, dokąd się zmierza.

Nowe idee i rozwiązania

Dr Małgorzata Iwanicz-Drozdowska

ZALECENIA FORUM NA RZECZ STABILNOŚCI FINANSOWEJ W ZAKRESIE SYSTEMÓW GWARANTOWANIA DEPOZYTÓW

Forum na Rzecz Stabilności Finansowej (*Financial Stability Forum – FSF*), które powstało przy Banku Rozrachunków Międzynarodowych w Bazylei (BIS), zostało powołane przez ministrów finansów oraz prezesów banków centralnych krajów G-7¹⁾. Głównym zadaniem Forum jest wspieranie działań mających na celu zapewnienie stabilności systemów finansowych. Bodźcem do jego utworzenia był kryzys finansowy, który wybuchł w połowie 1997 roku w Azji Południowo-Wschodniej. W listopadzie 1999 roku FSF powołało Zespół Problemowy do zbadania systemów gwarantowania depozytów (*Study Group on Deposit Insurance*). Po przedstawieniu wstępnych wyników badań przez Zespół Problemowy w marcu 2000 roku FSF zdecydowało o powołaniu Grupy Roboczej w zakresie systemów gwarantowania depozytów (*Working Group on Deposit Insurance*). Na przewodniczącego Grupy został wybrany prezes Kanadyjskiej Korporacji ds. Ubezpieczeń Depozytów (*Canada Deposit Insurance Corporation*).

Ostateczny raport na temat dobrej praktyki w zakresie tworzenia systemów gwarantowania depozytów ma być przedstawiony po konsultacjach z reprezentantami różnych krajów we wrześniu 2001 roku. Ustalenia zawarte w raporcie mają być pomocne dla krajów, które rozważają wprowadzenie bądź zmianę kształtu systemu gwarantowania depozytów.

Poniżej zostaną przedstawione wyniki dotychczasowych badań prowadzonych przez Zespół Problemowy, które zostały przyjęte przez Grupę Roboczą²⁾. Wyniki te prezentowano na konferencji, która odbyła się w dniach 11–12 maja 2000 roku w Bazylei.

Najważniejsze kwestie, jakie poruszono w opracowaniu dokumentującym prace Zespołu Problemowego, odnoszą się do³⁾:

- ❖ modelu analizy strategicznej dla wprowadzania systemu gwarantowania depozytów,
- ❖ najistotniejszych elementów kształtujących system gwarantowania depozytów.

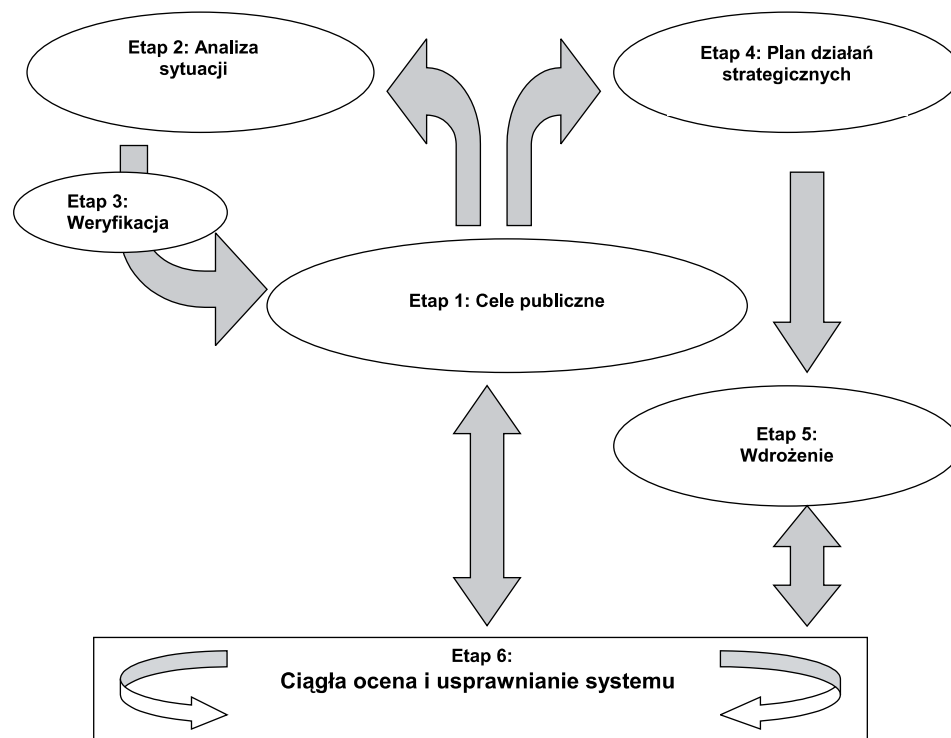

Bezpieczny Bank

Zaproponowany **model analizy strategicznej dla tworzenia systemu gwarantowania depozytów** (*Strategic Analysis Model – SAM*) obejmuje 6 etapów, które przedstawia poniższy schemat.

Schemat 1

Źródło: *Financial Stability Forum, Working Group on Deposit Insurance, „Background Paper”, June 2000, s. 4.*

Etap 1 polega na określeniu celów publicznych (społecznych). Przy ich definiowaniu należy uwzględnić warunki specyficzne dla danego kraju, głównie możliwości finansowe tworzonego systemu gwarantowania depozytów oraz zakres uprawnień i odpowiedzialności, jaki miałby być przypisany tworzonej instytucji. Ponadto należy na tym etapie określić miejsce tworzonej instytucji w całym systemie bezpieczeństwa (*safety net*) oraz jej powiązania z innymi instytucjami tworzącymi tenże system.

Na **etapie 2** rozważenia wymaga struktura i siła systemu finansowego. Analizą SWOT powinny być objęte następujące zagadnienia: system prawny, otoczenie go-

---

Nowe idee i rozwiązania

---

spodarcze, system regulacji ostrożnościowych i nadzoru, system rachunkowości, standardy rachunkowości i audytu oraz zasady upubliczniania informacji.

Po przeprowadzeniu analizy stanu obecnego powraca się na **etapie 3** do wcześniej określonych celów, aby sprawdzić, czy ich realizacja jest możliwa i poddaje się ewentualnej weryfikacji.

Etap 4 to tworzenie planu strategicznego, w którym uwzględnia się ustalone wcześniej cele publiczne. Muszą zostać w nim określone priorytety, ramy czasowe, sposób dochodzenia do poszczególnych celów, zasady: przekazywania informacji oraz przeprowadzania procesu konsultacyjnego. W przypadku przechodzenia od systemu gwarancji pełnych (*blanket guarantees*) do gwarancji o ograniczonej wysokości, konieczne jest zapewnienie, że system bankowy nie poniesie negatywnych konsekwencji takiej zmiany. Ważne jest, aby szeroko rozumiana publiczność знаła i rozumiała wprowadzane zmiany, a nie odbierała ich jako czynnika ograniczającego zaufanie do sektora bankowego.

Etap 5 obejmuje rozpoczęcie działalności przez instytucję gwarantującą depozyty. Konieczne jest przy tym wprowadzenie wszystkich niezbędnych zmian w jej otoczeniu, jak również odpowiednie zorganizowanie jej działalności, co głównie odnosi się do zapewnienia stosownego:

- ❖ zarządzania korporacyjnego (*corporate governance*),
- ❖ budżetu,
- ❖ źródeł finansowania,
- ❖ dostępu do informacji, w tym wymiany informacji pomiędzy instytucjami nadzorującymi sektor bankowy.

Ostatni etap (6) – trwający w zasadzie przez cały okres funkcjonowania systemu gwarantowania depozytów – to ciągła jego ocena i usprawnianie systemu. W związku z dynamicznymi zmianami zarówno w otoczeniu sektora bankowego, jak i w nim samym, konieczne jest ciągle monitorowanie sprawności systemu, aby wypełniał on w prawidłowy sposób przypisane mu funkcje. Istotnym elementem oceny sprawności powinno być porównywanie obecnego kształtu systemu gwarantowania depozytów z międzynarodowymi zaleceniami bądź tzw. dobrą praktyką w tym zakresie. Dodatkowo należy zwrócić uwagę na badanie, czy system gwarantowania depozytów wypełnia stawiane przed nim cele publiczne (interakcja między etapem 1 i etapem 6).

W najbardziej obszernej części opracowania odniesiono się do najistotniejszych **elementów wpływających na kształt systemu gwarantowania depozytów**.

System gwarantowania depozytów może mieć różny charakter, od instytucji o ograniczonym zakresie uprawnień („kasa” – *paybox*) do instytucji o szerokim zakresie uprawnień, dążącej do minimalizowania ryzyka związanego z gwarantowaniem depozytów (*risk minimization*). Zadania instytucji gwarancyjnej będącej „kasą” ograniczają się do wypłacania środków deponentom w przypadku wystąpienia upadłości banku. Zadania i odpowiedzialność instytucji dążącej do minimalizowania ryzyka są znacznie szersze⁴. Instytucja taka może sprawować kontrolę nad przyjmowaniem do i wykluczaniem banków z systemu, jak również monitorować i szacować skalę podejmowanego przez banki ryzyka, przeprowadzać ich kontrolę bądź żądać, aby taka kontrola była przeprowadzona. Instytucje takie mogą dysponować także

---

Bezpieczny Bank

---

możliwością udzielania bankom pomocy finansowej i podejmowania wobec nich działań interwencyjnych. W niektórych przypadkach instytucje gwarancyjne mogą sprawować funkcję syndyka masy upadłości bądź likwidatora, kierując się przy tym zasadą jak najniższego kosztu przeprowadzania takiego procesu (*least cost principle*).

Jako kluczowe **czynniki wpływające na kształt systemu gwarantowania depozytów** wymieniono:

- ❖ zakres i wysokość gwarancji,
- ❖ status instytucji gwarancyjnej,
- ❖ sposób finansowania,
- ❖ uprzywilejowanie deponentów (*depositors preference*),
- ❖ wymianę informacji,
- ❖ znajomość systemu gwarantowania przez deponentów,
- ❖ organizację i zasoby umożliwiające prowadzenie działalności operacyjnej.

Zakres i wysokość gwarancji

Zakres i wysokość gwarancji zależy od zdolności i woli kraju do znalezienia równowagi pomiędzy osiągnięciem stabilności systemu finansowego a zachęceniem deponentów do dyscyplinowania banków. Zbyt niski poziom gwarancji może spowodować, iż nie zostanie powstrzymany run na banki, zbyt wysoki zaś – znacznie ograniczyć dyscyplinę ze strony deponentów. Aby zachęcić deponentów do badania kondycji banków, niektóre kraje wprowadziły formę współodpowiedzialności (*co-insurance*), która polega na gwarantowaniu depozytów nie w 100%, nawet do wysokości ustalonego limitu. Należy jednak podkreślić, iż w sytuacji kryzysowej system współodpowiedzialności często nie pozwala na utrzymanie zaufania do sektora bankowego.

Status instytucji gwarancyjnej

Jeśli chodzi o status instytucji, to rozważane były dwie możliwości: instytucja prywatna i instytucja publiczna. Nie poddano analizie modelu mieszanego, tj. publiczno-prywatnego. W przypadku instytucji prywatnych wskazano, że zazwyczaj są one powoływane nie na zasadzie ustawowej, a w związku z tym w ich działalność nie są włączone władze państwowe ani też nie mogą one liczyć na pomoc państwa. Rozwiązanie takie pozwala na właściwe funkcjonowanie systemu gwarancyjnego, jeżeli upadłości banków są rzadkie i na niewielką skalę. W przypadku wystąpienia dekonunktury w gospodarce, która najczęściej wywołuje falę upadłości banków, zdolność takich instytucji do wypłaty środków deponentom jest problematyczna. Trudno jest im zatem podtrzymać zaufanie do sektora bankowego⁹. W takim przypadku najczęściej konieczna jest interwencja rządu i wsparcie systemu ze środków publicznych.

Przy odpowiednim jednak zaprojektowaniu prywatnego systemu gwarantowania depozytów może on właściwie spełniać swoje funkcje. Za najistotniejsze należy uznać ustawowe powołanie systemu i zapewnienie mu dostępu do pomocy rządowej na określonych zasadach, najlepiej w formie oprocentowanej pożyczki.

Instytucja o charakterze publicznym dysponuje poparciem rządu i niewątpliwie stanowi element systemu bezpieczeństwa sektora bankowego. Instytucje takie są

Nowe idee i rozwiązania

---

w stanie podtrzymać zaufanie do sektora bankowego nawet w sytuacji kryzysowej, jakkolwiek zaufanie zależy od wiarygodności rządu i jego agend w oczach deponentów.

Sposób finansowania

Zasadniczo można wyróżnić dwa sposoby finansowania: *ex ante* i *ex post*, jak również kombinacje tych dwóch. W przypadku systemu *ex ante* instytucja gwarantująca depozyty kumuluje środki finansowe i dzięki temu ma je w dyspozycji w momencie wystąpienia upadłości. Najważniejsze jest ustalenie docelowego poziomu skumulowanego funduszu – najczęściej w relacji do wartości depozytów objętych gwarancjami – oraz zasad inwestycyjnych. Obserwuje się tendencję do przechodzenia do systemów *ex ante*.

Systemy *ex post* polegają na finansowaniu na żądanie, tj. wtedy, gdy wystąpi upadłość banku bądź banków, a pozostałe płacą stosowne składki. Należy mieć świadomość, że takie rozwiązanie opiera się na założeniu, iż banki, które pozostają na rynku, będą w stanie ponieść koszty związane z wypłatą depozytów. W przypadku nagromadzenia upadłości w sektorze bankowym staje się to niewątpliwie kłopotliwe. Jeżeli problemy finansowe występują w całym sektorze bankowym, powoduje to ich pogłębienie.

Zarówno dla systemów *ex ante*, jak i *ex post* konieczne jest zapewnienie na realizację zadań dodatkowych środków finansowych w postaci wsparcia rządu bądź oprocentowanej pożyczki. W niektórych krajach instytucje gwarancyjne mają dostęp do rynków finansowych, na których mogą pozyskiwać środki. Konieczne jest zapewnienie dodatkowych źródeł finansowania, niezależnie bowiem od sposobu finansowania żadna instytucja gwarancyjna nie będzie dysponowała wystarczającymi środkami w przypadku wystąpienia kryzysu bankowego.

Rozważenia wymaga również sposób ustalania składek – czy składki jednolite (*flat rate premium*), czy składki uzależnione od poziomu ryzyka podejmowanego przez bank (*risk – based premium*). Coraz więcej krajów przyjmuje rozwiązanie drugie, które pozwala ograniczyć skłonność banków do podejmowania ryzyka. Doświadczenia związane z funkcjonowaniem takich systemów są jednak skromne. Należy zaznaczyć, że w przypadku krajów, które dopiero wprowadzają systemy gwarantowania depozytów, należałoby wstrzymać się z wprowadzaniem systemu różnicującego stawki. Problemem może być bowiem brak właściwej i akceptowanej metodologii oceny ryzyka.

Uprzywilejowanie deponentów

Uprzywilejowanie deponentów (*depositors preference*) dotyczy miejsca deponentów na liście wierzycieli banku. W niektórych krajach przyjęto, iż deponenti objęci gwarancjami są „wyżej” na liście niż pozostali wierzyciele, w innych zaś są traktowani na równi z wierzycielami nieobjętymi gwarancjami. Określenie uprzywilejowania deponentów wpływa na dyscyplinę rynkową, *moral hazard* i koszty ponoszone przez instytucję gwarantującą depozyty. Stwierdzono, że jeżeli deponenti są uprzywilejowani w stosunku do innych wierzycieli, wtedy ci są bardziej zainteresowani

dyscyplinowaniem banków. Uprzywilejowanie deponentów może jednak osłabić chęć organów nadzorczych do podejmowania działań interwencyjnych w banku przeżywającym kłopoty finansowe (*moral hazard* ze strony nadzorców). Koszty ponoszone przez system gwarantowania depozytów są niższe w przypadku uprzywilejowania deponentów, ponieważ istnieją większe szanse odzyskania środków z masy upadłości.

Dostęp do informacji

Z racji tego, iż niewiele instytucji gwarantujących depozyty sprawuje jednocześnie funkcje nadzorcze, istotne jest zapewnienie im dostępu do informacji nadzorczych i sprawozdań finansowych banków. Efektywność systemu gwarantowania depozytów będzie większa, jeżeli:

- ❖ istnieje wymóg upubliczniania informacji finansowych,
- ❖ instytucja gwarancyjna ma dostęp do aktualnych informacji nadzorczych i sprawozdań finansowych banków.

Zakres niezbędnych informacji zależy od zakresu kompetencji instytucji gwarancyjnej – im większy, tym zakres informacji będących w jej dyspozycji powinien być szerszy. Odpowiedni przepływ informacji między instytucją gwarancyjną a bankami i władzami nadzorczymi powinny zapewniać albo zapisy ustawowe, albo stosowne porozumienia. Istotna jest również dobra wola wszystkich instytucji. Zespół Problemowy stwierdził, iż w wielu krajach kwestia ta wymaga poprawy.

Znajomość systemu gwarantowania przez deponentów

Za istotną sprawę należy uznać znajomość systemu gwarantowania przez deponentów. Odnosi się to głównie do zakresu produktów objętych gwarancjami⁶⁾, co nabiera specjalnego znaczenia na dynamicznie rozwijającym się rynku finansowym. Wiele krajów publikuje obszerne informacje na ten temat. Znajomość zasad gwarantowania depozytów jest szczególnie ważna w przypadku nowo tworzonych systemów. Koszty związane z kampanią informacyjną mogą być znaczne, znajomość systemu gwarancyjnego przez deponentów nie powinna być jednak niedoceniana.

Organizacja i zasoby

W momencie projektowania systemu gwarancyjnego konieczne jest zapewnienie odpowiedniej organizacji i zasobów, umożliwiających działalność operacyjną. Dotyczy to zarówno organów instytucji gwarancyjnej, jak również wykwalifikowanej kadry, nowoczesnej technologii i odpowiednich źródeł finansowania działalności bieżącej. Jeśli chodzi o zasoby ludzkie, to konieczne jest takie skonstruowanie zasad wynagradzania oraz motywacji, aby przyciągnąć i zatrzymać dobrze wykwalifikowaną kadre. Na uwagę zasługuje też kwestia osobistej odpowiedzialności pracowników instytucji gwarancyjnej. Stwierdzono, iż nie powinny występować żadne czynniki, które zniechęcałyby pracowników do podejmowania określonych działań w ramach obowiązków służbowych.

Nowe idee i rozwiązania

W ostatniej części dokumentu zwrócono uwagę na **problem przechodzenia od systemu gwarancji pełnych (*blanket guarantees*) do systemu gwarancji o ograniczonej wysokości**. Najczęściej system pełnych gwarancji wprowadza się w sytuacji kryzysowej, aby podtrzymać zaufanie deponentów do sektora bankowego. Po rozwiązaniu sytuacji kryzysowej utrzymywanie tego typu gwarancji może jednak zachęcać uczestników rynku do podejmowania zbyt wysokiego ryzyka. Tempo przechodzenia do systemu o ograniczonej kwocie gwarancji powinno zależeć od stanu zaawansowania w dochodzeniu do efektywnego systemu gwarantowania depozytów. Kryterium naczelnym powinno być zaufanie publiczne i stabilność systemu finansowego. Zbyt szybkie przejście do ograniczonych kwotowo gwarancji może wywołać niestabilność i odpływ kapitału, co z kolei może wydłużyć proces wychodzenia z kryzysu. Należy także rozstrzygnąć, czy depozyty przyjęte przez bank podczas obowiązywania „nieograniczonych” gwarancji zachowają je czasowo czy też od razu zostaną objęte „nowymi” gwarancjami. Za niezbędną należy uznać odpowiednią kampanię informacyjną, która pozwoli zrozumieć zainteresowanym stronom przyczyny zmiany systemu gwarancji oraz kształt nowego systemu.

W aneksie do opracowania FSF przedstawiono najważniejsze nauki dla systemów gwarantowania depozytów, płynące z ostatnich doświadczeń kryzysowych. Stwierdzono, że:

- ❖ System gwarantowania depozytów nie ma za zadanie rozwiązywania samodzielnie sytuacji kryzysowej. Rozwiązanie sytuacji kryzysowej wymaga szerokiej i skoordynowanej interwencji rządu.
- ❖ Liberalizacja sektora finansowego wymaga jednoczesnego wprowadzenia stosownych zmian w systemie regulacji, nadzoru i gwarantowania depozytów. Jeżeli zmiany te nie zostaną wprowadzone, sytuacja kryzysowa wywoła konieczność wprowadzenia nieograniczonych gwarancji, co zwiększy problem *moral hazard*.
- ❖ Konieczne jest stworzenie odpowiednich mechanizmów zarówno w przypadku instytucji nadzorczych, jak i gwarancyjnych, aby możliwe było wczesne wykrycie niepokojących tendencji oraz podjęcie szybkich działań naprawczych. Zespół Problemowy stwierdził, iż szybkie wykrycie problemów i podjęcie działań naprawczych może obniżyć koszty gwarantowania depozytów i przyczynić się do podtrzymania stabilności sektora finansowego.
- ❖ Słabość organów nadzoru bankowego, brak wykwalifikowanej kadry, która mogłaby zająć się skomplikowanymi kwestiami, oraz opóźnianie interwencji zwiększają koszty ponoszone przez rząd i instytucje gwarancyjne.
- ❖ Niedostatki w przekazywaniu informacji przez sektor bankowy oraz niedostateczna wymiana informacji między instytucjami nadzorującymi ten sektor podważają zdolność instytucji gwarantującej depozyty do wykonywania powierzonych jej zadań.
- ❖ Role i zadania instytucji nadzorujących sektor bankowy nie zawsze były właściwie definiowane i zbieżne z ustalonymi celami publicznymi. W wielu przypadkach nie określono w sposób przejrzysty zasad postępowania poszczególnych instytucji, co utrudniało rozwiązywanie problemów i ocenę ich działalności. Wskazano na konieczność oceny działalności każdej instytucji nadzorującej sektor bankowy oraz sporządzania przez nią odpowiednich raportów.

Bezpieczny Bank

- ❖ W wielu krajach standardy rachunkowości i audytu albo nie były odpowiednio stosowane, albo nie istniały. Ponadto brakowało przejrzystości oraz zasad ujawniania informacji. Praktyka w zakresie zarządzania ryzykiem bankowym i zarządzania korporacyjnego była niedostateczna, zasady wyceny aktywów zaś nieadekwatne. W związku z tym trudne było wczesne wykrycie problemów i szybka interwencja. Z kolei spowodowało to zwiększenie kosztów ponoszonych przez budżet państwa i instytucje gwarancyjne. Zespół stwierdził, iż kluczowe dla stabilności systemu finansowego są odpowiednie zasady rachunkowości i audytu.
- ❖ W sytuacji kryzysowej nieznajomość przez deponentów systemów gwarantowania depozytów może podważyć ich zaufanie do sektora bankowego. Deponenci powinni być informowani o korzyściach i ograniczeniach systemu gwarancyjnego. Jest to wskazane, aby nie doprowadzić do sytuacji, kiedy deponenci będą sądzić, iż mają większe gwarancje niż rzeczywiście przewidziane w systemie, ponieważ może to obniżyć dyscyplinę rynkową i przyczynić się do wzrostu *moral hazard*.
- ❖ Brak po stronie instytucji nadzorujących zdolności do przystosowywania się do nowych warunków w szybko zmieniającym się sektorze bankowym ogranicza ich możliwości szybkiego rozwiązywania problemów. Brak tej zdolności częściowo wynikał ze słabości systemów informacyjnych oraz niedoboru odpowiednio wykwalifikowanej kadry. Zespół Problemowy podkreślił więc potrzebę przyciągnięcia i zatrzymania wykwalifikowanej kadry, a za główne zadanie uznał ustanowienie oraz utrzymanie konkurencyjnego systemu wynagradzania.
- ❖ W wielu krajach pracownicy instytucji nadzorujących sektor bankowy byli pociągani do osobistej odpowiedzialności za działania podejmowane w imieniu zatrudniających ich instytucji. Uznano to za poważną wadę, utrudniającą wykonywanie obowiązków służbowych. Zespół Problemowy opowiedział się za wykluczeniem osobistej odpowiedzialności, którą zapewniono w niektórych krajach.
- ❖ Regulacje prawne były nieodpowiednie z punktu widzenia nadzoru bankowego i instytucji gwarancyjnych, szczególnie w odniesieniu do przeprowadzania procesów likwidacji bądź upadłości banków.
- ❖ Nie podejmowano intensywnych działań w celu ograniczenia *moral hazard* i wzrostu dyscypliny rynkowej. Jako przykład takich działań można podać wprowadzenie osobistej odpowiedzialności menedżerów banku w celu promowania dobrej praktyki w zakresie zarządzania korporacyjnego. Także efektywna i szybka interwencja w bankach oraz szukanie rozwiązania o możliwie najniższym koszcie powinny temu sprzyjać.

Obecnie prowadzone są dalsze badania nad systemami gwarantowania depozytów, a ostateczny raport zawierający ich wyniki ma być przedstawiony we wrześniu 2001 roku przez Grupę Roboczą Forum na Rzecz Stabilności Finansowej⁷⁾.

Przypisy

⁷⁾ Podstawowe informacje na temat Forum na Rzecz Stabilności Finansowej są zamieszczone na stronie internetowej www.fsforum.org

---

Nowe idee i rozwiązania

- ²⁾ Na podstawie: *Financial Stability Forum, Working Group on Deposit Insurance*, „Background Paper”, June 2000.
- ³⁾ W aneksie do dokumentu przedstawiono najważniejsze nauki dla systemów gwarantowania depozytów, płynące z ostatnich doświadczeń kryzysowych, które będą zamieszczone na końcu opracowania.
- ⁴⁾ Zacytowany zakres zadań instytucji dążącej do minimalizowania ryzyka jest zbieżny z kompetencjami FDIC (Federal Deposits Ins. Corp.).
- ⁵⁾ Przykładem mogą być stanowe instytucje gwarancyjne dla sektora kas oszczędnościowo-pożyczkowych w USA w okresie kryzysu w latach 80.
- ⁶⁾ Należy to odnosić głównie do tego, jakie rodzaje depozytów i dłużnych papierów wartościowych wyemitowanych przez bank są objęte gwarancjami, jak również, czy gwarancje dotyczą wszystkich walut.
- ⁷⁾ W dniach 15–17 września 2000 roku w Budapeszcie odbyło się seminarium poświęcone problemom instytucji gwarantujących depozyty w krajach Europy Środkowej i Wschodniej, w którym brała udział delegacja BFG. Przed seminarium dyskutowano przy „okrągłym stole” o wynikach dotychczasowych prac i dalszych zamierzeniach Grupy Roboczej, również z udziałem delegacji BFG.

Konsultacje dla banków

Prof. dr hab. Jan Szambelańczyk
Akademia Ekonomiczna w Poznaniu

ANALIZA USTAWY O FUNKCJONOWANIU BANKÓW SPÓŁDZIELCZYCH, ICH ZRZESZANIU SIĘ, BANKACH ZRZESZAJĄCYCH ORAZ O ZMIANIE NIEKTÓRYCH USTAW Z DNIA 7 GRUDNIA 2000 R.

Ogólna charakterystyka doświadczeń bankowości spółdzielczej

Banki spółdzielcze w Polsce zgromadziły ponad 14 mld zł depozytów, zatrudniająca 25,5 tys. pracowników, a ich udział w obsłudze klientów banków jest prawie 4-krotnie większy niż udział w sumie bilansowej polskiego sektora bankowego. Specyfika terenu działania sprawia, iż często są jedynymi instytucjami finansowymi w promieniu wielu kilometrów. Teren ich działania obejmuje od jednej gminy przez półtora województwa (BSR w Krakowie) do kilku województw (SBR „Samopomoc Chłopska”). Jest też kilka dużych banków spółdzielczych w wielkich miastach, o profilu działania ukształtowanym głównie w wyniku obsługi rzemiosła i drobnego handlu oraz ludności. Charakterystyczne jest, że większość z tych największych banków popadła w kłopoty finansowe w warunkach transformacji systemowej. Proces transformacji w Polsce przyczynił się do kreowania szans, ale jednocześnie naraził na niewypłacalność znaczną część BS-ów, które bez pomocy zewnętrznej nie były w stanie przetrwać.

Analiza danych tabeli 1 wskazuje na sukcesywny spadek udziału, a pośrednio także znaczenia, banków spółdzielczych w polskim sektorze bankowym w dekadzie lat 90.¹⁾

Szukając optymalnego modelu polskiej spółdzielczości, warto pamiętać, że ruch spółdzielczy, także w bankowości, zrodził się w celu przeciwdziałania wielkokapitałystycznej konkurencji i solidarnej obrony interesów drobnych rolników oraz rzemieślników. Natomiast analiza historii bankowości spółdzielczej wskazuje, że²⁾:

❖ od początków tworzenia spółdzielczości kredytowej występowały dążenia do organizowania się w strukturach regionalnych lub ponadregionalnych – na zasadzie dobrowolności lub z mocy ustaw,

Bezpieczny Bank

Tabela 1. Wybrane informacje o bankach spółdzielczych w latach 90.

Wyszczególnienie	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	09.2000
Liczba BS-ów	1653	1612	1510	1394	1295	1189	781	745***
Fundusze pod. i uzupeł. [w mln]	515,9	539,5	670,5	801,7	1011,7	1198,5	1368,2	1573,2
Aktywa netto BS-ów w aktywach sektora bankowego	6,6%	5,3%	4,8%	4,6%	4,5%	4,3%	4,2%	4,1%
Depozyty sektora niefinansowego w BS w DSNSB*	7,6%	5,9%	5,5%	5,%	5,2%	5,2%	5,0%	4,9%
Fundusze podstawowe i uzupeł. BS-ów w FPiUSB**	8,0%	5,7%	5,4%	4,9%	4,8%	4,4%	4,4%	4,6%
Zatrudnienie w BS w zatrudnieniu w sektorze bankowym	b.d.	b.d.	b.d.	15,0%	14,6%	14,4%	14,3%	14,7%

* Depozytach sektora niefinansowego sektora bankowego ogółem.

** Fundusze podstawowe i uzupełniające sektora bankowego ogółem.

*** Na koniec 2000 roku liczba BS-ów spadła poniżej 700.

- ❖ spółdzielczość kredytowa, nie tylko na ziemiach polskich, działała i rozwijała się w zróżnicowanych strukturach,
- ❖ w procesach rozwoju tego sektora bankowego stosunkowo często występowały reformy ustrojowe spółdzielczości, które szczególnie po 1945 roku przybierały postać obligatoryjną lub miały charakter ingerencji organów państwa w jej działalność.

Obligatoryjne reformy i ingerencje zewnętrzne w spółdzielczy sektor bankowy, zwłaszcza w ostatnich 60 latach, doprowadziły w znacznym stopniu do niezgodności misji spółdzielczości kredytowej z praktyką. *Upaństwowienie działalności banków – poprzez ograniczanie ich podmiotowości w gospodarce nakazowo-rozdzielczej – doprowadziło też do zerwania więzi ekonomicznej pomiędzy interesami członków a operacjami banku. Upolitycznienie gospodarki i finansów wpłynęło zaś na erozję samorządności spółdzielczej*, przyczyniając się w bardzo wielu przypadkach do ukształtowania jej fasadowego charakteru. Ponadto długookresowy, systemowy brak zainteresowania udziałowców w podnoszeniu kapitałów banków spółdzielczych i centralizacja funduszy celowych doprowadziły do bardzo niskiej kapitalizacji tych instytucji finansowych, szczególnie w odniesieniu do europejskich standardów bankowych. A jednocześnie dużego zróżnicowania poszczególnych BS-ów.

Kształtowana przez dziesięciolecia działalność banków, zachowania klientów, przy odpowiednio niskim poziomie edukacji ekonomicznej członków spółdzielni, niski status materialny i perspektywy ekonomiczne głównych klientów BS-ów mają dalekosiężne skutki.

Konsultacje dla banków

W konsekwencji, w niemałej części banków spółdzielczych sens i charakter ich działania został poważnie zniekształcony. Ponadto, w podejściu do formułowania misji banku spółdzielczego po roku 1990 dominowała postawa konserwatywna. Bank spółdzielczy wiązano przede wszystkim z indywidualnym rolnikiem oraz rzemieślnikiem, co było charakterystyczne dla gospodarki nakazowo-rozdzielczej. Natomiast próby komercjalizacji banków spółdzielczych w ówczesnych warunkach często kończyły się katastrofą, a przynajmniej poważnymi kłopotami finansowymi. Zdarzało się tak szczególnie w tych przypadkach, gdy kredytowano, gwarantowano lub poręczano klientom pochodzącym z terenów odległych od siedziby banku spółdzielczego.

Optymizm związany z przezwyciężaniem głębokiego kryzysu w spółdzielczym sektorze bankowym, łącznie z BGŻ S.A., powinien uwzględniać, że osiągnięto to przy wydatnym wsparciu i zasilaniu zewnętrznym, które nadal w niemałym stopniu wpływają na wyniki osiągane przez wiele z tych banków. Relatywnie dobre, a nawet z punktu widzenia wskaźników rentowności czy jakości należności, lepsze niż w bankach komercyjnych, wyniki spółdzielczego sektora bankowego nie mogą przesłaniać ewentualnych zagrożeń wynikających ze struktury przychodów w BS-ach. Oto ok. 75% wyniku, na koniec września 2000 r., stanowiły w tych bankach odsetki (w bankach komercyjnych 63%). Niepokojący jest także poziom oprocentowania depozytów i kredytów w wielu bankach spółdzielczych (wyższy kredytów i niższy depozytów w porównaniu z bankami komercyjnymi), wynikający zarówno z ich quasi-monopolistycznej pozycji na rynkach lokalnych, jak i braku znajomości sytuacji rynkowej, przez znaczną część klientów tych banków³⁾.

Istnieje zróżnicowana sytuacja banków spółdzielczych pod względem środowiska działania, interesów właścicieli, osiągniętego poziomu rozwoju, stopnia realizacji swych misji, efektywności prowadzonej działalności, uzyskanej pozycji i szans rynkowych, kwalifikacji pracowników i samorządowców, wreszcie współpracy z bankami regionalnymi i zrzeszającymi, co powoduje brak consensusu co do wypracowania jednolitego modelu reformy sektora bankowości spółdzielczej w Polsce u progu XXI wieku.

Analiza założeń ideowych ustawy z 7 grudnia 2000 r.

Literalna analiza zapisów uzasadnienia do rządowego projektu ustawy z 12 października 1999 wskazuje, że konstruowano ją głównie na podstawie doświadczeń ustawy o restrukturyzacji banków spółdzielczych i BGŻ oraz zmianie niektórych ustaw z 24 czerwca 1994 r. Natomiast „Głównym przesłaniem projektowanej ustawy jest umożliwienie bankom spółdzielczym i bankom regionalnym dobrowolnego wyboru modelu funkcjonowania...”. Także inne, pozarządowe projekty, będące przedmiotem prac sejmowych, miały podobny rodowód. *Takie podejście sprawia, że uchwalona ustawa pozbawiona jest jakiejś specjalnej myśli przewodniej – zwłaszcza zaś idei spółdzielczej i w gruncie rzeczy wystawia spółdzielczy sektor bankowy na kolejny eksperyment.* Niektórzy krytycy uchwalonej ustawy wskazują wprost, że jej treść w świetle doświadczeń upoważnia do dokonania jedynie nowelizacji ustawy – Prawo bankowe i ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym; w miejsce kolejnej, kontrowersyjnej ustawy szczególnej⁴⁾.

Bezpieczny Bank

Kompleksowa analiza treści ustawy wskazuje, że mieści się ona w nurcie liberalnego podejścia do spółdzielczego sektora bankowego, choć ma dość eklektyczny charakter. Respektuje zasady swobody umów i konkurencji, przynajmniej w części dotyczącej przynależności do banku zrzeszającego. Potencjalnie zaostrza także konkurencję między bankami spółdzielczymi, należącymi do tego samego lub różnych banków zrzeszających. Zresztą ten ostatni rodzaj konkurencji, jak się wydaje, nie był celowym zamierzeniem większości osób popierających przepisy o rozszerzeniu terenu działania banku spółdzielczego. Natomiast zupełnie brak idei liberalizmu w zamkniętym ustawowo katalogu banków zrzeszających czy obowiązku przynależności do związku rewizyjnego pod rygorem sankcji finansowych dla członków zarządu. Umowa zrzeszenia podlega zatwierdzeniu przez KNB, choć w art. 16 ust. 3 wprowadzono wyliczenie przyczyn odmowy jej zatwierdzenia. Rozwiązanie to samo w sobie nie jest ani dobre, ani złe. W zależności jednak od polityki stosowanej przez KNB rozwiązanie to może sprzyjać różnym interesom, banków małych bądź banków dużych, silnych lub słabych, przyśpieszać lub być neutralne wobec procesów konsolidacji banków zrzeszających albo banków spółdzielczych. Ustawa nakłada wiele ograniczeń. Zasadniczy postęp w poszerzeniu katalogu czynności bankowych, jakie mogą wykonywać banki spółdzielcze, został jednak obwarowany zgodą KNB (dotyczy to także wykonywania czynności bankowych na obszarze wykraczającym poza powiaty sąsiadujące); wykonywanie czynności dewizowych zależy od zgody Prezesa Narodowego Banku Polskiego (co nie sposób kwestionować); poszerzenie zaś terenu działania BS-u na powiaty sąsiadujące czy wykonywanie czynności, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt. 1–7 ustawy – Prawo bankowe, uzależniono od zgody banku zrzeszającego. W ustawie zawarto też kategoryczne przepisy odnośnie do minimalnych norm kapitałowych, zarówno dla banków spółdzielczych, jak i zrzeszających, obejmujące i kwoty, i graniczne terminy. Zrównano także pozycję BS-ów z bankami komercyjnymi odnośnie do kontroli statutów oraz wymogu zgody na obsadę stanowisk prezesów w BS-ach przez Komisję Nadzoru Bankowego.

Ustawa – choć w znacznie mniejszym stopniu niż to było w 1994 roku – nadal łączy losy spółdzielczego sektora bankowego z przekształceniami własnościowymi Banku Gospodarki Żywnościowej S.A. Po pierwsze, wiąże to się z zamkniętym katalogiem banków zrzeszających, których liczba – m.in. na skutek wymagań kapitałowych określonych docelowo na 20 mln euro – musi być zmniejszona. Po drugie, zmienia się pozycja BGŻ S.A. jako banku zrzeszającego, w przypadku zrzeszenia przynajmniej jednego BS-u. Po trzecie, chodzi o możliwość dokapitalizowania BGŻ S.A. przez banki spółdzielcze przez objęcie nowej emisji akcji, pokrytych – wkładem pieniężnym lub niepieniężnym – w postaci akcji banku zrzeszającego innego niż BGŻ S.A. Ponadto struktura własnościowa BGŻ S.A. jest dość szczegółowo regulowana w art. 18. Regulacja ta stanowi swoistą opcję dla banków spółdzielczych na własnościową dominację w akcjonariacie BGŻ S.A. Powodzenie jednak tej koncepcji zależy głównie od skali zainteresowania BS-ów jej realizacją. Zainteresowanie to ma jednak wiele uwarunkowań; począwszy od braku zgody sektora spółdzielczego w kwestii oceny efektywności finansowej takiego przedsięwzięcia, po obawy, iż rozproszony akcjonariat z jednej strony, a stosunkowo silna pozycja banku zrzeszającego z drugiej zmarginalizują władztwo BS-u, wynikające z praw właścicielskich. Prywatyzacja BGŻ S.A. w wariantcie ustawowym oraz uczynienie z tego banku wraz z jego

---

Konsultacje dla banków

---

potencjalnymi właścicielami efektywnej grupy bankowej wymaga bardzo dużych nakładów (podniesienie kapitałów BGŻ S.A. oraz nakłady na infrastrukturę). W świetle trendów w bankowości i sytuacji na polskim rynku finansowym powstanie takiej grupy bankowej byłoby uzasadnione. Poza jednak ewentualnym przeniesieniem kapitałów wszystkich banków regionalnych do BGŻ S.A., co daje ok. 510 mln zł, konieczne są dalsze inwestycje kapitałowe, szacowane przez samych spółdzielców przynajmniej na ok. 1–1,2 mld zł. Obecnie banków spółdzielczych nie stać na takie nakłady, tym bardziej że część z nich musi podejmować wysiłki, aby spełnić wymagania kapitałowe zapisane w ustawie. Wszystko to rodzi poważne ryzyko dla powodzenia koncepcji przewidzianej ustawą.

Eklektyzm ideowy ustawy widoczny jest także w rozwiązaniu polegającym na zdefiniowaniu osób uprawnionych do otrzymania nieodpłatnie 15% akcji BGŻ S.A. Chodzi tu zarówno o to, że uprawnieniem objęto nie tylko pracowników BGŻ S.A., ale także banków spółdzielczych, które do dnia wejścia w życie ustawy „przepracowały” w tych bankach co najmniej 3 lata. Literalny tego zapis w ustawie rodzi ponadto wątpliwości interpretacyjne w kwestii okresu branego pod uwagę przy identyfikacji listy osób uprawnionych. Wreszcie, uwzględniając regulacje kodeksu pracy, wiele kłopotów może nastroczać w praktyce samo pojęcie „osób, które do dnia wejścia w życie ustawy przepracowały”.

Generalnie ustawa zawiera wiele regulacji, które mogą się okazać korzystne dla sektora spółdzielczego oraz BGŻ S.A. pod warunkiem jednak racjonalnego wykorzystania jej zalet i stworzonych szans oraz właściwego podejścia (niestety nie tylko samych banków) do jej słabości czy zagrożeń. Może też być tak, że podział sektora spółdzielczego na konkurencyjne grupy spowoduje wyniszczającą konkurencję oraz zaprzepaści szanse na realizację koncepcji banku społeczności lokalnych.

Niektóre dylematy praktyczne

„Miejscowy pieniądź na potrzeby miejscowego środowiska”?

Banki spółdzielcze, aby spełniać swą misję i zwiększać obecność w środowiskach lokalnych, muszą w znacznie większym stopniu przywrócić zasadę „wykorzystywania miejscowego pieniądza na potrzeby miejscowego środowiska”.

Paradygmatem europejskiej spółdzielczości kredytowej było zrównoważenie obszaru i wolumenu pozyskiwanych depozytów z obszarem i wolumenem udzielanych kredytów. Doświadczenia lat 90. wskazują, że banki spółdzielcze w Polsce globalnie transferują depozyty ze środowisk lokalnych na rynki finansowe⁵⁾. Na koniec 1998 roku transfer depozytów z banków spółdzielczych na rynek pieniężny wynosił ok. 44%, w 1999 r. ok. 37%, aby na 30 września 2000 roku spaść do 33%. Z uwzględnieniem papierów wartościowych wskaźniki te sięgają odpowiednio: 54%, 46% i 43%. Zmniejszenie poziomu tych wskaźników o ca 10 punktów procentowych w badanym okresie wskazuje na poprawę sytuacji z tego punktu widzenia. Warto dodać, że transfer ten odbywa się przy średnim poziomie współczynnika wypłacalności dla banków spółdzielczych na poziomie 11,81%, 12,93% i 13,2% w badanych okresach, co może wska-

---

Bezpieczny Bank

Tabela 2. Wybrane pozycje bilansu sektora banków spółdzielczych w Polsce

Wyszczególnienie	Stan na: (w tys. zł)			
	31.12.1998	30.06.1999	31.12.1999	30.09.2000
Depozyty podmiotów niefinansowych i budżetów terenowych	11.395.366	12.108.684	12.813.690	13.945.112
Należności od sektora finansowego	4.970.162	4.569.610	4.678.140	4.577.957
Należności od sektora niefinansowego	6.340.617	7.623.250	8.054.232	9.657.901
Należności od sektora budżetowego	48.416	58.259	99.044	121.284
Papiery wartościowe	1.165.159	1.260.436	1.231.890	1.403.303

Źródło: Dane BFG o sytuacji w sektorze banków spółdzielczych.

zywać, że barierą wykorzystania zgromadzonych depozytów na rynkach lokalnych nie są przede wszystkim regulacje nadzorcze.

Interesujące są powody transferowania, poza spółdzielczy sektor bankowy, około jednej trzeciej zgromadzonych depozytów. Jakkolwiek występują zróżnicowania regionalne, to problem ten wymaga pogłębionych analiz i studiów. Gdyby bowiem tendencja do transferu środków miała się utrzymać w dłuższym okresie, bez odpowiednich inwestycji bezpośrednich lub napływu kredytu z banków komercyjnych, oznaczałoby to degradację gospodarczą typowych środowisk działania banków spółdzielczych. Ponadto byłoby to istotną przesłanką zmiany misji tych instytucji kredytowych.

Kwestia ta ma fundamentalne znaczenie dla racji istnienia banków spółdzielczych w systemie finansowym III RP. Niestety, bardzo rzadko staje się ona przedmiotem rozważań animatorów koncepcji, które znajdują swe odbicie w przepisach ustawy. Praźródłem tego dylematu jest wielokrotnie w historii zakłócany rozwój instytucji kredytowych, a w ostatnich 50 latach stworzenie fasadowej samorządności społeczności lokalnych, a także pozornej samorządności samych spółdzielców. W konsekwencji interes banku – jako organizacji i jego pracowników – jest często nietożsamy z interesami społeczności, w której i dla której funkcjonuje. Dzieje się tak m.in. na skutek nieracjonalnej struktury i relatywnie wysokich kosztów stałych⁶⁾. W tym kontekście mniejsze znaczenie ma istnienie samego banku spółdzielczego, jako samodzielnego podmiotu blisko klienta, a ważniejsza jest dostępność placówki takiego banku, zwłaszcza na terenach, gdzie nie ma innych banków. Jednocześnie absolutnie konieczne jest, aby łączne koszty (z uwzględnieniem udziałów w funduszach banku i ewentualnej dywidendzie) oraz warunki świadczenia usług były przynajmniej nie gorsze niż w bankach komercyjnych. Ważne jest także, aby wysoki koszt obsługi finansowej oferowanej przez banki spółdzielcze lub zupełny jej brak nie po-

---

Konsultacje dla banków

---

wodował nieuzasadnionego odpływu lokalnego pieniądza, a zwłaszcza niepotrzebnej repartycji dochodu społeczności lokalnych.

Konsolidacja wymuszona ustawowymi progami kapitałowymi czy konsolidacja w wyniku naturalnych procesów selekcji rynkowych?

Oba tytułowe rozwiązania mają swe wady i zalety. Nie powinno się ich rozpatrywać w oderwaniu od rozstrzygnięć poprzednio sformułowanego dylematu. Pośpieszna konsolidacja, wymuszona progami kapitałowymi, była kuracją drakońską i uzasadniony był opór środowiska spółdzielczego przeciw zbyt niemu skracaniu okresu dochodzenia do tych wymogów. Inną sprawą jest zaś to, czy ustawowe wymogi kapitałowe, poza spełnieniem wymagań międzynarodowych, co do obligatoryjności których istnieją poważne kontrowersje, są obiektywnie uzasadnione potrzebami finansowymi klientów BS-ów, zarówno tych dużych, jak i tych małych. Ponadto praktyka lat 90. wykazała, że sam poziom kapitałów własnych w niewystarczającym stopniu chronił BS-y przed kryzysami. Rodzi się także niepewność co do wpływu przyjętych rozwiązań na rozwój konkurencyjnych instytucji finansowych w środowiskach lokalnych, jakimi stają się spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe, korzystające z systemowego uprzywilejowania. W aspekcie przyjętych progów kapitałowych ustawa w różnym stopniu dotyka banki silne i słabe. Dla jednych jest zagrożeniem, dla innych szansą.

Doświadczenia ostatnich dziesięciu lat wskazują, że trudno liczyć na racjonalizację struktury jedynie na podstawie sygnałów rynkowych i możliwości ekonomicznych. Doświadczenia wykazują także, że przesuwanie terminów osiągania minimalnych progów kapitałowych powodowało odkładanie na przyszłość nawet tych łączeń, które były już odpowiednio przygotowane. Swoistą wymowę ma również fakt, że łączenia lub przejęcia banków spółdzielczych w zbyt wielu przypadkach ukierunkowane są tylko na pierwszy próg kapitałowy (300 000 euro). Takie podejście nieuchronnie podniesie koszty dalszych konsolidacji przy konieczności osiągnięcia progu docelowego (1 mln euro). Nie wolno też lekceważyć tego, iż procesy konsolidacji w początkowym okresie niosą ze sobą dodatkowe koszty. Przy niekorzystnych warunkach zewnętrznych mogą one przekraczać możliwości ich absorpcji przez łączące się banki spółdzielcze. Ponadto w nowo powstałych organizacjach, w wyniku łączeń, pojawiają się nowe ryzyka operacyjne, związane z zarządzaniem rozproszoną przestrzennie strukturą, zmienionymi procedurami, odmiennymi stylami zarządzania, które mogą prowadzić do sytuacji kryzysowych.

Nowa regulacja terenu działania a konkurencja między bankami spółdzielczymi

Nowa regulacja terenu działania banku spółdzielczego spełnia oczekiwania znacznej części środowiska bankowych spółdzielców i ich sojuszników w Sejmie RP. Zgodnie z art. 5 ust. 1 analizowanej ustawy „bank spółdzielczy prowadzi działalność na terenie powiatu, w którym znajduje się jego siedziba, oraz na terenie powiatu, w którym w dniu wejścia w życie ustawy znajdują się jego placówki wykonujące czynności bankowe”.

Bezpieczny Bank

Ponadto zgodnie z art. 5 ust. 2 „bank spółdzielczy za zgodą banku zrzeszającego, z którym zawarł umowę zrzeszenia, może prowadzić działalność także na terenie powiatów sąsiadujących z terenem określonym w ust. 1”, a za zgodą KNB także na terenie innych powiatów. Dla porównania warto wskazać, że w ustawie „świętojańskiej” z 1994 r. określono iż „Bank spółdzielczy prowadzi działalność na obszarze gminy, w której znajduje się jego siedziba, a za zgodą banku regionalnego – na obszarze regionu lub jego części”. Zestawienie tych dwóch regulacji wskazuje na znaczące zmiany. Po pierwsze, mamy do czynienia z regulacją powszechną, obejmującą wszystkie banki spółdzielcze (z wyłączeniem tych, których fundusze przekraczają równowartość 5 mln euro). Po drugie, ustawa nie różnicuje banków spółdzielczych ze względu na przynależność do określonych banków zrzeszających. Po trzecie podstawowy teren działania BS-u znacznie się poszerza (gminę zastąpił powiat lub powiaty w zależności od posiadania tam placówek bankowych). Po czwarte, za zgodą KNB bank spółdzielczy może prowadzić działalność nawet na terenie całego kraju. Po piąte wreszcie, w przypadku łączenia się banków spółdzielczych, działających na różnych terenach, teren działania banku przejmującego, niejako automatycznie, powiększa się o teren działania banku przejętego w dniu połączenia.

Scharakteryzowana regulacja bardzo istotnie zmienia sytuację wielu banków spółdzielczych z punktu widzenia rynku, na którym działają. Wstępna analiza sytuacji na przykładzie tylko jednego banku regionalnego wskazuje, że na terenie poszczególnych powiatów będzie konkurować ze sobą do sześciu banków spółdzielczych, mających tam swe siedziby lub placówki wykonujące czynności bankowe w dniu wejścia w życie ustawy. W świetle przytoczonego przykładu przyjęte rozwiązanie ustawowe wprowadza nową jakość do spółdzielczego sektora bankowego. Z jednej strony może to być wewnętrzna konkurencja banków spółdzielczych należących do tego samego, dwóch różnych, a nawet kilku zrzeszeń. Przyjmując, że przynajmniej w ramach jednego zrzeszenia będzie się podejmowało działania zmierzające do delimitacji rynków poszczególnych banków, to doświadczenia zachowań rynkowych wskazują, iż trudno przezwyciężyć pokusy wynikające z tzw. dylematu więźnia. Innym przejawem nowej regulacji terenu działania jest podważenie koncepcji banku spółdzielczego społeczności lokalnej. Bank, którego teren działania obejmuje dwa lub więcej powiatów, przestaje być bankiem społeczności lokalnej jako terytorialnie zwartej grupy społecznej o wspólnym interesie. Wreszcie, gdy na terenie jednego powiatu prowadzą działalność, a szczególnie gdy mają siedziby dwa lub więcej banki spółdzielcze, trudno o realizację koncepcji banku spółdzielczego z silnym udziałem kapitałowym i obsługą finansową samorządu terytorialnego. Przyjęte rozwiązanie może też mieć pozytywne wyniki z lokalnej konkurencji i obniżenia kosztów pośrednictwa bądź obsługi finansowej. Chyba jednak wbrew intencjom – przynajmniej znacznej części samych spółdzielców, zwłaszcza z małych banków spółdzielczych – systemowy skutek przyjętego rozwiązania to jeszcze jeden czynnik powodujący konsolidację.

Bez szczegółowych analiz lokalizacji siedzib i placówek banków spółdzielczych nie sposób o bardziej skwantyfikowane oceny szans czy zagrożeń wynikających z opisanej sytuacji.

Czy środki przeznaczone na pożyczki restrukturyzacyjne będą wystarczające?

W związku z kosztami procesów konsolidacji banków spółdzielczych, i to kosztami wymuszonymi w znacznie większej mierze regulacjami zewnętrznymi niż obiektywnymi potrzebami rynku w danym czasie, analizowana ustawa wprowadza nowe rozwiązania. Przede wszystkim tworzy się fundusz restrukturyzacji banków spółdzielczych, wyodrębniony w Bankowym Funduszu Gwarancyjnym jako fundusz własny. Fundusz ten ma być zasilany z kilku tytułów. Po pierwsze, na mocy art. 32 administrowany do tej pory przez BGŻ S.A. Fundusz Rozwoju Banków Spółdzielczych zostaje zlikwidowany, a jego środki podlegają przekazaniu do Bankowego Funduszu Gwarancyjnego według następujących zasad:

- 1) środki, które w dniu wejścia w życie ustawy znajdowały się na rachunku BGŻ S.A., zostaną wraz z należnymi odsetkami przekazane do BFG z przeznaczeniem na wsparcie procesów łączenia banków spółdzielczych oraz na ich przedsięwzięcia inwestycyjne (unifikacja programów i sprzętu informatycznego, ujednoczenie technologii bankowej, ujednoczenie procedur finansowo-księgowych, unifikacja oferty produktów i usług bankowych, nabycie akcji banku zrzeszającego w okresie 3 lat)⁷⁾,
- 2) należności Funduszu Rozwoju Banków Spółdzielczych z tytułu pożyczek udzielonych bankom spółdzielczym niespłacone do dnia wejścia w życie ustawy zostają umorzone (prawdopodobnie są to symboliczne kwoty).

Po drugie, na mocy art. 33 do Bankowego Funduszu Gwarancyjnego zostaną przekazane wypłacone z budżetu państwa środki z tytułu wykupu obligacji serii D, o których mowa w art. 39 ust. 2 tzw. ustawy świętojańskiej z 1994 r., wraz z wypłaconymi odsetkami, a które na mocy analizowanej ustawy zostają umorzone z powodu nieprzekazania ich przez BGŻ S.A. uprawnionym bankom lub ich niewykorzystania przez te banki.

Po trzecie, fundusz restrukturyzacji banków spółdzielczych będzie zasilony otrzymanymi przez BGŻ S.A. obligacjami restrukturyzacyjnymi serii D, w części stanowiącej równowartość nie przekazanej w formie wkładów niepieniężnych na rzecz uprawnionych banków części majątku BGŻ S.A.

Po czwarte, wreszcie fundusz ten będzie zasilony środkami wypłaconymi z budżetu państwa, wraz z odsetkami z tytułu wykupu tych obligacji, w przypadkach odstąpienia przez bank zrzeszający od restrukturyzacji wierzytelności banku spółdzielczego.

Analizowana ustawa – tworząc jednorazowe źródła finansowania funduszu restrukturyzacji banków spółdzielczych – nakłada na BFG nową jakościowo i rozległą ilościowo funkcję. Oto BFG w granicach środków i na cele powyżej scharakteryzowane „może udzielać bankom spółdzielczym, w których nie występuje niebezpieczeństwo niewypłacalności, zwrotnej pomocy finansowej, na warunkach korzystniejszych niż ogólnie stosowane dla banków spółdzielczych”. Przy czym pomoc może być udzielona, gdy według BFG sytuacja banku spółdzielczego nie stwarza zagrożenia spłaty pożyczki, a ponadto bank ustanowi odpowiednie zabezpieczenia. Kompetencje do określenia form, trybu oraz szczegółowych warunków udzielania pomocy ustawa

przekazuje Radzie BFG. Przytoczony przepis, wraz z innymi fragmentami art. 35 i 36, ustawy zdaje się wskazywać, że warunki udzielenia pożyczki z funduszu restrukturyzacji, tj. przynajmniej oprocentowanie i prowizja, powinny być niższe niż w przypadku innych form pomocy finansowej udzielanej bankom spółdzielczym przez BFG³⁾. Mniej uzasadnione byłoby wydłużanie okresu korzystania z pomocy, poza dotychczasową granicę 10 lat, czy też karencja przekraczająca połowę okresu, na jaki pożyczka została udzielona.

Ustawowe rozstrzygnięcie zagospodarowania nie wykorzystanych obligacji restrukturyzacyjnych serii D powinno się oceniać na tle skutków ustawy o restrukturyzacji banków spółdzielczych i BGŻ z 24 czerwca 1994 roku. Toż właśnie ta ustawa nałożyła na BS-y obowiązki utworzenia dziewięciu banków regionalnych. Ich powołanie kosztowało i kosztuje banki spółdzielcze niemało, a efekt finansowy z tych inwestycji jest wątpliwy. Obecnie część banków spółdzielczych zobowiązana jest, na mocy kolejnej ustawy, do – jak się wydaje – korzystniejszej akcji – konsolidacji, w celu osiągnięcia progów kapitałowych, a koszty tych działań – przynajmniej w części – mają być rekompensowane „taniami” pożyczkami z BFG.

Bez wykonania delegacji ustawowych określonych w art. 33 trudno jednoznacznie przesądzić wartość funduszu restrukturyzacji w momencie jego utworzenia (różne źródła podają kwotę 120–130 mln zł). Nie sposób także, nawet w przybliżeniu, oszacować potencjalnego zapotrzebowania na pożyczki. Tym bardziej że o takie pożyczki mogą się starać banki spółdzielcze, które dokonały połączenia z innymi bankami w okresie 3 lat przed wejściem w życie ustawy. Szacunki dodatkowo utrudniają następujące wymagania ustawowe wobec pożyczkobiorcy:

- 1) zakaz wypłacania dywidendy w okresie korzystania z pomocy i przeznaczenie nadwyżki bilansowej na zwiększenie funduszy własnych,
- 2) obowiązek przekazywania określonych przez BFG informacji przez pożyczkobiorcę oraz poddanie działalności banku kontroli w zakresie celowości wykorzystania pożyczki (problem naturalnej niechęci poddawania się kolejnej kontroli w relacji do ewentualnych korzyści z pomocy).

Przedstawione okoliczności i analiza bilansów rodzą jednak obawy, iż zapotrzebowanie mimo wszystko przekroczy możliwości finansowe funduszu restrukturyzacji. Taka sytuacja zaś będzie wymagać ustanowienia kryteriów selekcji bądź hierarchizacji wniosków. Można bowiem wywodzić, że gdyby intencją ustawodawcy było zwykle rozdzielanie tego funduszu, np. wedle liczby banków spółdzielczych czy też w proporcji do posiadanych przez nie funduszy, nie ustanawiałby złożonego systemu pośrednictwa finansowego, zbliżonego do kredytowania. Jednakże zapotrzebowanie przekraczające możliwości finansowe funduszu restrukturyzacji kreuje m.in. dylemat oprocentowania. Im tańsza pożyczka, tym jej korzystniejszy wpływ na rekompensatę poniesionych kosztów i sytuację finansową beneficjenta. Z drugiej jednak strony oprocentowanie poniżej stopy inflacji deprecjonuje fundusz i zmniejsza szanse na jego wykorzystanie przez inne banki w przyszłości; zarówno te, dla których funduszu nie wystarczy w pierwszym „rozdaniu”, jak i te, które dopiero naberą uprawnień do korzystania z niego, w ramach procesów konsolidacyjnych.

Inne problemy związane z udzielaniem pomocy to identyfikacja i weryfikacja kosztów działalności banku, w związku z dokonanym połączeniem. Przepisy ustawowe

---

Konsultacje dla banków

---

pod tym względem są z jednej strony bardzo ogólne, a z drugiej mało precyzyjne. Dlatego w praktyce odpowiednie artykuły ustawy mogą rodzić wątpliwości, a nawet spory co do określania choćby górnej granicy udzielanej pożyczki, którą wedle ustawy mają być koszty działalności banku w związku z dokonanym połączeniem (por. art. 37 ust. 2).

Do rozstrzygnięcia pozostaje także udzielanie pomocy bankom spółdzielczym z funduszu restrukturyzacji w przyszłości. Może to dotyczyć sytuacji wyczerpania środków w pierwszej akcji, przy złożeniu uzasadnionych wniosków przez banki, ale także kolejnych wniosków związanych z łączeniami, w których przynajmniej jednym z potencjalnych beneficjentów pożyczki byłby bank, który już skorzystał z dobrodziejstw funduszu restrukturyzacji we wcześniejszej akcji.

W przypadku zapotrzebowania przewyższającego możliwości funduszu restrukturyzacji warto rozważyć kryteria pomocnicze służące selekcji wniosków. Takim kryterium mogłoby być skorzystanie z innych form pomocy BFG, np. z dotychczasowego funduszu pomocowego. Uwzględniając ideę solidaryzmu w ruchu spółdzielczym, po odpowiednich konsultacjach w środowisku, można także kierować się kryterium pilności i konieczności potrzeb wnioskodawców pożyczek. To ostatnie rozwiązanie odchodziłoby w pewnym stopniu od kryterium uprawnień, natomiast preferowałoby potrzeby.

Te i inne problemy wymagają od Rady BFG bardzo kompleksowego ich rozważenia przed uchwaleniem określonego ustawą dokumentu, przesądzającego formy, tryb oraz szczegółowe warunki udzielania pomocy. Wykorzystanie konsultacji środowiskowych w kwestiach podlegających regulacji przez Radę BFG wydaje się bardzo zasadne.

Wysoki próg kapitałowy dla banków zrzeszających a ich funkcje

Analizowana ustawa w art. 2 pkt. 2 zawiera imienny katalog banków zrzeszających obejmujący 12 podmiotów (9 banków regionalnych, 2 zrzeszające i BGŻ S.A.), tworząc jednocześnie możliwości łączenia się wymienionych banków. Jednakże utrzymanie statusu banku zrzeszającego jest dwójako uwarunkowane. Po pierwsze, istnieje wymóg zrzeszania przynajmniej jednego banku spółdzielczego, a po drugie, bank zrzeszający ma obowiązek posiadania funduszy własnych na poziomie minimum 20 mln euro (przejściowo 10 mln euro w okresie 6 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy; równowartość 15 mln euro do 31 grudnia 2003 r. i 20 mln euro do dnia 31 grudnia 2006 r.).

W gruncie rzeczy wymóg minimalnego poziomu kapitałowego dla banków zrzeszających jest wyznacznikiem ich liczby⁹. Z kolei, biorąc pod uwagę funkcje banku zrzeszającego ważne znaczenie ma szacunek liczby banków spółdzielczych w okresie docelowym (np. roku 2006 lub 2010). Odpowiednie szacunki dla funduszy własnych banków spółdzielczych pozwalają określić liczbę tych banków na ok. 300, a przy korzystnych wynikach finansowych w najbliższych latach 350–380. Odpowiada to zresztą w przybliżeniu liczbie powiatów i miast powiatowych w Polsce. Dla 300–380 banków spółdzielczych po konsolidacji, uwzględniając trendy w technologiach bankowych oraz koszty funkcjonowania, istniejąca liczba banków zrzeszających, przy przypisywanych im funkcjach, jest stanowczo zbyt duża. Dlatego trzeba rozważyć, aby nie

Bezpieczny Bank

Tabela 3. Fundusze własne banków regionalnych i zrzeszających oraz BGŻ S.A. na 30 września 2000 roku

Nazwa banku	Fundusze własne (mln PLN)	Fundusze własne (mln euro)*	Szacunek szans na spełnienie progu kapitałowego**		
			30.06.01	31.12.03	31.12.06
GBW S.A.	64,3	16,42	Spełnia	Spełnia	Duże
GPZ S.A.	59,3	15,14	Spełnia	Spełnia	Duże
MBR S.A.	48,8	12,46	Spełnia	Duże	Średnie
KPBR S.A.	48,3	12,33	Spełnia	Średnie	Małe
MRBank S.A.	47,8	12,21	Spełnia	Średnie	Małe
W-MBR S.A.	43,1	11,00	Spełnia	Małe	Małe
LBR S.A.	35,7	9,12	Duże	Średnie	Małe
BUG S.A.	34,2	8,73	Średnie	Małe	Brak
BBR S.A.	33,5	8,55	Małe	Brak	Brak
DBR S.A.	32,8	8,36	Małe	Małe	Brak
RBR S.A.	23,2	5,92	Brak	Brak	Brak
Razem BR+BZ	510,0	130,23	XXXXXXXXXX	XXXXXXXXXX	XXXXXXXXXX
BGŻ S.A.	822,9	210,13	Spełnia	Spełnia	Spełnia
Ogółem	1332,9	340,36	XXXXXXXXXX	XXXXXXXXXX	XXXXXXXXXX

* Kurs sprzedaży euro według tabeli kursów walut obcych dla klientów NBP na 10 stycznia 2001 roku (3,9162).

** Według wymagań art. 2 i art. 28 ustawy z dnia 7 grudnia 2000 roku o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających.

powtórzyć błędu, jaki popełniono, tworząc zbyt wiele banków regionalnych na podstawie przepisów ustawy o restrukturyzacji banków spółdzielczych i BGŻ z 1994 roku. Obligatoryjność utworzenia i zrzeszania się w terytorialnie właściwych dziewięciu bankach regionalnych, na podstawie ustawy „świętojańskiej”, przyczyniła się do znacznych kosztów początkowych, a następnie zwiększała koszty działalności BS-ów bez adekwatnych korzyści ekonomicznych (swoistą, częściową rekompensatą dla banków z tzw. grupy krajowej, choć nie w proporcji do nakładów, były obligacje restrukturyzacyjne). Obecnie przepisy ustawy – praktycznie – wymuszają łączenia lub przejęcia tych banków, co może zwiększać nieefektywność poczynionych, często nie z własnej woli, inwestycji kapitałowych przez banki spółdzielcze. Co prawda stworzono pewne „furtki” wyjścia z takich nieefektywnych inwestycji (np. przez klauzulę, że KNB może wyrazić zgodę na połączenie banku zrzeszającego z innym bankiem niż bank zrzeszający)¹⁰.

Uwzględniając obecne zaawansowanie działań zmierzających do racjonalizacji liczby i struktury banków zrzeszających, prawdopodobne jest utworzenie początko-

---

Konsultacje dla banków

---

wo trzech (BGŻ S.A., G-6, GBW), przejściowo dwóch, a docelowo jednej grupy banków spółdzielczych¹¹⁾. I to zarówno w wariantcie z BGŻ S.A. – jako bankiem zrzeszającym, jak i bez tego banku. Scenariusz ukształtowania dwóch grup bankowych jest tym realniejszy, im mniej będzie określona rola banków spółdzielczych w realizacji polityki transformacji sektora rolnego, wsi i małych miast oraz ich udziału w dystrybucji środków przedakcesyjnych czy strukturalnych dla tych środowisk, w związku z integracją z UE. Nie można też wykluczyć, że BS-y o kapitale powyżej 5 mln euro podejmą próbę funkcjonowania w sojuszu strategicznym z bankiem komercyjnym na wzór SBR „Samopomoc Chłopska”.

Analizując ustawowe funkcje banku zrzeszającego zawarte w art. 19 ustawy, można sformułować wniosek, iż jest on przede wszystkim ogniwem ułatwiającym funkcje regulacyjne wobec banków spółdzielczych (prowadzi rachunki bieżące zrzeszonych BS-ów, na których utrzymywane są ich rezerwy obowiązkowe; nalicza i utrzymuje rezerwę zrzeszonych BS-ów na rachunku w NBP; prowadzi wyodrębniony rachunek, na którym deponowane są aktywa zrzeszonych BS-ów stanowiące pokrycie funduszu ochrony środków gwarantowanych; wypełnia za zrzeszone BS-y obowiązki informacyjne wobec NBP i BFG; kontroluje zgodność działalności zrzeszonych BS-ów z postanowieniami umowy zrzeszenia, przepisami prawa i statutami, a w uzasadnionych przypadkach występuje do KNB o zastosowanie środków dyscyplinujących lub represyjnych). Ustawodawca przewidział także dla banku zrzeszającego funkcje reprezentowania zrzeszonych banków spółdzielczych w stosunkach zewnętrznych, w sprawach wynikających z umowy zrzeszenia oraz wykonywanie innych czynności przewidzianych w tej umowie. Ze scharakteryzowanych funkcji wynika, że ustawowy próg kapitałowy na poziomie równowartości 20 mln euro nie jest z nimi w żaden sposób powiązany. Jeżeli polityka KNB w zakresie zatwierdzania projektów umów zrzeszenia nie obejmie żadnych regulacji związanych z odpowiedzialnością banku zrzeszającego za ewentualne straty finansowe banku zrzeszonego (np. z tytułu prowadzenia działalności na terenie powiatów sąsiadujących z powiatami, w których znajduje się siedziba BS-u lub jego placówki, albo też przyzwolenia na wykonywanie czynności, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt. 1 i 3–7 ustawy), wówczas przedmiotowy próg kapitałowy nie znajduje żadnego obiektywnego uzasadnienia, poza zmniejszeniem liczby banków zrzeszających¹²⁾.

Same banki spółdzielcze stają natomiast wobec dylematów przynależności do określonego banku zrzeszającego. Gdyby skuteczne okazały się przedsięwzięcia zmierzające do utworzenia trzech grup bankowych, o których wspomniano powyżej, problem wyboru zostałby częściowo ograniczony. Niemniej jednak w ramach ustawowej swobody umów, przy jednolitości umowy w poszczególnych zrzeszeniach, ważne dla banków spółdzielczych będą warunki, na jakich umowy te będą zawierane. Chodzi zwłaszcza o aspekty ekonomiczne, począwszy od ponoszonych kosztów do ewentualnych efektów wynikających z udziału kapitałowego w banku zrzeszającym. Ten ostatni aspekt nabiera odpowiedniego znaczenia wobec regulacji art. 17, który w ust. 1 stanowi, że akcjonariuszom banku zrzeszającego przysługuje na walnym zgromadzeniu jeden głos z każdej posiadanej akcji. To istotna zmiana w stosunku do ustawy „świętojańskiej”, gdyż uzależnia wpływ na bank zrzeszający od udziału kapitałowego. Rodzi też konsekwencje dla obecnych zapisów w statutach banków zrzeszających.

Trudno dziś jednoznacznie przesądzić, jak daleko idące konsekwencje może mieć ustawa dla efektywnego funkcjonowania banków zrzeszających, ale nie można a priori odrzucić wariantu zgrupowania w wybranym banku np. silnych kapitałowo i dużych BS-ów. Jednocześnie warto zwrócić uwagę na pewne ryzyka wynikające z rozproszenia przestrzennego zrzeszeń. Na poziomie rynku lokalnego objawi się to m.in. konkurencją placówek banków spółdzielczych, należących do różnych zrzeszeń. Można także wskazać na problemy organizacji, a zwłaszcza komunikacji, w przypadku braku odpowiednich systemów informatycznych.

Wreszcie niepokój budzi zapisanie w ustawie bardzo napiętych terminów realizacji niektórych postanowień (np. obowiązek zrzeszania się, zawarcie umowy zrzeszenia według jednolitego wzorca). Uwzględniając doświadczenia z drugiej połowy lat 90., można przewidywać, że stwarza to dość wysokie ryzyko niezgodności regulacji ustawowych z praktyką.

Projekcje i hipotezy odnośnie do przyszłości

Niektóre doświadczenia restrukturyzacji polskiego sektora banków komercyjnych z drugiej połowy lat 90. w nieodległej przyszłości przeniosą się na sektor banków spółdzielczych. Ich konsolidacja, obok omówionych w tym opracowaniu regulacji ustawowych, zostanie wymuszona – co najmniej w takim samym stopniu – zarówno przez czynniki ekonomiczne (np. zmniejszające się wraz z inflacją i rosnącą konkurencją marże, mniejsza liczba BS-ów, racjonalizacja kosztów i zatrudnienia), jak i przez wyzwania rewolucji technologicznej w bankowości (np. nakłady na hardware i software informatyczny). Uwzględniając doświadczenia zagraniczne, prognozuje się, że banki komercyjne rozwiną swoją ofertę, włączając w nią m.in. kredyty preferencyjne dla rolnictwa i gospodarki żywnościowej. Można nawet postawić tezę, że odgrywanie przez banki komercyjne roli konsolidacyjnej wobec banków „rolniczych” i „wiejskich”, a zwłaszcza tempo wchodzenia w tę rolę, będzie zależać od rozwiązań przedakcesyjnych, a później wspólnej polityki rolnej w ramach członkostwa Polski w Unii Europejskiej¹³⁾.

Rozważając problemy konsolidacji banków trzeba uwzględnić różnorodny charakter przesłanek i skutków tego procesu. W polskich warunkach przede wszystkim należy brać pod uwagę fundamentalne zmiany systemowe polegające na wdrażaniu zasad gospodarki rynkowej i aktywną rolę pieniądza w alokacji zasobów. Dla sektora bankowości spółdzielczej szczególne znaczenie ma ograniczanie roli państwa w subsydiowaniu działalności w sferze rolnictwa i gospodarki żywnościowej, polaryzacja statusu materialnego typowych klientów banków spółdzielczych (jedni się bogacą i bank spółdzielczy przestaje im wystarczać, inni ubożeją i coraz trudniej im prowadzić efektywną reprodukcję w swych gospodarstwach czy warsztatach, przez co narażają banki kredytujące na ryzyko niewypłacalności), a także szybki rozwój sieci i uniwersalizacja działalności banków komercyjnych wraz z przejmowaniem najlepszych klientów.

Przeszkodą w tworzeniu silnej struktury była i jest kondycja finansowa banku, któremu powierza się lub preferuje rozwiązaniami ustawowymi – rolę konsolidatora. Dodatkowe problemy pojawiły się wraz z realizacją programu uzdrowienia BGŻ

Konsultacje dla banków

S.A. i zasadą niekonkurowania z podmiotami struktury krajowej. Także rozdrobniona sieć banków spółdzielczych o niskich kapitałach i brak perspektyw na ich podniesienie, przez pozyskanie nowych udziałowców, nie sprzyja ofensywnemu rozwojowi wielu z nich¹⁴.

Warto także przestrzec przed lekceważeniem – przez środowisko banków spółdzielczych – rozwoju technologii bankowych, jaki następuje w silnych bankach komercyjnych (np. wtórny rynek dla małych kredytów, masowe produkty depozytowe obniżające koszt pozyskiwania pieniądza, usługi okołorachunkowe, „wciąganie” budżetów gmin). Technologie te wymagają odpowiednio dużej skali działalności, ale są konkurencyjne i pozwalają sukcesywnie odbierać małym bankom ich tradycyjnych klientów¹⁵). Na rynku finansowym pojawiają się także niebankowe instytucje i usługi, realnie lub potencjalnie przejmujące klientów banków spółdzielczych (pośrednictwo kredytowe, spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe, firmy leasingowe, instytucje rynku kapitałowego, fundusze emerytalne itp.). Pojawiają się też alianse strategiczne banków spółdzielczych z bankami komercyjnymi. Niekiedy pozwala to przekroczyć, uważaną za bezpieczną w przeciętnym banku spółdzielczym, 60-procentową granicę udziału kredytów w aktywach, a nawet dochodzenie do poziomu 80%; pod warunkiem jednak, że ma się kapitałowe wsparcie banku silnego i przyjaznego¹⁶.

Niekiedy podkreśla się, że standaryzacja produktów w bankach komercyjnych bywa niedopasowana do zapotrzebowania segmentów rynku, na których dominują kredyty dla rolnictwa, rzemiosła czy drobnych producentów. Tradycyjnie małe i lokalne banki mogły w tych segmentach uzyskać przewagę konkurencyjną, pod warunkiem odpowiedniej elastyczności w udzielaniu niewielkich kredytów. Elastyczności wynikającej z doświadczenia swoich pracowników oraz bliskiej i wszechstronnej znajomości klientów i lokalnego terenu działania. Taka sytuacja może nawet powstrzymać procesy konsolidacyjne, utrzymując lokalne banki przy życiu, ale nie stwarzając im szans na rozwój.

Jeżeli chodzi o czynniki warunkujące procesy przejęć lub fuzji wewnątrz systemu bankowego, to warto wskazać, że nie ma przekonywających dowodów, że korzyści skali są motorem konsolidacji. Natomiast doświadczenia zagraniczne dowodzą, że umiejętności menedżerskie odgrywały tu większą rolę niż ekonomia skali¹⁷). Natomiast występuje stosunkowo silny związek efektywności z powiększaniem bazy depozytowej banku, uniezależnianiem się od zewnętrznych rynków finansowych czy rozwiązywania trudności wewnętrznych, które zagrażały dalszemu istnieniu banku (procedury bankowe obejmujące zasady ostrożnościowe, kwalifikacje kadry, strategia marketingowa, profesjonalizacja nadzoru właścicielskiego).

Biorąc pod uwagę koncentrację działalności BS-ów w Polsce w sektorze rolnym, warto rozważyć scenariusz polaryzacji producentów na duże gospodarstwa typu farmerskiego i drobne gospodarstwa rolne typu rodzinnego. Gdyby ten scenariusz był realizowany bez odpowiedniego wzmocnienia czy konsolidacji kapitałowej BS-ów, powstaje ryzyko pozostania w bankach spółdzielczych jedynie tych drugich klientów. Z kolei ich niska rentowność stwarza zagrożenie dla wyspecjalizowanych banków spółdzielczych.

Bezpieczny Bank

Przypisy

- ¹⁾ Wstępne dane za 2000 rok wskazują, że udało się powstrzymać tę niekorzystną tendencję.
- ²⁾ Por. J.Szambelańczyk, *Przemiany bankowości spółdzielczej w Polsce. Zagadnienia aktualne*. „Prawo Bankowe” nr 1, 1997, s. 101. Warto tu przypomnieć myśl A. Szamarzewskiego o tym, że „spółdzielnie kredytowe winny udzielać kredytu spadkobiercom niepodzielnych gospodarstw rolnych na spłacenie rodzeństwa, a także przechodzącym do miast synom chłopskim na założenie samodzielnych warsztatów lub sklepów” oraz ocenę S. Ochocińskiego, że w latach 1930–1939 powolna sanacja zniszczonej kryzysem bankowości spółdzielczej odbywała się kosztem jej uzależnienia od pomocy finansowej i polityki państwa.
- ³⁾ Oprocentowanie kredytów dla ludności i podmiotów gospodarczych w największych bankach spółdzielczych było wyższe niż średnie w sektorze banków komercyjnych. Natomiast średnie oprocentowanie w obu grupach kredytów w całym sektorze spółdzielczym było jeszcze wyższe niż w największych bankach spółdzielczych. Żle to świadczy o realizacji misji banku spółdzielczego. Wnioski sformułowano na podstawie materiałów analitycznych Departamentu Analiz Sektora Bankowego Bankowego Funduszu Gwarancyjnego.
- ⁴⁾ Por. T. Narożny, *Aspekty organizacyjno-prawne restrukturyzacji i konsolidacji banków spółdzielczych*, „Bezpieczny Bank”, 1999, nr 1/2(6/7), s. 99–108.
- ⁵⁾ Przejaskrawiając nieco można stwierdzić, że depozyty klientów BS-ów w Polsce refinansują, poprzez banki samochodowe, zagraniczne koncerny samochodowe.
- ⁶⁾ Efektywność największych banków spółdzielczych była w 2000 r. nieco niższa niż średnia dla wszystkich BS-ów (rentowność aktywów o 0,3, rentowność funduszy o 11,1 i rentowność obrotu o 0,9 punktu procentowego). Natomiast wskaźnik udziału kosztów działania w kosztach ogółem w tych największych BS-ach był ok. 5 punktów procentowych niższy niż w przeciętnym banku spółdzielczym. Uwzględniając szerszy kontekst, dane te wskazują, że im mniejszy bank, tym większe zagrożenie jego efektywności wraz ze spadającymi stopami procentowymi, marżami i rosnącą konkurencją.
- ⁷⁾ Należy zwrócić uwagę na bardzo szeroki i trudny do precyzyjnej weryfikacji zakres przedsięwzięć stanowiących podstawę do udzielenia pomocy z funduszu restrukturyzacji BFG.
- ⁸⁾ Zgodnie z Uchwałą nr 35/97 Rady BFG z dnia 20 listopada 1997 roku w sprawie zasad, form i trybu udzielania zwrotnej pomocy finansowej podmiotom objętym obowiązkowym systemem gwarantowania środków pieniężnych zgromadzonych na rachunkach bankowych oprocentowanie dla banków spółdzielczych wynosi od 0,2 do 0,4 stopy redyskonta weksli NBP, prowizja zaś 0,1% kwoty pożyczki.
- ⁹⁾ Przeliczenie obecnych funduszy własnych banków regionalnych i zrzeszających na docelowe wymagania ustawowe (na poziomie 20 mln euro) daje liczbę sześć, a po uwzględnieniu jakości kapitału i zarządzania pięć. Taką liczbę rekomendowano już przy ustawie restrukturyzacyjnej z 1994 roku, z przyczyn głównie politycznych nie została jednak zaakceptowana, natomiast ponad potrzeby i możliwości forsowano utworzenie dziewięciu banków regionalnych.
- ¹⁰⁾ Szkoda, że przepisem ustawy znacząco ograniczono prawo sprzedaży banku zrzeszającego, będącego przecież spółką akcyjną. Sprzedaż takiego banku, a właściwie licencji bankowej zwiększałaby szanse BS-ów na odzyskanie zainwestowanych kapitałów.
- ¹¹⁾ Paradoksalnie, stosunek do jedności bądź różnorodności strukturalnej spółdzielczego sektora bankowego w Polsce, w początku XXI wieku – zależy głównie od postrzegania roli BGŻ S.A. jako centrali organizacyjno-finansowej banków spółdzielczych (określanej ostatnio mianem integratora). Doświadczenia minionego pięciolecia dowodzą, że nierealne jest uzyskanie jednolitego poglądu w tej sprawie w środowisku bankowych spółdzielców.
- ¹²⁾ W świetle regulacji ustawowych problemem do rozwiązania pozostaje efektywne wykorzystanie przez spółdzielczy sektor bankowy majątku, a zwłaszcza kadry banków regionalnych,

---

Konsultacje dla banków

---

powstałych na skutek wymogów ustawowych, w różnorodnych funkcjach wsparcia i obsługi BS-ów na zasadach rynkowych.

- ¹³⁾ Zgodnie z danymi OECD w 1996 roku. Całkowity koszt wsparcia rolnictwa ponoszony przez podatników i konsumentów w krajach UE wyniósł 120,3 mld USD. O innych problemach zob. *Na drodze do Unii*, „Głos Banków Spółdzielczych”, nr 10, październik 1997, s. 3–6.
- ¹⁴⁾ Analizując doświadczenia zagraniczne, można postawić tezę, że zmiany legislacyjne, jakie nastąpiły w Polsce po 1990 roku, stworzyły jedynie klimat dla procesów konsolidacyjnych, pierwotne siły sprawcze jednak, jak zmiany ekonomiczne oraz instytucjonalne i związane z nimi rozwój procedur bankowych, nie zostały jeszcze w pełni uwidocznione, m.in. dzięki interwencjonizmowi państwa.
- ¹⁵⁾ Por. J. Kulawik, *Problemy konsolidacji banków funkcjonujących w otoczeniu rolnictwa (na przykładzie USA)*, „Bank i Kredyt”, kwiecień 1997, s. 45–46.
- ¹⁶⁾ Ciekawe doświadczenia w tym zakresie zdobywa Spółdzielczy Bank Rozwoju „Samopomoc Chłopska” w aliansie z Bankiem Przemysłowo-Handlowym S.A.
- ¹⁷⁾ J. Kulawik, *Problemy konsolidacji...*, s. 46 podaje za E. LaDue i M. Duncan, że w większości przypadków korzyści skali osiąga się przy wielkości aktywów banku rzędu 60–500 mln USD, stąd powodów dążeń konsolidacyjnych banków komercyjnych należy upatrywać w innych korzyściach niż kosztowe.

ZMIANY MAKROEKONOMICZNE A POLITYKA STÓP PROCENTOWYCH W SEKTORZE BANKOWYM

Problematyka stóp procentowych jest ważna dla oceny stabilności systemu finansowego, ponieważ ich wysoki poziom zwiększa prawdopodobieństwo wystąpienia negatywnej selekcji (*adverse selection*) i *moral hazard*¹⁾. To z kolei może prowadzić do sytuacji kryzysowej w systemie finansowym. Czynnikiem powodującym występowanie obu wspomnianych zjawisk jest asymetria informacji²⁾, do której zmniejszenia dąży się przez zwiększenie przejrzystości sprawozdań prezentowanych przez podmioty gospodarujące. Analizując nominalny poziom oprocentowania stosowanego przez banki, należy mieć na względzie wysokość inflacji, a także rentowność papierów wartościowych wolnych od ryzyka i oprocentowanie na rynku międzybankowym, dopiero bowiem takie porównania pozwolą odpowiedzieć na pytanie, czy stopy procentowe są zbyt wysokie.

Z trzech zaprezentowanych powyżej pojęć na uwagę zasługuje szczególnie negatywna selekcja. Polega ona z tym, że lokujący środki (np. bank) albo zaangażuje się w inwestycję z dużym prawdopodobieństwem strat, albo – mając świadomość niedoboru informacji – powstrzyma się od podejmowania inwestycji, nawet tych niosących niewielkie ryzyko. Może to również spowodować, że lokujący środki będzie oczekiwał premii za ryzyko na wyższym poziomie, co zniechęci podmioty o dobrej kondycji do pozyskiwania środków, w gronie zainteresowanych zaś pozostawi podmioty charakteryzujące się podwyższonym ryzykiem, dla których żądana premia za ryzyko jest atrakcyjna. Stosowanie wysokiego oprocentowania stwarza więc zagrożenie dla jakości portfela kredytowego banków.

Wysokie oprocentowanie banki mogą stosować również przy pozyskiwaniu środków od deponentów. Może to wywołać istotne zwiększenie bazy depozytowej, w przypadku zaś wystąpienia kłopotów finansowych zwiększyć zobowiązania instytucji gwarantującej depozyty. Uważa się, że przy wysokim oprocentowaniu deponenti mogą podejmować *moral hazard*. Należy jednak przy tym określić, jaka grupa deponentów może się poddać temu zjawisku. Przeciętni deponenti najczęściej nie są w stanie ocenić kondycji banku i z ich punktu widzenia każdy bank to instytucja zaufania publicznego. Można zatem przyjąć, iż ta grupa, nawet jeżeli lokuje środki w bankach, które tracą bezpieczeństwo, nie czyni tego świadomie. Świadomie natomiast mogą lokować środki w takich bankach zarówno klienci instytucjonalni, jak i klienci indywidualni o wysokim poziomie dochodów. Oni zatem stanowią grupę, która podejmuje *moral hazard*, jeżeli ich depozyty są objęte gwarancjami.

Konsultacje dla banków

Wymienione aspekty leżą w centrum zainteresowań Bankowego Funduszu Gwarancyjnego jako instytucji współodpowiedzialnej za stabilność systemu bankowego i gwaranta depozytów złożonych w bankach. W trzech artykułach zamieszczonych w tym numerze „BB” przedstawiono skrócone wyniki badań w tym zakresie prowadzonych w Departamencie Analiz Sektora Bankowego.

Podstawowe założenia badawcze

W niniejszym artykule zbadano związek między:

- ❖ zmianą podstawowych wielkości makroekonomicznych a wysokością stóp procentowych na rynku międzybankowym i w wyodrębnionych grupach banków,
- ❖ zmianą wartości należności od podmiotów niefinansowych i depozytów od tych podmiotów a zmianą stosowanego w bankach oprocentowania.

Poniższa analiza obejmuje okres od 1 lipca 1999 roku do 30 czerwca 2000 roku.

Do analizy wykorzystano **dane z 35 banków komercyjnych i 39 banków spółdzielczych**, które odpowiedziały na ankietę BFG dotyczącą oferowanego przez nie oprocentowania, oraz oficjalne stopy procentowe NBP, stopy rentowności rządowych dłużnych papierów wartościowych oraz stopy procentowe z rynku międzybankowego.

Banki podzielono na 4 grupy: banki „duże”, banki „małe”, banki zagraniczne oraz banki spółdzielcze³⁾. W opracowaniu uwzględniono **oprocentowanie depozytów i kredytów** obowiązujące w dniach: 30 września i 31 grudnia 1999 roku oraz 31 marca i 30 czerwca 2000 roku.

W związku ze znacznym zróżnicowaniem produktów oferowanych przez poszczególne banki przyjęto następujące zasady:

- ❖ wykorzystano w analizie zmienne stopy procentowe,
- ❖ dla depozytów – wybrano jako reprezentatywne oprocentowanie dla rachunków: a vista osób fizycznych, ROR, depozytów 1-miesięcznych, 3-miesięcznych, 6-miesięcznych oraz 12-miesięcznych,
- ❖ dla kredytów – analizowano oprocentowanie dla kredytów rocznych dla osób prywatnych i podmiotów gospodarczych.

Wpływ zmian makroekonomicznych na podstawowe stopy procentowe

W tabeli 1. zamieszczono podstawowe dane makroekonomiczne Polski dla okresu lipiec 1999 roku – czerwiec 2000 roku.

W analizowanym okresie nastąpiło znaczne przyspieszenie wzrostu polskiej gospodarki. PKB wzrósł o 5,6% w porównaniu z 3,1% rok wcześniej. Czynniki kosztowe, takie jak: wzrost cen żywności i towarów importowanych, szczególnie paliw, spowodowały istotne zwiększenie inflacji. Negatywne tendencje zanotowano także w relacji tempa wzrostu depozytów i należności. Szczególnie niekorzystnie kształtowała się ona w drugim kwartale 2000 roku⁴⁾.

Bezpieczny Bank

Tabela 1. Podstawowe wielkości makroekonomiczne w okresie lipiec 1999 – czerwiec 2000 roku (w %)

	1999 rok		2000 rok	
	III kwartał	IV kwartał	I kwartał	II kwartał
Przyrost PKB*	5,0	6,2	6,0	5,2
Inflacja*	8,0	9,8	10,3	10,2
Stopa bezrobocia	12,1	13,0	13,9	13,6
Przyrost należności**	1,9	4,1	3,5	11,0
Przyrost depozytów**	2,1	4,5	2,4	4,3

Źródło: Dane NBP i prasowe; opracowanie własne.

* Kwartałem bazowym jest analogiczny kwartał roku poprzedniego.

** W stosunku do poprzedniego kwartału, dla podmiotów niefinansowych i budżetów terenowych.

Wzrost inflacji, istotne zwiększenie deficytu obrotów bieżących oraz rosące tempo wzrostu należności skłoniły Radę Polityki Pieniężnej do podwyższenia podstawowych stóp procentowych w dniach: 22 września 1999 roku⁵⁾, 17 listopada 1999 roku oraz 24 lutego 2000 roku (tabela poniżej)⁶⁾. Działania te miały na celu przybliżenie się do ustalonego przez Radę Polityki Pieniężnej na 2000 rok bezpośredniego celu inflacyjnego na poziomie od 5,4% do 6,8%. 11 kwietnia 2000 roku podjęto także decyzję o pełnym uwolnieniu kursu złotego, zwiększając tym samym skalę ryzyka walutowego, szczególnie dla kapitału spekulacyjnego.

Tabela 2. Stopy rezerwy obowiązkowej oraz podstawowe stopy procentowe w okresie lipiec 1999 – czerwiec 2000 roku (w %)

	1999 rok		2000 rok	
	III kwartał	IV kwartał	I kwartał	II kwartał
Stopa rezerwy obowiązkowej	5,0*	5,0	5,0	5,0
Stopa lombardowa	17,0	17,0/20,5	20,5/21,5	21,5
Stopa redyskonta weksli	15,5	15,5/19,0	19,0/20,0	20,0
Min. stopa rentowności 28-dniowych operacji otwartego rynku	13,0/14,0	14,0/16,5	16,5/17,5	17,0
Tempo dewaluacji złotego	0,3	0,3	0,3	0,3/-

Źródło: Dane prasowe; opracowanie własne.

* Od 30 września 1999 roku banki odprowadzają rezerwę obowiązkową wg jednolitej stopy 5%.

Poprzednio obowiązywały stopy: 20% dla wkładów a vista w walucie krajowej, 11% dla wkładów terminowych w walucie krajowej oraz 5% dla depozytów walutowych.

Konsultacje dla banków

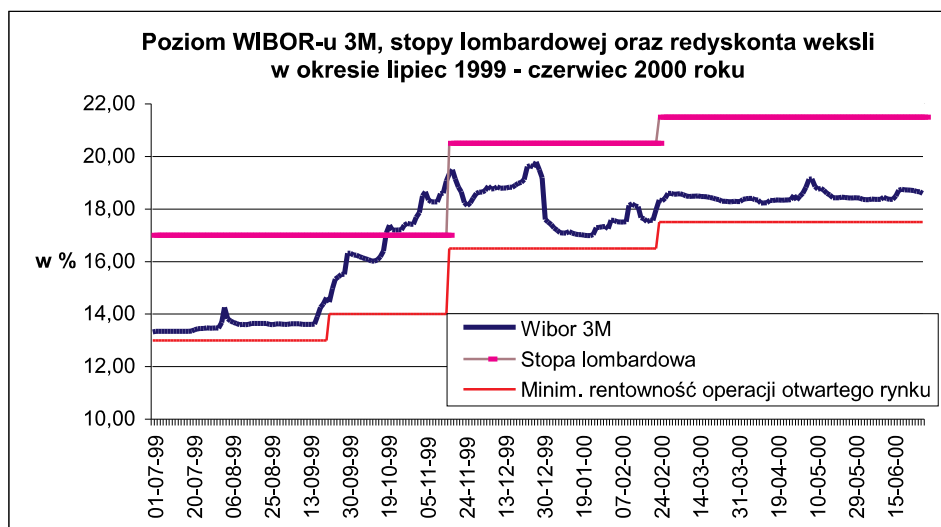

Wyższa niż przewidywano inflacja w 2000 roku oraz zagrożenie średniookresowego celu inflacyjnego pozwalają przypuszczać, iż w najbliższym czasie Rada Polityki Pieniężnej nie obniży podstawowych stóp procentowych. Nie można określić jednak wpływu, jaki wysokie stopy procentowe będą miały na poziom inflacji, którą w przeważającym stopniu wywołały czynniki kosztowe (wzrost cen ropy naftowej i żywności), a nie pieniężne.

Wpływ podstawowych stóp procentowych na politykę oprocentowania prowadzoną przez banki

Analizę polityki oprocentowania prowadzonej w polskim sektorze bankowym oparto na ocenie następujących stóp procentowych: WIBOR-u 3-miesięcznego, rentowności 13-tygodniowych bonów skarbowych oraz wysokości stóp procentowych standardowych produktów bankowych. Dodatkowo przeanalizowano również kształt krzywej oprocentowania, która odzwierciedla oczekiwania rynku odnośnie do przyszłych zmian stóp procentowych.

Wykres 1

Źródło: Dane prasowe; opracowanie własne.

Stawki WIBOR-u 3-miesięcznego w okresie lipiec 1999–czerwiec 2000 roku kształtowały się między 13,32% a 19,79%. Z wyjątkiem okresu od 19 października 1999 roku do 17 listopada 1999 roku wahały się pomiędzy stopami: minimalnej rentowności operacji otwartego rynku i lombardową, uznawanymi za wyznaczniki odpowiednio dolnej i górnej granicy oprocentowania oferowanego na rynku międzybankowym. Na tak znaczny wzrost stóp procentowych miało wpływ wiele czynni-

---

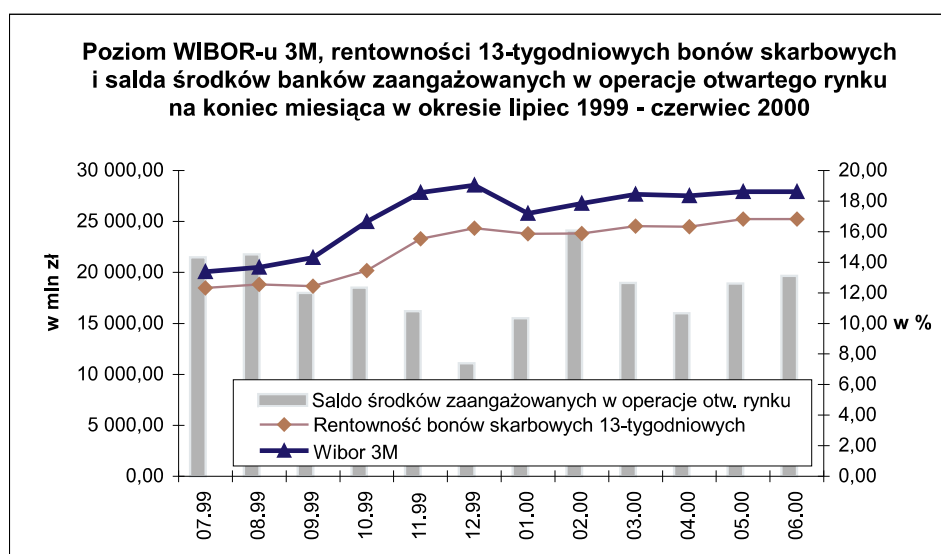
Bezpieczny Bank

---

ków. Najważniejsze z nich to: wzrost inflacji i oczekiwań inflacyjnych, znaczny spadek wartości złotego, wysoki deficyt obrotów bieżących, obawa przed tzw. efektem roku 2000 oraz „zawirowania” wokół rządu i Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Dwukrotne podwyższenie przez Radę Polityki Pieniężnej wysokości stóp redyskonta i lombardowej w analizowanym okresie odpowiednio z 15,5% i 17,0% do 20,5% i 22,0% było odpowiedzią na oczekiwania rynku. Rynek już w pierwszej połowie listopada 1999 roku zdyskontował pierwszą z analizowanych podwyżek podstawowych stóp procentowych – stopa WIBOR-u 3-miesięcznego wzrosła 17 listopada jedynie o 0,27 punktu procentowego. Większy wpływ na kształtowanie się stóp procentowych na rynku międzybankowym miała kolejna, mniej oczekiwana przez rynek, podwyżka podstawowych stóp procentowych w lutym 2000 roku.

Wykres 2

Źródło: Dane NBP, prasowe; opracowanie własne.

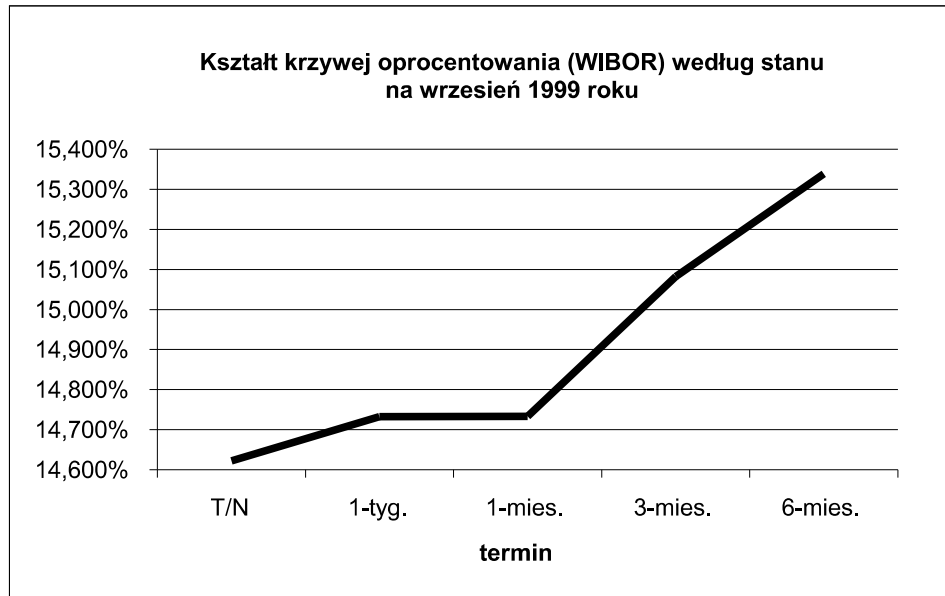
Z wykresu 2 wynika również, iż **zmniejszyła się różnica między rentownością bonów skarbowych a stawkami WIBOR-u 3-miesięcznego**. Sytuacja ta wskazuje, iż banki na coraz wyższym poziomie określały ryzyko inwestycji w papiery wartościowe polskiego rządu oraz oczekiwały wyższego poziomu inflacji. Był to wyraz oczekiwań oraz niepewności banków odnośnie do przyszłej sytuacji rynkowej oraz zmniejszającej się nadpłynności sektora. Szczególnie widoczne zmniejszenie płynnych rezerw banków nastąpiło w związku z obawami o skutki efektu „roku 2000” oraz zmniejszeniem wykupu dewiz przez NBP pod koniec 1999 roku. W rezultacie można było zauważyć także małe zainteresowanie banków ofertą NBP skonwertowanych obligacji skarbowych.

Konsultacje dla banków

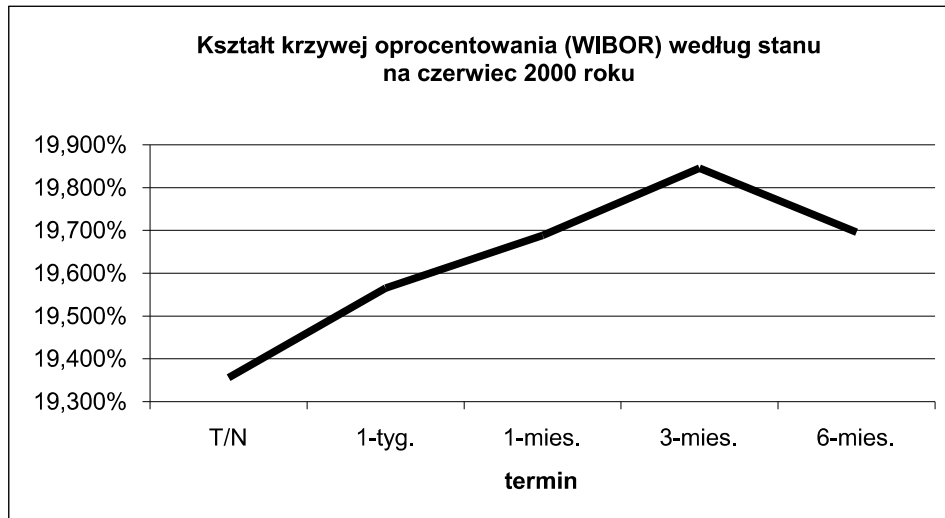

Wykres 3

Źródło: Dane prasowe; opracowanie własne.

Wykres 4

Źródło: Dane prasowe; opracowanie własne.

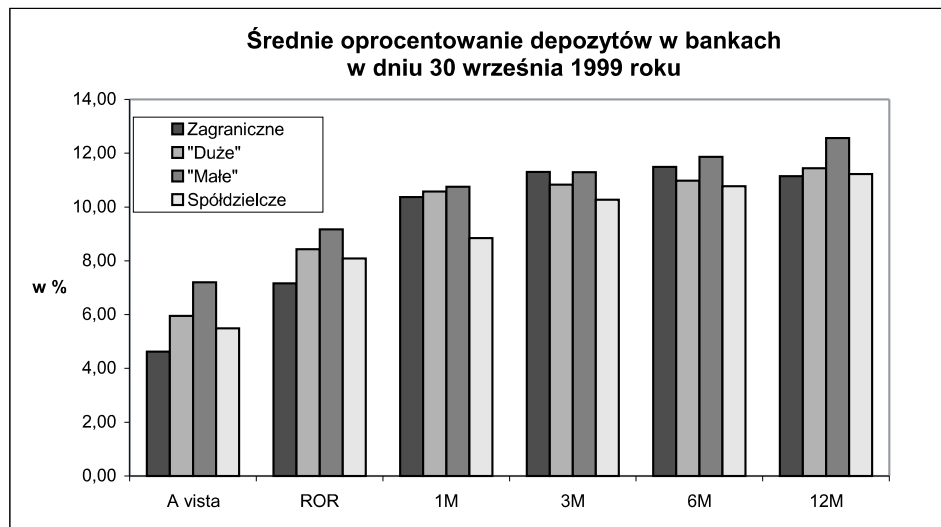

We wrześniu 1999 roku średnie stawki WIBOR-u⁷⁾ tworzyły krzywą oprocentowania o kształcie normalnym (rosnącym), co przedstawiono na wykresie 3. W czerwcu 2000 roku krzywa oprocentowania miała kształt hybrydowy (początkowo rosnący, a następnie spadkowy), co przedstawiono na wykresie 4.

Kształt krzywej oprocentowania za wrzesień 1999 roku sugerował, iż krótkoterminowe stopy procentowe mogą wzrosnąć, co potwierdziły kolejne miesiące. Rynek międzybankowy oczekiwał więc zmian poziomu stóp procentowych. Kształt krzywej za czerwiec 2000 roku nie dawał tak jednoznacznych sygnałów, a więc można uznać, że rynek nie oczekiwał istotnych zmian.

Oprocentowanie depozytów w poszczególnych grupach banków według stanu na 30 września 1999 roku przedstawiono na poniższym wykresie.

Wykres 5

Źródło: Dane prasowe i otrzymane z banków; opracowanie własne.

Z analizy oprocentowania depozytów na dzień 30 września 1999 roku wynika, że **najwyższe oprocentowanie we wszystkich kategoriach depozytów oferowały banki „małe”**, co wydaje się naturalne z uwagi na ich lokalny charakter, wielkość oraz fakt, iż często cena jest jednym z niewielu czynników, którym te banki mogą konkurować. Mimo iż **banki spółdzielcze** w wielu aspektach działalności są podobne do „małych” banków komercyjnych, to brak silnej konkurencji w obszarach wiejskich pozwalał im oferować oprocentowanie niższe niż w przypadku pozostałych banków. **Wysokie oprocentowanie depozytów terminowych, szczególnie 3-miesięcznych, oferowały także banki zagraniczne.** Ich oferta dotyczyła jednak głównie zamożniejszego segmentu klientów. Chętni do ulokowania swoich środków w tych bankach musieli zazwyczaj posiadać dość wysoki minimalny wkład (np.

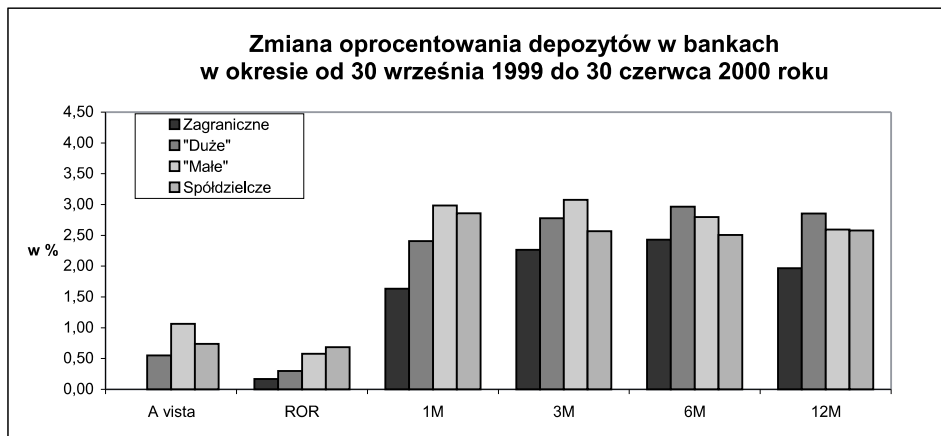

Konsultacje dla banków

10.000 zł). Istotny jest również kształt krzywej oprocentowania oferowanego w tej grupie banków. **Niższe stopy procentowe w przypadku depozytów 12-miesięcznych** świadczą o oczekiwaniu spadku inflacji w Polsce i minimalizowaniu ryzyka stopy procentowej.

Wykres 6

Źródło: Dane prasowe i otrzymane z banków; opracowanie własne.

W wyniku zmian podstawowych stóp procentowych NBP, rosnącej inflacji i oczekiwań rynku, **banki w okresie kolejnych miesięcy podwyższyły oprocentowanie depozytów terminowych przeciętnie o 2,6 punktu procentowego, natomiast depozytów płatnych na żądanie średnio o 0,5 punktu procentowego.**

Największych zmian (tj. podwyższenia oprocentowania) w przypadku depozytów terminowych dokonały banki „małe” i „duże”, natomiast w przypadku rachunków oszczędnościowo-rozliczeniowych – banki spółdzielcze. Warto zauważyć, iż **w najmniejszym stopniu** na zmiany w otoczeniu rynkowym i u konkurencji zareagowały banki zagraniczne.

Mimo tych zmian **najwyższym oprocentowaniem wszystkich depozytów – terminowych oraz na żądanie** – według stanu na koniec czerwca 2000 roku charakteryzowały się nadal **banki „małe”** (wykres 5).

W analizie oprocentowania kredytów dla ludności i dla podmiotów gospodarczych nie odnoszono się do wysokości **prowizji z racji małych różnic pomiędzy poszczególnymi grupami banków**⁸⁾. Znaczną, powyżej 1 punktu procentowego, różnicę odnotowano jedynie między prowizjami dla podmiotów gospodarczych w grupach: banków zagranicznych i spółdzielczych.

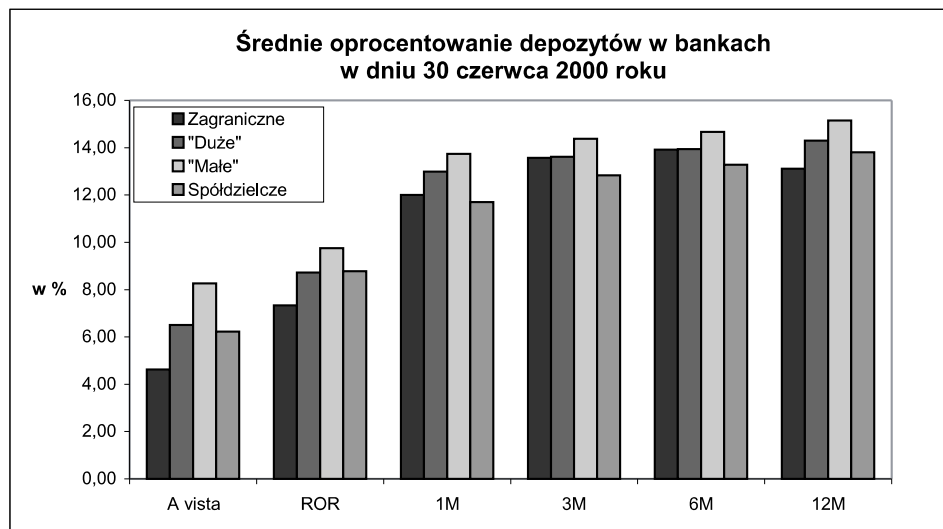
Różnice w stosowanym we wrześniu 1999 roku przez banki średnim oprocentowaniu 12-miesięcznych kredytów dla osób prywatnych nie przekraczały 3 punktów procentowych. **Wyjątek stanowiły banki spółdzielcze**, gdzie oprocentowanie to było wyższe od stosowanego przez inne banki o 2,2–4,8 punktu procentowego. Opro-

---

Bezpieczny Bank

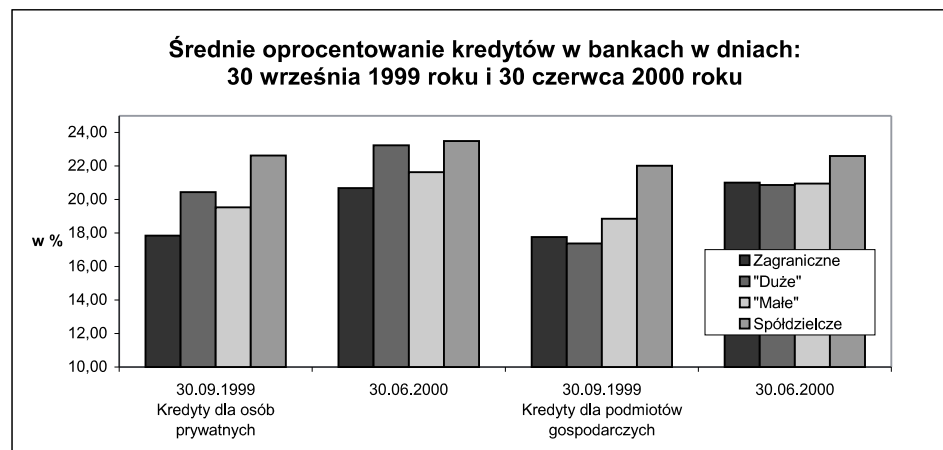

Wykres 7

Źródło: Dane prasowe i otrzymane z banków; opracowanie własne.

Wykres 8

Źródło: Dane prasowe i otrzymane z banków; opracowanie własne.

centowanie tych kredytów wykazywało w okresie od września 1999 roku do czerwca 2000 roku **tendencję rosnącą**.

Dysproporcje w oprocentowaniu stosowanym w poszczególnych grupach banków zmniejszyły się. Różnica między średnim oprocentowaniem w bankach spółdzielczych, oferujących najwyższe oprocentowanie, i w bankach zagranicznych, w których to oprocentowanie było najniższe, kształtowała się na poziomie 2,7 punktu procentowego.

Podobne zależności można było zaobserwować w przypadku **kredytów dla podmiotów gospodarczych**, przy czym w analizowanym okresie ich oprocentowanie wzrosło w większym stopniu niż kredytów dla osób prywatnych. Na koniec czerwca 2000 roku **oprocentowanie to kształtowało się na zbliżonym poziomie** – ok. 21% – we wszystkich grupach i jedynie w przypadku banków spółdzielczych było znacznie wyższe – ponad 22,5%.

Wyższe oprocentowanie kredytów w bankach spółdzielczych można wyjaśnić, podobnie jak w przypadku depozytów, brakiem korzyści skali. Banki te muszą stosować wyższe oprocentowanie, aby pokryć proporcjonalnie wyższe niż w innych większych bankach koszty działania. Podobnie, wysokie oprocentowanie kredytów dla osób prywatnych w bankach „dużych” jest efektem większej dostępności do usług tych banków.

W przypadku **kredytów dla podmiotów gospodarczych** można zauważyć zrównanie ich oprocentowania we wszystkich – poza bankami spółdzielczymi – grupach analizowanych banków. Wiąże się to z dużą nadpłynnością sektora i – co jest z tym związane – znacznym wzrostem konkurencji.

Warto zauważyć, iż **skala zmian oprocentowania depozytów i kredytów we wszystkich analizowanych grupach banków była mniejsza niż zmiany podstawowych stóp procentowych ustalanych przez Radę Polityki Pieniężnej**.

Wpływ zmian wysokości stóp procentowych na dynamikę depozytów i należności

Badanie wpływu zmian oprocentowania na dynamikę depozytów i należności oparto na analizie:

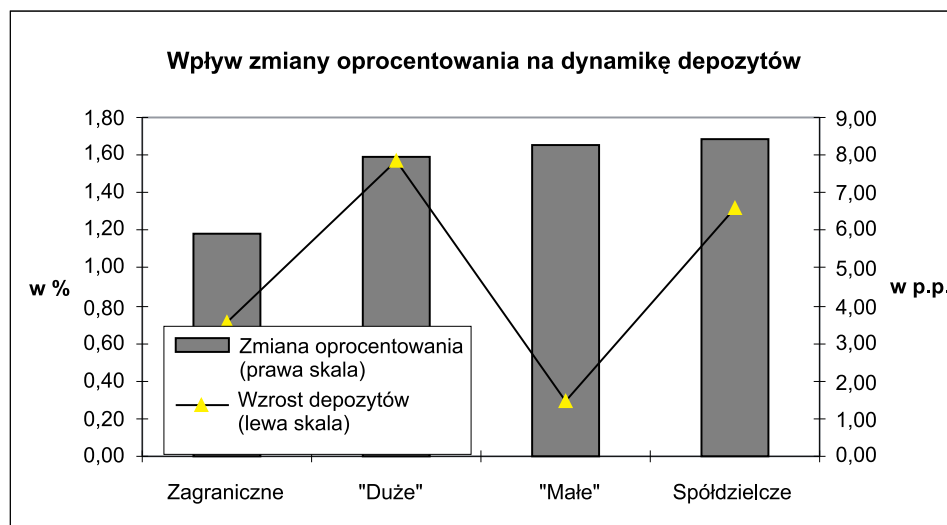
- ❖ średniej ważonej stopy procentowej dla depozytów,
- ❖ średniej stopy procentowej kredytów dla osób prywatnych i kredytów dla podmiotów gospodarczych,
- ❖ dynamiki depozytów podmiotów niefinansowych i budżetów terenowych,
- ❖ dynamiki należności od osób prywatnych i podmiotów gospodarczych.

Do analizy przyjęto następujące okresy:

- ❖ zmiana oprocentowania liczona jest jako różnica między oprocentowaniem stosowanym na dzień 31 marca 2000 roku i 30 września 1999 roku,
- ❖ dynamikę depozytów oraz należności wyznaczono dla okresu od 31 grudnia 1999 roku do 30 czerwca 2000 roku.

Przyjmuje się, iż różnica 3 miesięcy pozwoli uchwycić czas reakcji klientów na wprowadzoną przez banki zmianę oprocentowania.

Wykres 9

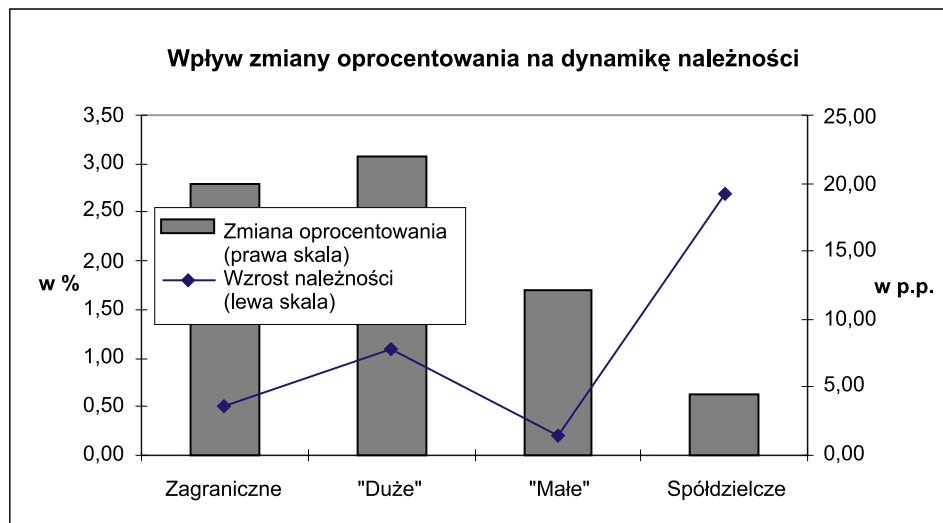

Źródło: Dane NBP i otrzymane z banków; opracowanie własne.

Na powyższym wykresie można zaobserwować korelację między stopniem zmiany oprocentowania depozytów a ich dynamiką⁹⁾. Najwyższą dynamikę depozytów wykazywały banki „duże” i spółdzielcze, które w największym stopniu podwyższyły oprocentowanie depozytów. Wynika to z faktu, że banki „duże” dysponują ogólnopolską siecią oddziałów, natomiast banki spółdzielcze nadal często są monopolistami, ale jedynie na rynku lokalnym. Takiej przewagi nie posiadają banki „małe”, które mimo wysokiej zmiany oprocentowania zanotowały nieznaczny przyrost depozytów. Jest to wynik coraz większego zróżnicowania ofert banków oraz zmniejszającego się, szczególnie w przypadku depozytów bieżących, znaczenia wysokości oprocentowania. Można przyjąć, iż zróżnicowanie oprocentowania depozytów jest odzwierciedleniem preferencji klientów dotyczących zamiany alternatywnego zysku z wyższego oprocentowania na m.in.: świadczenia dodatkowe, wyższą jakość obsługi, większą sieć oddziałów czy też bezpieczeństwo wkładów – niekoniecznie kojarzone z BFG. Zmiana oprocentowania w coraz mniejszym stopniu zmienia te preferencje i tym należałoby tłumaczyć różną dynamikę depozytów w poszczególnych grupach banków.

Na podstawie analizy zmiany stóp procentowych kredytów i dynamiki należności w poszczególnych grupach banków komercyjnych nie można wyciągnąć jednoznacznych wniosków¹⁰⁾. Nie zaobserwowano istotnej korelacji między tymi wielkościami. Można wnioskować, iż klienci banków zwracają uwagę nie tylko na samą wysokość stóp procentowych kredytów oferowanych przez banki (banki „duże” podwyższyły je w znacznym stopniu), ale wagę przywiązują również do łatwości oraz samej możliwości ich uzyskania, nawet po wyższej cenie. Banki spółdzielcze posiadają z reguły mniejszą bazę klientów niż banki należące do innych wyszczególnionych grup. Moż-

Wykres 10

Źródło: Dane NBP i otrzymane z banków; opracowanie własne.

na przypuszczać, iż część ich klientów – ze względu na wysokie ryzyko kredytowe – nie mogłaby zaciągnąć kredytu w innych bankach. Fakt ten oraz wciąż wysokie oprocentowanie kredytów w tej grupie banków niesie za sobą duże ryzyko powstania należności zagrożonych. Potwierdza to tezę, iż cena kredytu nie jest głównym kryterium wyboru banku-kredytodawcy.

Z przeprowadzonej analizy wynika, iż stosowana polityka oprocentowania w poszczególnych grupach banków zależy od ich pozycji oraz strategii rynkowej. Na uwagę zasługują małe banki komercyjne, które z jednej strony oferują najwyższe oprocentowanie depozytów, z drugiej zaś – relatywnie niskie kredytów. Taka polityka oprocentowania wynika z ich pozycji rynkowej i raczej niewielkich już możliwości rozwoju działalności na rynku bankowym w coraz bardziej konkurencyjnych warunkach. W dłuższej perspektywie utrzymanie takiego stanu nie wydaje się możliwe, a więc banki te musiałyby zmienić swoją strategię, aby przetrwać na rynku.

Przypisy

- ¹⁾ Ze względu na brak jednolitego określenia w polskiej literaturze fachowej (moralny hazard, pokusa nadużycia, bezpieczny hazard) w artykule będzie stosowane określenie anglojęzyczne.
- ²⁾ F.S. Mishkin, *Anatomy of financial crisis*, „NBER Working Paper”, No. 3934, December 1991, s. 1–2.
- ³⁾ Szczegółowy opis podziału banków komercyjnych na grupy został przedstawiony w artykule „Analiza polityki stóp procentowych prowadzonej przez banki komercyjne” zamieszczonym w niniejszym numerze.

Bezpieczny Bank

- 4) W znacznym stopniu wysoki wzrost należności w II kwartale 2000 roku wywołany został dużym popytem w czerwcu na kredyty na zakup akcji Polskiego Koncernu Naftowego „ORLEN” SA.
- 5) 22 września 1999 roku podniesiono o 1 punkt procentowy do poziomu 14% minimalną stopę operacji otwartego rynku.
- 6) 30 sierpnia 2000 roku RPP ponownie podwyższyła podstawowe stopy procentowe.
- 7) W celu zapewnienia jednolitości wyrażone w skali roku z uwzględnieniem kapitalizacji.
- 8) Wysokość prowizji wpływa na wysokość efektywnego oprocentowania kredytów. W uproszczeniu wysokość prowizji przypadająca na dany rok zwiększa je wg następującego wzoru
$$\frac{\text{oprocentowanie kredytu}}{(1 - \text{stopa prowizji})}$$
- 9) Analiza zależności między zmianą oprocentowania a dynamiką depozytów w podziale na „depozyty na żądanie” i „depozyty terminowe” w poszczególnych grupach banków jest prezentowana w następnym artykule.
- 10) Analiza zależności między zmianą oprocentowania a dynamiką należności w podziale podmiotowym na „należności od osób prywatnych” i „należności od podmiotów gospodarczych” w poszczególnych grupach banków jest prezentowana w artykule dotyczącym polityki oprocentowania banków komercyjnych.

*Małgorzata Iwanicz-Drozdowska
Wojciech Konat
Iwona Sowińska*

ANALIZA POLITYKI STÓP PROCENTOWYCH PROWADZONEJ PRZEZ BANKI KOMERCYJNE

Podstawowe założenia

W niniejszym artykule zbadano związek między:

- ❖ zmianą wartości depozytów podmiotów niefinansowych a wysokością i zmianą stosowanego przez banki komercyjne oprocentowania depozytów;
- ❖ zmianą wartości należności i należności zagrożonych od osób prywatnych i podmiotów gospodarczych a wysokością i zmianą stosowanego przez banki komercyjne oprocentowania kredytów.

Do analizy wykorzystano **dane z 35 banków komercyjnych**, które odpowiedziały na ankietę BFG dotyczącą oferowanego przez nie oprocentowania.

Banki komercyjne podzielono na 3 grupy: banki „duże”, banki „małe” oraz banki zagraniczne. Podział banków komercyjnych według wskazanych poniżej kryteriów został dokonany według stanu na 30 czerwca 2000 roku.

Do **grupy banków „dużych”** zaliczono banki spełniające następujące kryteria:

- ❖ suma bilansowa powyżej 1.500.000 tys. zł,
- ❖ ogólnokrajowa sieć oddziałów,
- ❖ udział kapitału zagranicznego w kapitale akcyjnym poniżej 95%.

Do **grupy banków „małych”** zaliczono banki spełniające następujące kryteria:

- ❖ suma bilansowa poniżej 1.500.000 tys. zł,
- ❖ brak ogólnokrajowej sieci oddziałów,
- ❖ udział kapitału zagranicznego w kapitale akcyjnym poniżej 95%.

Grupa banków zagranicznych obejmuje banki, w których udział kapitału zagranicznego w kapitale akcyjnym jest wyższy niż 95%.

W opracowaniu uwzględniono **oprocentowanie depozytów i kredytów** obowiązujące w dniach: 30 września i 31 grudnia 1999 roku oraz 31 marca i 30 czerwca 2000 roku.

W związku ze znacznym zróżnicowaniem produktów oferowanych przez poszczególne banki przyjęto następujące zasady:

- ❖ wykorzystano w analizie zmienne stopy procentowe,
- ❖ dla depozytów – wybrano jako reprezentatywne oprocentowanie dla rachunków: a vista osób fizycznych, ROR, depozytów 1-miesięcznych, 3-miesięcznych, 6-miesięcznych oraz 12-miesięcznych,

---

Bezpieczny Bank

- ❖ dla kredytów – analizowano oprocentowanie dla kredytów rocznych dla osób prywatnych i podmiotów gospodarczych.

Stopy procentowe zarówno dla depozytów, jak i dla kredytów odniesiono do WIBOR-u 3-miesięcznego¹⁾.

1. Banki „duże”

Grupa banków „dużych” obejmuje 11 banków.

W najmniejszym stopniu zwiększyło się oprocentowanie depozytów na żądanie, co w związku ze zwiększonym ryzykiem płynności należy uznać za korzystne. Najwyższa zmiana oprocentowania dotyczyła depozytów 6-miesięcznych, co może być wyrazem oczekiwań odnośnie do okresu, po którym można spodziewać się spadku inflacji.

Negatywnie należy ocenić natomiast zmniejszenie różnicy w badanym okresie między stopą WIBOR-u 3-miesięcznego a stopami procentowymi depozytów terminowych. W przypadku najwyższej oprocentowanych depozytów 12-miesięcznych pieniądź pozyskiwany na rynku międzybankowym był jednak nadal o ponad 4,30 punktu procentowego droższy od pieniądza pozyskiwanego od klientów niefinansowych. Dla porównania, we wrześniu 1999 roku różnica ta dla analizowanej grupy banków wynosiła 4,87 punktu procentowego. Nawet po uwzględnieniu konieczności odprowadzania rezerwy obowiązkowej, kosztów związanych z funduszem ochrony środków gwarantowanych Bankowego Funduszu Gwarancyjnego oraz wydatkami na obsługę klientów detalicznych, koszt pieniądza pozyskiwanego na rynku międzybankowym jest wyższy niż od klienta detalicznego. Stopa procentowa

Tabela 1. Średnie oprocentowanie depozytów w grupie banków „dużych” w okresie od 30 września 1999 roku do 30 czerwca 2000 roku (w %)

Oprocentowanie z:	a vista	ROR	1 miesiąc	3 miesiące	6 miesięcy	12 miesięcy
30 września 1999	5,95	8,43	10,58	10,83	10,98	11,45
31 grudnia 1999	6,40	8,64	11,90	12,67	12,88	13,30
31 marca 2000	6,40	8,73	12,73	13,43	13,75	14,10
30 czerwca 2000	6,50	8,73	12,98	13,61	13,94	14,30
Zmiana w p.p. (30 czerwca 2000 – 30 września 1999)	0,55	0,30	2,41	2,78	2,97	2,85
Różnica w p.p. między oprocentowaniem depozytów a WIBOR-em 3M z dnia:						
30 września 1999	-10,37	-7,89	-5,75	-5,49	-5,35	-4,87
30 czerwca 2000	-12,10	-9,87	-5,62	-4,99	-4,66	-4,30

Źródło: Dane prasowe i otrzymane z banków; opracowanie własne.

Konsultacje dla banków

Tabela 2. Średnie oprocentowanie kredytów w grupie banków „dużych” w okresie od 30 września 1999 roku do 30 czerwca 2000 roku (w %)

Oprocentowanie z:	Kredyty dla osób prywatnych	Prowizja	Kredyty dla podmiotów gospodarczych	Prowizja
30 września 1999	20,44	1,61	17,37	1,34
31 grudnia 1999	22,66	1,61	20,12	1,34
31 marca 2000	23,14	1,61	20,81	1,34
30 czerwca 2000	23,24	1,61	20,87	1,34
Zmiana w p.p. (30 czerwca 2000 – 30 września 1999)	2,80	–	3,50	–
Różnica w p.p. między oprocentowaniem kredytów a WIBOR-em 3M z dnia:				
30 września 1999	4,12	X	1,05	X
30 czerwca 2000	4,64	X	2,27	X

Źródło: Dane prasowe i otrzymane z banków; opracowanie własne.

skorygowana tylko o stopę rezerwy obowiązkowej²⁾ dla depozytów 12-miesięcznych wynosi 15,05%, tj. o 3,55 punktu procentowego mniej niż stopa WIBOR-u 3-miesięcznego na koniec czerwca 2000 r.

Mimo iż banki „duże” zwiększyły w analizowanym okresie w większym stopniu oprocentowanie kredytów dla podmiotów gospodarczych niż kredytów dla osób prywatnych, oprocentowanie tych ostatnich kształtowało się na znacznie wyższym poziomie.

Banki „duże” w większym stopniu podwyższyły również **oprocentowanie kredytów niż depozytów bankowych**. Wyjątek stanowiło oprocentowanie depozytów 6- i 12-miesięcznych, które wzrosło w większym stopniu niż oprocentowanie kredytów dla podmiotów gospodarczych (odpowiednio o 0,05 i 0,17 punktu procentowego). Wzrost ich oprocentowania był również wyższy niż wzrost stawek WIBOR-u 3-miesięcznego w tym okresie.

Do analizy wpływu zmian oprocentowania na dynamikę depozytów i należności przyjęto różne okresy w celu uchwycenia czasu reakcji klientów (tzn. określonego przesunięcia czasowego) na wprowadzoną przez banki zmianę oprocentowania.

Można zauważyć korelację między skalą wzrostu oprocentowania a dynamiką liczby rachunków i wartości depozytów bieżących. Także w przypadku obu analizowanych kategorii należności można zauważyć związek między zmianą ich oprocentowania a dynamiką ich wartości. Wzrost wartości należności w grupie banków „dużych” był niższy niż w sektorze, przy czym banki „duże” podniosły oprocentowanie kredytów dla osób prywatnych i dla podmiotów gospodarczych w największym stopniu. W przypadku depozytów terminowych takiej zależności nie zaobserwowano. Być może mimo wyższego wzrostu stóp procentowych dla depozytów terminowych

Bezpieczny Bank

Tabela 3. Porównanie zmiany średniego oprocentowania depozytów i kredytów w grupie banków „dużych” i sektorze banków komercyjnych ze zmianą liczby rachunków, wartości depozytów i należności

	Depozyty bieżące	Depozyty terminowe	Należności od osób prywatnych	Należności zagrożone od osób prywatnych	Należności od podmiotów gospodarczych	Należności zagrożone od podmiotów gospodarczych
Banki „duże”						
Zmiana oprocentowania (p.p.)*	0,37	2,54	2,70	–	3,43	–
Wzrost (%)**	0,20%	9,73%	17,64%	38,90%	6,91%	5,90%
Wzrost liczby rachunków (%)**	6,94%	14,70%	–	–	–	–
Sektor						
Zmiana oprocentowania (p.p.)*	0,60	2,38	2,24	–	2,56	–
Wzrost wartości (%)**	0,77%	10,40%	18,35%	40,30%	8,22%	9,85%
Wzrost liczby rachunków (%)**	7,52%	16,52%	–	–	–	–

Źródło: Dane NBP, prasowe i otrzymane z banków; opracowanie własne.

* W okresie wrzesień 1999 – marzec 2000 roku.

** W okresie grudzień 1999 – czerwiec 2000 roku.

w grupie banków „dużych” niż średnio w sektorze ich niższy wzrost to efekt oferowania przez banki „duże” niższego oprocentowania niż w innych wyodrębnionych grupach banków komercyjnych.

Warto zwrócić także uwagę na dużo wyższy wzrost liczby rachunków niż wartości depozytów. Może być kilka tego przyczyn, m.in. wzrost liczby tzw. martwych rachunków, zubożenie klientów banków, otwieranie rachunków przez mniej zamożną część społeczeństwa, a w przypadku depozytów bieżących i ROR – zablokowanie większej części środków na znacznie wyżej oprocentowanych lokatach terminowych.

2. Banki „małe”

Grupa banków „małych” obejmuje 16 banków.

Według stanu na dzień 30 września 1999 roku **banki „małe” oferowały najwyższe w sektorze oprocentowanie depozytów bieżących i terminowych.** W ciągu kolejnych 9 miesięcy sytuacja ta nie zmieniła się, a różnice w oprocentowaniu oferowanym przez „małe” banki w stosunku do innych, wyodrębnionych w opracowaniu grup banków, uległy dalszemu zwiększeniu. Szczególnie wysoki wzrost na-

Konsultacje dla banków

Tabela 4. Średnie oprocentowanie depozytów w grupie banków „małych” w okresie od 30 września 1999 roku do 30 czerwca 2000 roku (w %)

Oprocentowanie z:	a vista	ROR	1 miesiąc	3 miesiące	6 miesięcy	12 miesięcy
30 września 1999	7,20	9,17	10,75	11,30	11,87	12,56
31 grudnia 1999	7,90	9,93	12,62	13,28	13,72	14,31
31 marca 2000	8,10	9,96	13,09	14,38	14,21	14,73
30 czerwca 2000	8,27	9,75	13,73	14,38	14,67	15,15
Zmiana w p.p. (30 czerwca 2000 – 30 września 1999)	1,06	0,58	2,98	3,08	2,80	2,59
Różnica w p.p. między oprocentowaniem depozytów a WIBOR-em 3M z dnia:						
30 września 1999	-9,12	-7,15	-5,57	-5,02	-4,45	-3,76
30 czerwca 2000	-10,33	-8,85	-4,87	-4,23	-3,93	-3,45

Źródło: Dane prasowe i otrzymane z banków; opracowanie własne.

stąpił w przypadku depozytów krótkoterminowych. **Niepokojący jest również fakt, że oprocentowanie wkładów a vista kształtowało się na koniec czerwca 2000 roku na poziomie najwyższym w sektorze.**

Na dzień 30 czerwca 2000 roku banki „małe” wykazywały najmniejszą różnicę między oferowanym przez nie oprocentowaniem depozytów a kosztem po-

Tabela 5. Średnie oprocentowanie kredytów w grupie banków „małych” w okresie od 30 września 1999 roku do 30 czerwca 2000 roku (w %)

Oprocentowanie z:	Kredyty dla osób prywatnych	Prowizja	Kredyty dla podmiotów gospodarczych	Prowizja
30 września 1999	19,53	1,71	18,85	1,36
31 grudnia 1999	20,81	1,71	20,00	1,36
31 marca 2000	21,23	1,71	20,56	1,36
30 czerwca 2000	21,63	1,71	20,95	1,36
Zmiana w p.p. (30 czerwca 2000 – 30 września 1999)	2,10	–	2,10	–
Różnica w p.p. między oprocentowaniem kredytów a WIBOR-em 3M z dnia:				
30 września 1999	3,21	X	2,53	X
30 czerwca 2000	3,03	X	2,35	X

Źródło: Dane prasowe i otrzymane z banków; opracowanie własne.

Bezpieczny Bank

zyskania środków na rynku międzybankowym. W przypadku depozytów **12-miesięcznych** różnica ta wynosiła 3,45 punktu procentowego, a po skorygowaniu o stopę rezerwy obowiązkowej – 2,64 punktu procentowego.

Oprocentowanie kredytów dla osób prywatnych zostało zwiększone w mniejszym stopniu niż stopy procentowe wszystkich depozytów terminowych. W analizowanym okresie zmniejszyła się także różnica między oprocentowaniem kredytów w tej grupie banków a średnimi stawkami WIBOR-u 3-miesięcznego. Ze względu na gorszą pozycję konkurencyjną banki te pożyczają środki z rynku międzybankowego zazwyczaj drożej niż wynikałoby to ze średnich stawek WIBOR-u. Jeśli uwzględnimy ten fakt to analizowana różnica będzie jeszcze mniejsza. Mniejsza niż w innych grupach banków zmiana oprocentowania kredytów może zatem w efekcie niekorzystnie wpłynąć na wyniki finansowe osiągnięte przez „małe” banki.

W analizowanym okresie nie zaobserwowano związku między zmianami oprocentowania depozytów i kredytów a dynamiką ich wartości w bankach z grupy „małych”. Wyższa dynamika depozytów terminowych wynikała z nominalnie korzystniejszego ich oprocentowania niż w pozostałych grupach ban-

Tabela 6. Porównanie zmiany średniego oprocentowania depozytów i kredytów w grupie banków „małych” i w sektorze banków komercyjnych ze zmianą liczby rachunków, wartości depozytów i należności

	Depozyty bieżące	Depozyty terminowe	Należności od osób prywatnych	Należności zagrożone od osób prywatnych	Należności od podmiotów gospodarczych	Należności zagrożone od podmiotów gospodarczych
Banki „małe”						
Zmiana oprocentowania (p.p.)*	0,84	2,35	1,70	–	1,71	–
Wzrost (%)**	-3,65%	36,65%	10,04%	29,77%	4,32%	11,50%
Wzrost liczby rachunków (%)**	46,83%	78,69%	–	–	–	–
Sektor						
Zmiana oprocentowania (p.p.)*	0,60	2,38	2,24	–	2,56	–
Wzrost wartości (%)**	0,77%	10,40%	18,35%	40,30%	8,22%	9,85%
Wzrost liczby rachunków (%)**	7,52%	16,52%	–	–	–	–

Źródło: Dane NBP, prasowe i otrzymane z banków; opracowanie własne.

* W okresie wrzesień 1999 – marzec 2000 roku.

** W okresie grudzień 1999 – czerwiec 2000 roku.

Konsultacje dla banków

---

ków. W przypadku depozytów bieżących wyższe stopy procentowe nie były jednak najistotniejszym czynnikiem wpływającym na decyzje klientów. Banki „małe” posiadające mniej rozwinięte kanały dystrybucji i gorszą ofertę produktów nie mogły z sukcesem konkurować ceną, a więc przegrywały z bankami z pozostałych grup.

3. Banki zagraniczne

Grupa banków zagranicznych obejmuje 8 banków.

W okresie wrzesień 1999 – czerwiec 2000 roku średnia stopa oprocentowania wkładów a vista kształtowała się na niezmiennym poziomie 4,63%. W grupie depozytów terminowych w największym stopniu zostało zwiększone oprocentowanie depozytów 6-miesięcznych (tak jak w przypadku banków „dużych”).

Na koniec września 1999 roku różnica między stawką WIBOR-u 3-miesięcznego a stopami oprocentowania depozytów 12-miesięcznych wynosiła 5,17 punktu procentowego. Natomiast w czerwcu 2000 roku różnica ta dla analizowanej grupy banków osiągnęła poziom 5,48 punktu procentowego i kształtowała się na poziomie wyższym od obserwowanego w grupie banków „dużych” i „małych”.

Największy wzrost – o 3,26 punktu procentowego – odnotowano w przypadku kredytów dla podmiotów gospodarczych. Natomiast stopy procentowe kredytów dla osób prywatnych wzrosły o 2,83 punktu procentowego. Prowizje zarówno od kredytów dla podmiotów gospodarczych, jak i osób prywatnych w okresie od 30 września 1999 roku do 30 czerwca 2000 roku nie zmieniły się i wyniosły odpowiednio 0,87% i 1,89%.

Grupa banków zagranicznych w porównaniu z grupą banków „małych” i „dużych” na dzień 30 czerwca 2000 roku oferowała najkorzystniejsze oprocentowanie kredytów dla podmiotów gospodarczych oraz osób prywatnych.

Tabela 7. Średnie oprocentowanie depozytów w grupie banków zagranicznych w okresie od 30 września 1999 roku do 30 czerwca 2000 roku (w %)

Oprocentowanie z:	a vista	ROR	1 miesiąc	3 miesiące	6 miesięcy	12 miesięcy
30 września 1999	4,63	7,17	10,37	11,31	11,49	11,15
31 grudnia 1999	4,63	7,50	12,17	13,30	13,32	12,75
31 marca 2000	4,63	7,33	12,00	13,53	13,75	13,12
30 czerwca 2000	4,63	7,33	12,00	13,57	13,92	13,12
Zmiana w p.p. (30 czerwca 2000 – 30 września 1999)	–	0,17	1,63	2,27	2,43	1,97
Różnica w p.p. między oprocentowaniem depozytów a WIBOR-em 3M z dnia:						
30 września 1999	-11,70	-9,15	-5,95	-5,01	-4,83	-5,17
30 czerwca 2000	-13,98	-11,27	-6,60	-5,03	-4,68	-5,48

Źródło: Dane prasowe i otrzymane z banków; opracowanie własne.

Bezpieczny Bank

Tabela 8. Średnie oprocentowanie kredytów w grupie banków zagranicznych w okresie od 30 września 1999 roku do 30 czerwca 2000 roku (w %)

Oprocentowanie z:	Kredyty dla osób prywatnych	Prowizja	Kredyty dla podmiotów gospodarczych	Prowizja
30 września 1999	17,85	1,89	17,76	0,87
31 grudnia 1999	20,16	1,89	21,81	0,87
31 marca 2000	20,46	1,89	20,74	0,87
30 czerwca 2000	20,68	1,89	21,01	0,87
Zmiana w p.p. (30 czerwca 2000 – 30 września 1999)	2,83	1,89	3,26	0,87
Różnica w p.p. między oprocentowaniem kredytów a WIBOR-em 3M z dnia:				
30 września 1999	1,53	X	1,44	X
30 czerwca 2000	2,08	X	2,41	X

Źródło: Dane prasowe i otrzymane z banków; opracowanie własne.

Na uwagę zasługuje wzrost liczby rachunków dla depozytów bieżących i terminowych w porównaniu ze wzrostem liczby rachunków w sektorze. Można to tłumaczyć wzrastającym zaufaniem klienta detalicznego do grupy banków z przeważającym kapitałem zagranicznym z jednej strony oraz rosnącym zainteresowaniem banków zagranicznych segmentem klientów detalicznych z drugiej strony. Niepokojący jest natomiast wzrost wartości należności zagrożonych – wyższy niż w sektorze. Dynamiki tych należności wynosiły odpowiednio 62,4% – dla należności zagrożonych od osób prywatnych i 31,8% – dla należności zagrożonych od podmiotów gospodarczych.

Podsumowanie i wnioski

Bankowy Fundusz Gwarancyjny jako instytucja gwarantująca depozyty jest zainteresowany **zależnością między wysokością oprocentowania oferowanego przez bank a jego kondycją ekonomiczno-finansową.**

Konsekwencje polityki oprocentowania prowadzonej przez banki dla systemu gwarantowania depozytów polegają głównie na wzroście ewentualnych zobowiązań Funduszu z tytułu wypłaty środków gwarantowanych. Wiąże się to ze zdecydowanie wyższym przyrostem depozytów gwarantowanych – w niektórych bankach uznanych za zagrożone – niż przeciętnie w sektorze. Z przedstawionej analizy wynika jednak, że dzieje się tak w nielicznych przypadkach. Dla wielu klientów tradycyjnie rozumiane bezpieczeństwo depozytów ma większe znaczenie niż stosunkowo nieduży wzrost ich rentowności.

Wzrost konkurencji na rynku finansowym, przejawiający się m.in. trudnościami w pozyskaniu klientów, prowadzi do oferowania klientom coraz korzystniejszych stóp

Konsultacje dla banków

Tabela 9. Porównanie zmiany średniego oprocentowania depozytów i kredytów w grupie banków zagranicznych i w sektorze banków komercyjnych ze zmianą liczby rachunków, wartości depozytów i należności

	Depozyty bieżące	Depozyty terminowe	Należności od osób prywatnych	Należności zagrożone od osób prywatnych	Należności od podmiotów gospodarczych	Należności zagrożone od podmiotów gospodarczych
Banki zagraniczne						
Zmiana oprocentowania (p.p.)*	0,08	2,02	2,61	–	2,98	–
Wzrost (%)**	10,94%	4,25%	26,01%	63,42%	17,53%	31,78%
Wzrost liczby rachunków (%)**	23,64%	33,82%	–	–	–	–
Sektor						
Zmiana oprocentowania (p.p.)*	4,93	2,38	2,24	–	2,56	–
Wzrost wartości (%)**	0,77%	10,40%	18,35%	40,30%	8,22%	9,85%
Wzrost liczby rachunków (%)**	7,52%	16,52%	–	–	–	–

Źródło: Dane NBP, prasowe i otrzymane z banków; opracowanie własne.

* W okresie wrzesień 1999 – marzec 2000 roku.

** W okresie grudzień 1999 – czerwiec 2000 roku.

procentowych. Zjawisko to może przyczynić się do zmniejszenia marży odsetkowej i w konsekwencji do spadku rentowności działania „małych” banków komercyjnych, nie wpływając jednocześnie na poziom bazy depozytowej. Z badań przeprowadzonych przez BFG wynika bowiem, iż korelacja między wzrostem oprocentowania depozytów i kredytów a dynamiką ich wartości jest niższa niż w ubiegłym roku. Oznacza to, iż w znacznie większym stopniu na poziom dynamiki wpływają czynniki pozafinansowe, tj.: dostępność, jakość oraz różnorodność oferowanych produktów bankowych. Dlatego też banki, o mniejszym potencjale, nie powinny konkurować ceną, ponieważ może to pogorszyć ich kondycję finansową. Istotniejsze jest zwrócenie uwagi na jakość i dostępność oferowanych produktów oraz ich dopasowanie do rzeczywistych potrzeb klientów.

Przypisy

- ¹⁾ Wybrano stawki WIBOR-u 3-miesięcznego z racji małych różnic między nim a stawkami WIBOR-u 1- i 6-miesięcznego.
- ²⁾ Stopę skorygowaną wyliczono według formuły: stopa procentowa depozytu/(1 – stopa rezerwy obowiązkowej).

ANALIZA POLITYKI STÓP PROCENTOWYCH PROWADZONEJ PRZEZ BANKI SPÓŁDZIELCZE

Banki spółdzielcze można określić mianem małych banków „specjalistycznych”. Charakteryzują się one przede wszystkim lokalnym zasięgiem działania, tj. obsługują głównie osoby prywatne oraz drobnych przedsiębiorców, w tym rolników zamieszkujących dany teren. Lokalny zakres działalności banków spółdzielczych sprawia, że:

- ❖ funkcjonują one zarówno na tzw. obszarach „nieubankowionych”, gdzie są często jedynymi pośrednikami finansowymi (monopolistami) na danym terenie,
- ❖ jak również działają na terenach silnie „ubankowionych”, gdzie narażone są na silną konkurencję ze strony innych pośredników finansowych, w tym przede wszystkim banków komercyjnych, tj. banków w formie spółki akcyjnej, lub państwowych.

Ponadto powszechnie wiadomo, że banki spółdzielcze są małymi, pod względem wielkości ekonomiczno-finansowych, jednostkami. Tym samym nie osiągają korzyści skali. Banki spółdzielcze są często zmuszone stosować niższe oprocentowanie depozytów i wyższe oprocentowanie kredytów niż inne banki, aby pokryć proporcjonalnie wyższe niż w innych większych bankach koszty działania.

Podstawowymi produktami bankowymi oferowanymi przez banki spółdzielcze pozostają nadal depozyty i kredyty, choć trzeba zaznaczyć, że wachlarz usług oferowanych klientom przez analizowane banki stale się rozszerza. Zasadniczo jednak banki spółdzielcze posiadają stosunkowo niewielką bazę klientów.

Dwie wyżej wymienione cechy (lokalny charakter i mała wielkość), charakterystyczne dla sektora banków spółdzielczych, sprawiają, że powinny one stosować odpowiednią, konkurencyjną politykę stóp procentowych. Warto również zaznaczyć, że cena jest często jednym z niewielu czynników (inny czynnik to np. znajomość klienta), którymi banki spółdzielcze mogą konkurować z innymi pośrednikami finansowymi.

Podstawowym celem niniejszego opracowania jest analiza wysokości i zmiany oprocentowania w wybranych grupach banków spółdzielczych.

Celem pośrednim jest:

- ❖ zbadanie związku między zmianą wartości depozytów podmiotów niefinansowych i budżetów terenowych a wysokością i zmianą stosowanego przez banki oprocentowania depozytów,

---

Konsultacje dla banków

- ❖ zbadanie związku między zmianą wartości należności ogółem i należności zagrożonych¹⁾ od osób prywatnych i podmiotów gospodarczych a wysokością i zmianą stosowanego przez banki oprocentowania kredytów.

Badanie wpływu zmian oprocentowania na dynamikę depozytów i należności oparto na analizie:

- ❖ średniej stopy procentowej dla depozytów,
- ❖ średniej stopy procentowej kredytów dla osób prywatnych i kredytów dla podmiotów gospodarczych,
- ❖ dynamiki depozytów podmiotów niefinansowych i budżetów terenowych,
- ❖ dynamiki należności od osób prywatnych i podmiotów gospodarczych.

Do analizy przyjęto następujące okresy:

- ❖ zmiana oprocentowania liczona jest jako różnica między oprocentowaniem stosowanym na dzień 31 marca 2000 roku i 30 września 1999 roku,
- ❖ dynamikę depozytów oraz należności wyznaczono dla okresu od 31 grudnia 1999 roku do 30 czerwca 2000 roku.

W analizie założono, że różnica 3 miesięcy pozwoli uchwycić czas reakcji klientów na wprowadzoną przez banki zmianę oprocentowania.

W opracowaniu uwzględniono oprocentowanie depozytów i kredytów obowiązujące w dniach: 30 września i 31 grudnia 1999 roku oraz 31 marca i 30 czerwca 2000 roku.

W związku ze specyfiką działalności banków spółdzielczych przyjęto następujące zasady:

- ❖ w analizie wykorzystano zmienne stopy procentowe, ponieważ, jak wynika z przeprowadzonej ankiety, nieliczne badane banki spółdzielcze i tylko dla niektórych produktów stosują oprocentowanie stałe, natomiast wszystkie oferują zmienne,
- ❖ dla depozytów jako reprezentatywne wybrano oprocentowanie dla rachunków: a vista osób fizycznych, ROR, depozytów 1-miesięcznych, 3-miesięcznych, 6-miesięcznych oraz 12-miesięcznych,
- ❖ w przypadku kredytów analizie poddano oprocentowanie dla kredytów rocznych dla osób prywatnych i podmiotów gospodarczych.

Stopy procentowe, zarówno dla depozytów, jak i dla kredytów, odniesiono do WIBOR-u 3-miesięcznego. Stawki tego WIBOR-u wybrano z racji małych różnic między nimi a stawkami WIBOR-u 1- i 6-miesięcznego. Jednocześnie wyżej wymienione stopy procentowe porównano ze średnimi stopami procentowymi 35 banków komercyjnych.

Do analizy wykorzystano dane 39 banków spółdzielczych (w opracowaniu traktowane jako sektor), które odpowiedziały na ankietę Bankowego Funduszu Gwarancyjnego (BFG), dotyczącą oferowanego przez nie oprocentowania.

Dla potrzeb niniejszego opracowania wyodrębniono pięć podstawowych grup banków spółdzielczych:

- ❖ wszystkie analizowane banki spółdzielcze,

---

¹⁾ Należności zagrożone obejmują kategorię należności poniżej standardu, wątpliwe i stracone.

Bezpieczny Bank

- ❖ banki spółdzielcze korzystające z pomocy BFG zarówno na usunięcie stanu niebezpieczeństwa niewypłacalności, jak i na przejęcie innego banku,
- ❖ banki spółdzielcze: „duże” i „małe” (według kryterium wysokości funduszy własnych),
- ❖ banki spółdzielcze, w których depozyty lub należności wzrosły powyżej średniej w całej analizowanej grupie, oraz banki, w których zaobserwowano spadek wartości depozytów,
- ❖ zagrożone banki spółdzielcze, tj. banki legitymujące się w analizowanym okresie współczynnikiem wypłacalności niższym niż 8%.

1. Grupa 39 analizowanych banków spółdzielczych

Banki spółdzielcze w okresie od września 1999 roku do czerwca 2000 roku podwyższyły oprocentowanie depozytów bieżących i terminowych (średnio odpowiednio o: 0,72 p.p. i 2,63 p.p.). Największy wzrost oprocentowania depozytów dotyczył depozytów 1-miesięcznych i rocznych, a najmniejszy depozytów bieżących. Oprocentowa-

Tabela 1. Średnie oprocentowanie depozytów w grupie banków spółdzielczych w okresie od 30 września 1999 roku do 30 czerwca 2000 roku (w %)

Oprocentowanie z:	a vista	ROR	1 miesiąc	3 miesiące	6 miesięcy	12 miesięcy
30 września 1999	5,49	8,09	8,84	10,27	10,77	11,23
31 grudnia 1999	5,81	8,57	10,37	11,77	12,23	12,87
31 marca 2000	6,08	8,71	11,21	12,46	12,89	13,43
30 czerwca 2000	6,22	8,78	11,70	12,84	13,27	13,81
Zmiana w p.p. (30 czerwca 2000 – 30 września 1999)	0,74	0,69	2,86	2,57	2,51	2,58
Różnica w p.p. między oprocentowaniem depozytów a WIBOR-em 3M z dnia:						
30 września 1999	-10,83	-8,23	-7,48	-6,05	-5,55	-5,09
30 czerwca 2000	-12,38	-9,82	-6,90	-5,76	-5,33	-4,79
Średnie oprocentowanie w bankach komercyjnych:						
30 września 1999	6,43	8,66	10,65	11,17	11,52	12,01
30 czerwca 2000	7,18	9,09	13,35	14,01	14,32	14,64
Różnica w p.p. między średnim oprocentowaniem w bankach spółdzielczych a w bankach komercyjnych:						
30 września 1999	-0,94	-0,57	-1,81	-0,90	-0,75	-0,78
30 czerwca 2000	-0,96	-0,31	-1,65	-1,17	-1,05	-0,83

Źródło: Dane prasowe i otrzymane z banków; opracowanie własne.

Konsultacje dla banków

nie depozytów bieżących i terminowych w bankach spółdzielczych było niższe niż w bankach komercyjnych (średnio odpowiednio o: 0,64 p.p. i 1,18 p.p. na koniec czerwca 2000 roku).

W analizowanym okresie wzrost oprocentowania depozytów: a vista, 3-, 6- i 12-miesięcznych w bankach spółdzielczych był mniejszy niż w bankach komercyjnych, dlatego też wzrosła różnica między średnim oprocentowaniem depozytów w bankach spółdzielczych a średnim oprocentowaniem depozytów w bankach komercyjnych. Natomiast różnica między średnim oprocentowaniem rachunków oszczędnościowo-rozliczeniowych i depozytów 1-miesięcznych w analizowanym okresie zmalała.

Różnica między oprocentowaniem depozytów w bankach spółdzielczych a stopą WIBOR-u 3-miesięcznego była znaczna, ale w analizowanym okresie dla depozytów terminowych zmniejszyła się, co oznacza, że zmalała różnica pomiędzy (niższym) kosztem pozyskania depozytów od podmiotów niefinansowych a (wyższym) kosztem pozyskania środków na rynku międzybankowym.

Tabela 2. Średnie oprocentowanie kredytów w grupie banków spółdzielczych w okresie od 30 września 1999 roku do 30 czerwca 2000 roku (w %)

Oprocentowanie z:	Kredyty dla osób prywatnych	Prowizja	Kredyty dla podmiotów gospodarczych	Prowizja
30 września 1999	22,63	1,84	22,01	1,72
31 grudnia 1999	23,29	1,84	22,46	1,72
31 marca 2000	23,43	1,84	22,46	1,72
30 czerwca 2000	23,50	1,84	22,60	1,72
Zmiana w p.p. (30 czerwca 2000 – 30 września 1999)	0,87	0,00	0,59	0,00
Różnica w p.p. między oprocentowaniem kredytów a WIBOR-em 3M z dnia:				
30 września 1999	6,31	–	5,69	–
30 czerwca 2000	4,90	–	4,00	–
Średnie oprocentowanie w bankach komercyjnych:				
30 września 1999	19,56	–	18,13	–
30 czerwca 2000	22,05	–	20,93	–
Różnica w p.p. między średnim oprocentowaniem w bankach spółdzielczych a w bankach komercyjnych:				
30 września 1999	3,07	–	3,88	–
30 czerwca 2000	1,45	–	1,67	–

Źródło: Dane prasowe i otrzymane z banków; opracowanie własne.

Bezpieczny Bank

Banki spółdzielcze w okresie od września 1999 roku do czerwca 2000 roku w mniejszym stopniu podwyższyły oprocentowanie kredytów niż depozytów (kredyty 12-miesięczne średnio o 0,73 p.p., depozyty 12-miesięczne o 2,58 p.p.). Oprocentowanie kredytów dla ludności, jak i podmiotów gospodarczych w bankach spółdzielczych było wyższe niż w sektorze banków komercyjnych (średnio odpowiednio o: 1,45 p.p. i 1,67 p.p.). Różnica między średnim oprocentowaniem kredytów w bankach spółdzielczych a średnią w sektorze banków komercyjnych w okresie od września 1999 roku do czerwca 2000 roku zmniejszyła się.

W badanym okresie stosowane oprocentowanie depozytów i kredytów w sektorze banków spółdzielczych było mniej korzystne dla klientów tych banków w porównaniu ze stosowanym oprocentowaniem w sektorze banków komercyjnych.

2. Banki spółdzielcze korzystające z pomocy BFG

Z 39 banków spółdzielczych, których politykę oprocentowania poddano analizie, 9 otrzymało pomoc z BFG, w tym 4 na usunięcie stanu niebezpieczeństwa niewypłacalności i 5 na przejęcie innego banku.

Tabela 3. Średnie oprocentowanie depozytów w okresie od 30 września 1999 roku do 30 czerwca 2000 roku w grupie banków spółdzielczych, które otrzymały pomoc z BFG na usunięcie stanu niebezpieczeństwa niewypłacalności (w %)

Oprocentowanie z:	a vista	ROR	1 miesiąc	3 miesiące	6 miesięcy	12 miesięcy
30 września 1999	4,31	7,88	8,15	10,55	11,01	8,65
31 grudnia 1999	5,25	8,50	10,88	13,13	13,43	13,74
31 marca 2000	5,25	8,50	11,13	13,33	13,63	13,94
30 czerwca 2000	5,25	8,50	11,76	13,56	13,88	14,19
Zmiana w p.p. (30 czerwca 2000 – 30 września 1999)	0,94	0,63	3,61	3,01	2,86	5,54
Różnica w p.p. między średnim oprocentowaniem depozytów w grupie a średnią w sektorze:						
30 września 1999	-1,17	-0,21	-0,69	0,28	0,24	-2,58
31 grudnia 1999	-0,56	-0,07	0,50	1,36	1,20	0,87
31 marca 2000	-0,83	-0,21	-0,08	0,87	0,74	0,51
30 czerwca 2000	-0,97	-0,28	0,06	0,73	0,60	0,38
Różnica w p.p. między oprocentowaniem depozytów a WIBOR-em 3M z dnia:						
30 września 1999	-12,01	-8,45	-8,17	-5,77	-5,31	-7,67
30 czerwca 2000	-13,35	-10,10	-6,84	-5,04	-4,73	-4,41

Źródło: Dane prasowe i otrzymane z banków; opracowanie własne.

Konsultacje dla banków

Tabela 4. Średnie oprocentowanie depozytów w okresie od 30 września 1999 roku do 30 czerwca 2000 roku w grupie banków spółdzielczych, które otrzymały pomoc z BFG na przejęcie innego banku (w %)

Oprocentowanie z:	a vista	ROR	1 miesiąc	3 miesiące	6 miesięcy	12 miesięcy
30 września 1999	7,00	8,30	9,44	10,30	10,69	11,80
31 grudnia 1999	7,10	8,70	10,96	12,30	12,44	13,43
31 marca 2000	7,60	8,90	11,86	12,96	13,26	13,81
30 czerwca 2000	7,90	8,90	12,52	13,32	13,74	14,26
Zmiana w p.p. (30 czerwca 2000 – 30 września 1999)	0,90	0,60	3,08	3,02	3,05	2,46
Różnica w p.p. między średnim oprocentowaniem depozytów w grupie a średnią w sektorze:						
30 września 1999	1,51	0,21	0,60	0,03	-0,08	0,57
31 grudnia 1999	1,29	0,13	0,59	0,53	0,21	0,56
31 marca 2000	1,52	0,19	0,65	0,50	0,37	0,38
30 czerwca 2000	1,68	0,12	0,82	0,48	0,47	0,45
Różnica w p.p. między oprocentowaniem depozytów a WIBOR-em 3M z dnia:						
30 września 1999	-9,32	-8,02	-6,88	-6,02	-5,63	-4,52
30 czerwca 2000	-10,70	-9,70	-6,08	-5,28	-4,86	-4,34

Źródło: Dane prasowe i otrzymane z banków; opracowanie własne.

W okresie od 30 września 1999 roku do 30 czerwca 2000 roku wzrosło oprocentowanie depozytów i kredytów w analizowanej grupie banków.

Według stanu na 30 czerwca 2000 roku depozyty terminowe w badanych bankach były wyżej, a kredyty niżej oprocentowane w porównaniu ze średnią w sektorze banków spółdzielczych. Jedynie w bankach, które otrzymały pomoc z BFG na usunięcie stanu niebezpieczeństwa niewypłacalności, depozyty bieżące były oprocentowane poniżej średniej w sektorze.

Widoczny był spadek różnicy między stopami depozytowymi a stopą WIBOR-u 3-miesięcznego, z wyjątkiem depozytów bieżących. Pieniądz pozyskiwany na rynku międzybankowym był na dzień 30 czerwca 2000 roku o ponad 4 punkty procentowe droższy od pieniądza pozyskiwanego od podmiotów niefinansowych w przypadku depozytów 12-miesięcznych.

Bezpieczny Bank

Tabela 5. Średnie oprocentowanie kredytów w okresie od 30 września 1999 roku do 30 czerwca 2000 roku w grupie banków spółdzielczych, które otrzymały pomoc z BFG na usunięcie stanu niebezpieczeństwa niewypłacalności (w %)

Oprocentowanie z:	Kredyty dla osób prywatnych	Prowizja	Kredyty dla podmiotów gospodarczych	Prowizja
30 września 1999	19,83	2,00	18,35	1,63
31 grudnia 1999	21,67	2,00	20,23	1,63
31 marca 2000	21,67	2,00	20,48	1,63
30 czerwca 2000	21,67	2,00	20,48	1,63
Zmiana w p.p. (30 czerwca 2000 – 30 września 1999)	1,83	0,00	2,13	0,00
Różnica w p.p. między średnim oprocentowaniem kredytów w grupie a średnią w sektorze:				
30 września 1999	-2,80	0,16	-3,66	-0,09
31 grudnia 1999	-1,62	0,16	-2,23	-0,09
31 marca 2000	-1,77	0,16	-1,99	-0,09
30 czerwca 2000	-1,83	0,16	-2,13	-0,09
Różnica w p.p. między oprocentowaniem kredytów a WIBOR-em 3M z dnia:				
30 września 1999	3,51	–	2,03	–
30 czerwca 2000	3,07	–	1,88	–

Źródło: Dane prasowe i otrzymane z banków; opracowanie własne.

Tabela 6. Średnie oprocentowanie kredytów w okresie od 30 września 1999 roku do 30 czerwca 2000 roku w grupie banków spółdzielczych, które otrzymały pomoc z BFG na przejęcie innego banku (w %)

Oprocentowanie z:	Kredyty dla osób prywatnych	Prowizja	Kredyty dla podmiotów gospodarczych	Prowizja
1	2	3	4	5
30 września 1999	21,60	2,15	20,40	1,70
31 grudnia 1999	22,90	2,15	21,60	1,70
31 marca 2000	22,70	2,15	21,60	1,70
30 czerwca 2000	22,80	2,15	21,80	1,70

Konsultacje dla banków

1	2	3	4	5
Zmiana w p.p. (30 czerwca 2000 – 30 września 1999)	1,20	0,00	1,40	0,00
Różnica w p.p. między średnim oprocentowaniem kredytów w grupie a średnią w sektorze:				
30 września 1999	-1,03	0,31	-1,61	-0,02
31 grudnia 1999	-0,39	0,31	-0,86	-0,02
31 marca 2000	-0,73	0,31	-0,86	-0,02
30 czerwca 2000	-0,70	0,31	-0,80	-0,02
Różnica w p.p. między oprocentowaniem kredytów a WIBOR-em 3M z dnia:				
30 września 1999	5,28	–	4,08	–
30 czerwca 2000	4,20	–	3,20	–

Źródło: Dane prasowe i otrzymane z banków; opracowanie własne.

Tabela 7. Porównanie zmiany średniego oprocentowania depozytów i kredytów do zmiany wartości depozytów i należności w grupie banków spółdzielczych, które otrzymały pomoc z BFG

Grupa banków	Depozyty bieżące	Depozyty terminowe	Należności od osób prywat- nych	Należności zagrożone od osób prywat- nych	Należności od pod- miotów gospodar- czych	Należności zagrożone od pod- miotów gospodar- czych
Banki, które otrzymały pomoc z BFG na usunięcie stanu niebezpieczeństwa niewypłacalności						
Zmiana oprocentowania (p.p.)*	0,78	3,41	1,83	–	2,13	–
Wzrost/spadek (%)**	-6,27	2,34	6,60	52,99	12,53	-6,93
Banki, które otrzymały pomoc z BFG na przejęcie innego banku						
Zmiana oprocentowania (p.p.)*	0,60	2,42	1,10	–	1,20	–
Wzrost/spadek (%)**	-0,07	7,05	8,30	6,70	13,75	7,19
Grupa 39 banków						
Zmiana oprocentowania (p.p.)*	0,61	2,22	0,80	–	0,45	–
Wzrost/spadek (%)**	-3,50	12,93	37,58	15,00	14,07	15,87

Źródło: Dane NBP, prasowe i otrzymane z banków; opracowanie własne.

* W okresie wrzesień 1999 – marzec 2000 roku.

** W okresie grudzień 1999 – czerwiec 2000 roku.

Bezpieczny Bank

3. Banki spółdzielcze: „duże” i „małe”

Z badanej grupy banków spółdzielczych wyodrębniono banki o największych funduszach własnych (banki „duże”) i banki o najmniejszych funduszach własnych (banki „małe”).

Do grupy banków „dużych” zakwalifikowano 9 banków. W analizowanej grupie uwzględniono 3 największe pod względem funduszy własnych banki spółdzielcze (Bank Spółdzielczy Rzemiosła Kraków, Spółdzielczy Bank Rozwoju Samopomoc Chłopska i Krakowski Bank Spółdzielczy), których wysokość funduszy własnych przekracza minimalny próg dla banków komercyjnych, tj. 5 mln euro. Większość banków tej grupy prowadzi działalność w dużych miastach, tj. w warunkach silnej konkurencji. Dlatego też – chcąc utrzymać dotychczasowych i pozyskać nowych klientów – banki te powinny m.in. prowadzić konkurencyjną politykę w zakresie stóp procentowych.

Oprocentowanie depozytów bieżących i terminowych w bankach „dużych” wzrosło w badanym okresie i było wyższe niż oprocentowanie w sektorze banków spółdzielczych na koniec czerwca 2000 roku (średnio odpowiednio o: 0,45 p.p. i 0,94

Tabela 8. Średnie oprocentowanie depozytów w grupie banków spółdzielczych „dużych” w okresie od 30 września 1999 roku do 30 czerwca 2000 roku (w %)

Oprocentowanie z:	a vista	ROR	1 miesiąc	3 miesiące	6 miesięcy	12 miesięcy
30 września 1999	6,13	8,50	9,48	10,53	10,98	11,71
31 grudnia 1999	6,46	8,98	11,99	13,21	13,48	13,91
31 marca 2000	6,53	9,04	12,43	13,56	13,78	14,26
30 czerwca 2000	6,81	9,08	12,88	13,85	14,10	14,53
Zmiana w p.p. (30 czerwca 2000 – 30 września 1999)	0,69	0,58	3,40	3,32	3,12	2,82
Różnica w p.p. między średnim oprocentowaniem depozytów w grupie a średnią w sektorze:						
30 września 1999	0,64	0,41	0,64	0,26	0,21	0,48
31 grudnia 1999	0,65	0,42	1,62	1,44	1,25	1,04
31 marca 2000	0,44	0,32	1,23	1,10	0,89	0,83
30 czerwca 2000	0,59	0,31	1,18	1,01	0,83	0,72
Różnica w p.p. między oprocentowaniem depozytów a WIBOR-em 3M z dnia:						
30 września 1999	-10,20	-7,82	-6,84	-5,79	-5,34	-4,61
30 czerwca 2000	-11,79	-9,52	-5,72	-4,75	-4,50	-4,07

Źródło: Dane prasowe i otrzymane z banków; opracowanie własne.

Konsultacje dla banków

p.p.). W porównaniu z sektorem banków komercyjnych średnie oprocentowanie depozytów bieżących i terminowych w bankach „dużych” było niższe (średnio odpowiednio o: 0,19 p.p. i 0,24 p.p.). Jedynie w bankach „trójki” oprocentowanie depozytów bieżących było korzystniejsze dla klientów niż w sektorze banków komercyjnych o 0,82 punktu procentowego.

Oprocentowanie kredytów w bankach o największych funduszach własnych wzrosło, ale było niższe niż oprocentowanie w sektorze banków spółdzielczych. W porównaniu z sektorem banków komercyjnych oprocentowanie kredytów w bankach „dużych” było wyższe, z wyjątkiem oprocentowania kredytów dla osób prywatnych w bankach „trójki”, które na koniec czerwca 2000 roku było niższe o 0,05 punktu procentowego.

Do grupy banków spółdzielczych „małych”, tj. o niskich funduszach własnych, zaliczono 4 banki, w tym jeden bank spółdzielczy zagrożony.

Od końca września 1999 roku do końca czerwca 2000 roku oprocentowanie depozytów w grupie banków „małych” wzrosło, ale było najniższe w sektorze banków spółdzielczych.

Tabela 9. Średnie oprocentowanie kredytów w grupie banków spółdzielczych „dużych” w okresie od 30 września 1999 roku do 30 czerwca 2000 roku (w %)

Oprocentowanie z:	Kredyty dla osób prywatnych	Prowizja	Kredyty dla podmiotów gospodarczych	Prowizja
30 września 1999	21,33	1,89	20,38	1,56
31 grudnia 1999	22,72	1,89	22,27	1,56
31 marca 2000	22,83	1,89	22,38	1,56
30 czerwca 2000	22,50	1,89	22,16	1,56
Zmiana w p.p. (30 czerwca 2000 – 30 września 1999)	1,17	0,00	1,78	0,00
Różnica w p.p. między średnim oprocentowaniem kredytów w grupie a średnią w sektorze:				
30 września 1999	-1,30	0,05	-1,64	-0,16
31 grudnia 1999	-0,57	0,05	-0,19	-0,16
31 marca 2000	-0,60	0,05	-0,08	-0,16
30 czerwca 2000	-1,00	0,05	-0,45	-0,16
Różnica w p.p. między oprocentowaniem kredytów a WIBOR-em 3M z dnia:				
30 września 1999	5,01	–	4,06	–
30 czerwca 2000	3,90	–	3,56	–

Źródło: Dane prasowe i otrzymane z banków; opracowanie własne.

Bezpieczny Bank

Jedynie w tej grupie banków wzrosła różnica między stopami depozytów terminowych a stopą WIBOR-u 3-miesięcznego. Pieniądz pozyskiwany na rynku międzybankowym był na dzień 30 czerwca 2000 roku aż o 6,35 punktu procentowego droższy od pieniądza pozyskiwanego od podmiotów niefinansowych w przypadku depozytów 12-miesięcznych.

Niewielki wzrost oprocentowania depozytów mógł mieć, obok innych czynników, wpływ na spadek wartości depozytów w analizowanych bankach w pierwszym półroczu 2000 roku.

Oprocentowanie kredytów w bankach „małych” obniżyło się w okresie od września 1999 roku do czerwca 2000 roku (średnio o 0,94 p.p.), ale przez cały ten okres było znacznie wyższe od średniego oprocentowania w sektorze banków spółdzielczych.

Banki „małe” działają w mniejszych miejscowościach, w których nie są narażone na silną konkurencję ze strony innych pośredników finansowych, dlatego w bankach tych oferowano najniższe oprocentowanie depozytów i najwyższe oprocentowanie kredytów w sektorze. Taka polityka stóp procentowych mogła wpłynąć na spadek wartości depozytów w analizowanej grupie w porównaniu ze średnią w sektorze.

Tabela 10. Średnie oprocentowanie depozytów w grupie banków spółdzielczych „małych” w okresie od 30 września 1999 roku do 30 czerwca 2000 roku (w %)

Oprocentowanie z:	a vista	ROR	1 miesiąc	3 miesiące	6 miesięcy	12 miesięcy
30 września 1999	4,75	6,75	8,10	9,69	10,19	10,69
31 grudnia 1999	4,75	6,75	7,65	9,33	9,76	10,39
31 marca 2000	5,25	7,00	10,00	10,63	11,13	11,75
30 czerwca 2000	5,25	7,00	10,00	11,13	11,63	12,25
Zmiana w p.p. (30 czerwca 2000 – 30 września 1999)	0,50	0,25	1,90	1,44	1,44	1,56
Różnica w p.p. między średnim oprocentowaniem depozytów w grupie a średnią w sektorze:						
30 września 1999	-0,74	-1,34	-0,74	-0,58	-0,58	-0,54
31 grudnia 1999	-1,06	-1,82	-2,72	-2,44	-2,47	-2,48
31 marca 2000	-0,83	-1,71	-1,21	-1,83	-1,76	-1,68
30 czerwca 2000	-0,97	-1,78	-1,70	-1,71	-1,65	-1,56
Różnica w p.p. między oprocentowaniem depozytów a WIBOR-em 3M z dnia:						
30 września 1999	-11,57	-0,57	-8,22	-6,63	-6,13	-5,63
30 czerwca 2000	-13,35	-11,60	-8,60	-7,48	-6,98	-6,35

Źródło: Dane prasowe i otrzymane z banków; opracowanie własne.

Konsultacje dla banków

Tabela 11. Średnie oprocentowanie kredytów w grupie banków spółdzielczych „małych” w okresie od 30 września 1999 roku do 30 czerwca 2000 roku (w %)

Oprocentowanie z:	Kredyty dla osób prywatnych	Prowizja	Kredyty dla podmiotów gospodarczych	Prowizja
30 września 1999	29,00	2,38	25,88	2,50
31 grudnia 1999	28,50	2,38	24,88	2,50
31 marca 2000	28,75	2,38	23,63	2,50
30 czerwca 2000	28,75	2,38	24,25	2,50
Zmiana w p.p. (30 czerwca 2000 – 30 września 1999)	-0,25	0,00	-1,63	0,00
Różnica w p.p. między średnim oprocentowaniem kredytów w grupie a średnią w sektorze:				
30 września 1999	6,37	0,53	3,86	0,78
31 grudnia 1999	5,21	0,53	2,42	0,78
31 marca 2000	5,32	0,53	1,16	0,78
30 czerwca 2000	5,25	0,53	1,65	0,78
Różnica w p.p. między oprocentowaniem kredytów a WIBOR-em 3M z dnia:				
30 września 1999	12,68	–	9,56	–
30 czerwca 2000	10,15	–	5,65	–

Źródło: Dane prasowe i otrzymane z banków; opracowanie własne.

Tabela 12. Porównanie zmiany średniego oprocentowania depozytów i kredytów w grupie banków spółdzielczych „dużych” i „małych” ze zmianą wartości depozytów i należności

Grupa banków	Depozyty bieżące	Depozyty terminowe	Należności od osób prywatnych	Należności zagrożone od osób prywatnych	Należności od podmiotów gospodarczych	Należności zagrożone od podmiotów gospodarczych
1	2	3	4	5	6	7
Banki „duże”						
Zmiana oprocentowania (p.p.)*	0,56	2,83	1,50	–	2,00	–
Wzrost/spadek (%)**	0,22	12,11	43,92	10,36	11,79	16,86

Bezpieczny Bank

1	2	3	4	5	6	7
Banki „małe”						
Zmiana oprocentowania (p.p.)*	0,38	1,03	-0,25	–	-2,25	–
Wzrost/spadek (%)**	-24,25	-0,97	12,25	-35,47	29,62	-1,93
Grupa 39 banków						
Zmiana oprocentowania (p.p.)*	0,61	2,22	0,80	–	0,45	–
Wzrost/spadek (%)**	-3,50	12,93	37,58	15,00	14,07	15,87

Źródło: Dane NBP, prasowe i otrzymane z banków; opracowanie własne.

* W okresie wrzesień 1999 – marzec 2000 roku.

** W okresie grudzień 1999 – czerwiec 2000 roku.

4. Banki spółdzielcze, w których depozyty lub należności wzrosły powyżej średniej w grupie, oraz banki, w których zaobserwowano spadek wartości depozytów

Z grupy 39 banków spółdzielczych wyodrębniono:

1. banki spółdzielcze, w których depozyty podmiotów niefinansowych i budżetów terenowych wzrosły powyżej średniej w grupie w okresie grudzień 1999 roku – czerwiec 2000 roku,
2. banki spółdzielcze, w których zaobserwowano spadek wartości depozytów podmiotów niefinansowych i budżetów terenowych w okresie grudzień 1999 roku – czerwiec 2000 roku,
3. banki spółdzielcze, w których należności od podmiotów gospodarczych i osób fizycznych wzrosły powyżej średniej w grupie w okresie grudzień 1999 roku – czerwiec 2000 roku.

Wzrost depozytów lub należności nie był efektem procesów łączeniowych, ponieważ żaden z 39 banków spółdzielczych nie przyłączył innego banku w pierwszym półroczu 2000 roku.

4.1. Banki spółdzielcze, w których depozyty wzrosły powyżej średniej w grupie

W 16 analizowanych bankach spółdzielczych wzrost depozytów podmiotów niefinansowych i budżetów terenowych był wyższy od średniej.

W analizowanych bankach oprocentowanie depozytów bieżących i 1-miesięcznych wzrosło i było wyższe niż średnie oprocentowanie w sektorze banków spółdzielczych. Natomiast oprocentowanie depozytów terminowych powyżej 1 miesiąca również wzrosło, ale było niższe od średniego oprocentowania w sektorze.

Konsultacje dla banków

Tabela 13. Średnie oprocentowanie depozytów w okresie od 30 września 1999 roku do 30 czerwca 2000 roku w grupie banków spółdzielczych, w których depozyty wzrosły powyżej średniej w sektorze (w %)

Oprocentowanie z:	a vista	ROR	1 miesiąc	3 miesiące	6 miesięcy	12 miesięcy
30 września 1999	5,95	8,06	8,96	10,26	10,78	11,53
31 grudnia 1999	6,17	8,73	10,46	11,99	12,44	13,05
31 marca 2000	6,33	8,81	11,14	12,42	12,80	13,32
30 czerwca 2000	6,47	8,88	11,83	12,76	13,17	13,69
Zmiana w p.p. (30 czerwca 2000 – 30 września 1999)	0,52	0,81	2,87	2,50	2,40	2,16
Różnica w p.p. między średnim oprocentowaniem depozytów w grupie a średnią w sektorze:						
30 września 1999	0,46	-0,03	0,12	-0,01	0,01	0,30
31 grudnia 1999	0,36	0,17	0,09	0,23	0,22	0,18
31 marca 2000	0,25	0,10	-0,07	-0,04	-0,08	-0,11
30 czerwca 2000	0,24	0,10	0,13	-0,07	-0,10	-0,12
Różnica w p.p. między oprocentowaniem depozytów a WIBOR-em 3M z dnia:						
30 września 1999	-10,37	-8,26	-7,36	-6,06	-5,55	-4,79
30 czerwca 2000	-12,13	-9,73	-6,77	-5,84	-5,43	-4,91

Źródło: Dane prasowe i otrzymane z banków; opracowanie własne.

4.2. Banki spółdzielcze, w których zaobserwowano spadek wartości depozytów

W pierwszym półroczu 2000 roku wartość depozytów spadła w 15 analizowanych bankach. Spadek wartości depozytów dotyczył głównie depozytów bieżących. Oprocentowanie depozytów w tych bankach wzrosło, ale było znacznie niższe od oprocentowania w innych bankach spółdzielczych.

4.3. Banki spółdzielcze, w których należności wzrosły powyżej średniej w grupie

W 14 analizowanych bankach spółdzielczych zaobserwowano wzrost należności od podmiotów gospodarczych i osób fizycznych powyżej średniej w całej grupie. Od września 1999 roku do czerwca 2000 roku w analizowanej grupie oprocentowanie

Bezpieczny Bank

Tabela 14. Średnie oprocentowanie depozytów w okresie od 30 września 1999 roku do 30 czerwca 2000 roku w grupie banków spółdzielczych, w których spadła wartość depozytów (w %)

Oprocentowanie z:	a vista	ROR	1 miesiąc	3 miesiące	6 miesięcy	12 miesięcy
30 września 1999	4,80	7,93	8,86	10,14	10,63	11,43
31 grudnia 1999	5,20	8,13	9,96	11,19	11,66	12,40
31 marca 2000	5,70	8,37	10,99	12,16	12,64	13,23
30 czerwca 2000	5,70	8,37	11,33	12,52	12,98	13,58
Zmiana w p.p. (30 czerwca 2000 – 30 września 1999)	0,90	0,43	2,47	2,37	2,35	2,15
Różnica w p.p. między średnim oprocentowaniem depozytów w grupie a średnią w sektorze:						
30 września 1999	-0,69	-0,16	0,02	-0,13	-0,14	0,20
31 grudnia 1999	-0,61	-0,43	-0,41	-0,58	-0,57	-0,47
31 marca 2000	-0,38	-0,35	-0,22	-0,30	-0,25	-0,20
30 czerwca 2000	-0,52	-0,41	-0,37	-0,32	-0,29	-0,23
Różnica w p.p. między oprocentowaniem depozytów a WIBOR-em 3M z dnia:						
30 września 1999	-11,52	-8,39	-7,46	-6,18	-5,69	-4,89
30 czerwca 2000	-12,90	-10,23	-7,27	-6,08	-5,62	-5,02

Źródło: Dane prasowe i otrzymane z banków; opracowanie własne.

Tabela 15. Średnie oprocentowanie kredytów w okresie od 30 września 1999 roku do 30 czerwca 2000 roku w grupie banków spółdzielczych, w których należności wzrosły powyżej średniej w sektorze (w %)

Oprocentowanie z:	Kredyty dla osób prywatnych	Prowizja	Kredyty dla podmiotów gospodarczych	Prowizja
1	2	3	4	5
30 września 1999	23,48	1,95	23,43	1,95
31 grudnia 1999	23,80	1,95	23,54	1,95
31 marca 2000	23,98	1,95	23,07	1,95
30 czerwca 2000	24,09	1,95	23,21	1,95
Zmiana w p.p. (30 czerwca 2000 – 30 września 1999)	0,61	0,00	-0,21	0,00

Konsultacje dla banków

1	2	3	4	5
Różnica w p.p. między średnim oprocentowaniem kredytów w grupie a średnią w sektorze:				
30 września 1999	0,85	0,10	1,41	0,23
31 grudnia 1999	0,52	0,10	1,08	0,23
31 marca 2000	0,55	0,10	0,61	0,23
30 czerwca 2000	0,59	0,10	0,61	0,23
Różnica w p.p. między oprocentowaniem kredytów a WIBOR-em 3M z dnia:				
30 września 1999	7,16	–	7,11	–
30 czerwca 2000	5,49	–	4,61	–

Źródło: Dane prasowe i otrzymane z banków; opracowanie własne.

Tabela 16. Porównanie zmiany średniego oprocentowania depozytów i kredytów w grupie banków spółdzielczych ze zmianą wartości depozytów i należności

Grupa banków	Depozyty bieżące	Depozyty terminowe	Należności od osób prywatnych	Należności zagrożone od osób prywatnych	Należności od podmiotów gospodarczych	Należności zagrożone od podmiotów gospodarczych
Banki, w których spadły depozyty						
Zmiana oprocentowania (p.p.)*	0,67	1,97	0,34	–	-0,32	–
Wzrost/spadek (%)**	-24,83	6,42	18,54	33,23	15,22	6,56
Banki, w których depozyty wzrosły powyżej średniej w całej grupie						
Zmiana oprocentowania (p.p.)*	0,62	2,01	0,92	–	0,59	–
Wzrost/spadek (%)**	27,42	25,55	62,83	10,69	12,23	23,62
Banki, w których należności wzrosły powyżej średniej w całej grupie						
Zmiana oprocentowania (p.p.)*	0,73	1,87	0,62	–	-0,36	–
Wzrost/spadek (%)**	36,75	12,14	97,60	10,77	25,80	-4,66
Grupa 39 banków						
Zmiana oprocentowania (p.p.)*	0,61	2,22	0,80	–	0,45	–
Wzrost/spadek (%)**	-3,50	12,93	37,58	15,00	14,07	15,87

Źródło: Dane NBP, prasowe i otrzymane z banków; opracowanie własne.

* W okresie wrzesień 1999 – marzec 2000 roku.

** W okresie grudzień 1999 – czerwiec 2000 roku.

Bezpieczny Bank

---

kredytów dla podmiotów gospodarczych spadło o 0,21 punktu procentowego, a oprocentowanie kredytów dla osób prywatnych wzrosło o 0,61 punktu procentowego.

5. Banki spółdzielcze zagrożone

Do grupy zagrożonych banków spółdzielczych zakwalifikowano 5 banków. Dwa banki z tej grupy otrzymały pomoc z BFG.

Wszystkie analizowane banki spółdzielcze zagrożone w okresie od września 1999 roku do czerwca 2000 roku podwyższyły oprocentowanie depozytów terminowych. Oprocentowanie depozytów bieżących zmieniły dwa banki (jeden z nich podwyższył oprocentowanie, a drugi obniżył oprocentowanie depozytów bieżących). Banki zagrożone oferowały nieco wyższe oprocentowanie depozytów 1- i 3-miesięcznych niż w całej omawianej grupie banków spółdzielczych. Średnie oprocentowanie depozytów bieżących oraz depozytów 6- i 12-miesięcznych kształtowało się poniżej średniej w sektorze. Fakt ten może być jednym z czynników zjawiska niższego przyrostu

Tabela 17. Średnie oprocentowanie depozytów w grupie banków spółdzielczych zagrożonych w okresie od 30 września 1999 roku do 30 czerwca 2000 roku (w %)

Oprocentowanie z:	a vista	ROR	1 miesiąc	3 miesiące	6 miesięcy	12 miesięcy
30 września 1999	5,40	8,00	9,28	10,40	10,82	11,42
31 grudnia 1999	5,60	8,10	10,54	11,74	12,08	12,52
31 marca 2000	5,40	8,00	11,40	12,48	12,80	13,38
30 czerwca 2000	5,40	8,00	11,86	12,94	13,22	13,80
Zmiana w p.p. (30 czerwca 2000 – 30 września 1999)	0,00	0,00	2,58	2,54	2,40	2,38
Różnica w p.p. między średnim oprocentowaniem depozytów w grupie a średnią w sektorze:						
30 września 1999	-0,09	-0,09	0,44	0,13	0,05	0,19
31 grudnia 1999	-0,21	-0,47	0,17	-0,03	-0,15	-0,35
31 marca 2000	-0,68	-0,71	0,19	0,02	-0,09	-0,05
30 czerwca 2000	-0,82	-0,78	0,16	0,10	-0,05	-0,01
Różnica w p.p. między oprocentowaniem depozytów a WIBOR-em 3M z dnia:						
30 września 1999	-10,92	-8,32	-7,04	-5,92	-5,50	-4,90
30 czerwca 2000	-13,20	-10,60	-6,74	-5,66	-5,38	-4,80

Źródło: Dane prasowe i otrzymane z banków; opracowanie własne.

Konsultacje dla banków

Tabela 18. Średnie oprocentowanie kredytów w grupie banków spółdzielczych zagrożonych w okresie od 30 września 1999 roku do 30 czerwca 2000 roku (w %)

Oprocentowanie z:	Kredyty dla osób prywatnych	Prowizja	Kredyty dla podmiotów gospodarczych	Prowizja
30 września 1999	23,70	1,90	23,38	1,90
31 grudnia 1999	24,50	1,90	24,20	1,90
31 marca 2000	24,60	1,90	23,30	1,90
30 czerwca 2000	24,70	1,90	23,60	1,90
Zmiana w p.p. (30 czerwca 2000 – 30 września 1999)	1,00	0,00	0,22	0,00
Różnica w p.p. między średnim oprocentowaniem kredytów w grupie a średnią w sektorze:				
30 września 1999	1,07	0,06	1,37	0,18
31 grudnia 1999	1,21	0,06	1,74	0,18
31 marca 2000	1,17	0,06	0,84	0,18
30 czerwca 2000	1,20	0,06	1,00	0,18
Różnica w p.p. między oprocentowaniem kredytów a WIBOR-em 3M z dnia:				
30 września 1999	7,38	–	7,06	–
30 czerwca 2000	6,10	–	5,00	–

Źródło: Dane prasowe i otrzymane z banków; opracowanie własne.

wartości depozytów w grupie banków zagrożonych niż w grupie analizowanych banków ogółem. W dwóch bankach zanotowano spadek wartości depozytów terminowych. W czterech bankach zagrożonych spadła wartość depozytów bieżących.

Pieniądz pozyskiwany na rynku międzybankowym był na dzień 30 czerwca 2000 roku o 4,80 punktu procentowego droższy od pieniądza pozyskiwanego od podmiotów niefinansowych w przypadku depozytów 12-miesięcznych.

Wszystkie banki zagrożone podwyższyły oprocentowanie kredytów. Tylko jeden bank w tej grupie obniżył oprocentowanie kredytów dla podmiotów gospodarczych i pozostawił na niezmiennym poziomie oprocentowanie kredytów dla osób prywatnych. Pomimo tych zmian oprocentowanie kredytów w tym banku kształtowało się na bardzo wysokim poziomie.

Zmiana oprocentowania kredytów w poszczególnych bankach zagrożonych nie miała negatywnego wpływu na jakość portfela należności w analizowanym okresie.

Podsumowanie

W badanych bankach spółdzielczych nie zaobserwowano jednoznacznej zależności między sytuacją ekonomiczno-finansową banku a wysokością oferowanych stóp procentowych.

W bankach spółdzielczych oprocentowanie depozytów i kredytów, z punktu widzenia klienta banku, było mniej korzystne w porównaniu z bankami komercyjnymi. Wyjątek stanowiło wyższe oprocentowanie depozytów bieżących i niższe oprocentowanie kredytów dla osób prywatnych w bankach spółdzielczych „trójki” na koniec czerwca 2000 roku. Ponadto korzystniejsze oprocentowanie depozytów a vista stosowały banki spółdzielcze, które otrzymały pomoc z BFG na przejęcie innego banku, a korzystniejsze oprocentowanie kredytów grupa banków spółdzielczych, która otrzymała pomoc z BFG na samodzielną sanację.

Według stanu na 30 czerwca 2000 roku w badanej grupie 39 banków spółdzielczych najwyższe średnie oprocentowanie depozytów bieżących i terminowych oferowały banki „duże” oraz banki, które otrzymały pomoc z BFG na przejęcie innego banku. Najniższe oprocentowane były depozyty bieżące i terminowe w grupie banków „małych” oraz w grupie banków, w których zaobserwowano spadek wartości depozytów.

Oprocentowanie kredytów na koniec czerwca 2000 roku było najwyższe w grupie banków spółdzielczych „małych”. Również koszty prowizji od kredytów były najwyższe w tych bankach. Najniższe średnie oprocentowanie kredytów oferowały banki spółdzielcze korzystające z pomocy BFG oraz banki „duże”.

Banki spółdzielcze są bankami lokalnymi działającymi przeważnie w mniejszych miejscowościach, w których nie ma wielu pośredników finansowych, dlatego też zmiana oprocentowania w tych bankach była prawdopodobnie w większym stopniu wynikiem dwukrotnej podwyżki podstawowych stóp procentowych banku centralnego w analizowanym okresie niż konieczności konkurencji z innymi podmiotami finansowymi.

Ponadto z przeprowadzonej analizy wynika, że związek pomiędzy zmianą oprocentowania depozytów i kredytów a dynamiką ich wartości jest coraz mniejszy. Oznacza to, że na zmianę wartości depozytów i kredytów w bankach spółdzielczych coraz większy wpływ mają dostępność i jakość oferowanych usług. Konkurencja jedynie wysokością stóp procentowych prowadzi m.in. do zmniejszania marży odsetkowej, co ma negatywny wpływ na wynik odsetkowy i tym samym rentowność banku. Dlatego też banki spółdzielcze w swojej strategii powinny kierować się nie tylko zasadą konkurencji stopami procentowymi, ale również segmentacji klienta, tj. dostosować ofertę produktów do potrzeb klientów oraz poprawić dostępność i jakość oferowanych usług.

Z doświadczeń zagranicznych

Halina Polijaniuk
Bankowy Fundusz Gwarancyjny

SYSTEMY GWARANTOWANIA DEPOZYTÓW W KRAJACH UNII EUROPEJSKIEJ

Działalność banków i innych instytucji finansowych z natury swej narażona jest na różnego rodzaju ryzyko. Dlatego we wszystkich krajach tworzy się wiele rozwiązań chroniących system finansowy przed destabilizacją. Ważną rolę odgrywa wśród nich system gwarantowania depozytów.

Pierwszy system gwarancyjny powstał w Stanach Zjednoczonych w 1933 roku w odpowiedzi na wydarzenia Wielkiego Kryzysu. Następne zaczęły pojawiać się dopiero w latach 60. – w Europie powstał wtedy niemiecki dobrowolny system gwarantowania depozytów (1966). W kolejnej dekadzie utworzono systemy gwarancyjne w Finlandii (1970), Belgii (1974), Hiszpanii (1977), Austrii (1979), Holandii (1979) i Wielkiej Brytanii (1979). W latach 80., nękanych licznymi kryzysami bankowymi na całym świecie, przybyło aż 19 nowych systemów, a w tym we Francji (1980), Danii (1987), Włoszech (1987) i Irlandii (1987). Największe zmiany dokonały się jednak po 1990 roku – powstało wtedy kolejnych 31 systemów gwarancyjnych, m.in. w Szwecji (1992), Grecji (1995) oraz w 9 krajach przechodzących transformację ustrojową. Po ukazaniu się dyrektywy Unii Europejskiej 94/19/EEC w sprawie systemów gwarantowania wkładów kraje unijne rozpoczęły proces dostosowywania swoich systemów gwarancyjnych do jej wymogów.

Systemy gwarantowania depozytów w poszczególnych krajach¹⁾

AUSTRIA

❖ Powstanie systemu gwarancyjnego i wysokość gwarancji

Austriacki System Gwarantowania Depozytów powstał w 1979 roku, a w 1996 roku dostosowano go do wymogów dyrektywy Unii Europejskiej.

Bezpieczny Bank

Obecnie działa w Austrii pięć podsystemów gwarancyjnych. Chronią one depozyty klientów banków komercyjnych, kas oszczędnościowych, banków hipotecznych oraz dwóch rodzajów banków spółdzielczych.

Od 1 stycznia 1999 roku wysokość gwarancji wynosi 20.000 euro (ok. 275.000 ATS). Do tej wysokości w 100% są gwarantowane depozyty osób fizycznych, pozostałe – w 90%.

❖ **Przynależność do systemu**

Przynależność do systemu jest obowiązkowa dla wszystkich austriackich instytucji kredytowych, które otrzymały licencję na przyjmowanie depozytów. Działające w Austrii filie banków z krajów Unii Europejskiej mogą do niego przystąpić na zasadach dobrowolności. Natomiast filie banków z krajów nie-unijnych są zobowiązane do przystąpienia w tym przypadku, gdy ich system rodzimy nie jest systemem ekwiwalentnym w stosunku do austriackiego. To, w którym podsystemie gwarancyjnym będą uczestniczyć filie banków zarówno z krajów Unii, jak i spoza niej, zależy od prawnego charakteru banku-matki.

Wymienione podsystemy gwarancyjne działają niezależnie od odpowiadających im stowarzyszeń banków.

❖ **Zarządzanie systemem**

Austriacki system gwarancyjny ma prywatną administrację. Jeden z podsystemów ma zarząd w formie spółki akcyjnej, pozostałe – w formie spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. Członkowie zarządu systemu wybierani są na walnych zgromadzeniach stowarzyszeń poszczególnych banków.

❖ **Finansowanie systemu**

System austriacki jest systemem *ex post*, co oznacza, że instytucje członkowskie wnoszą opłaty jedynie w przypadku ogłoszenia niewypłacalności któregoś z banków.

W sytuacji konieczności dokonania wypłat dla deponentów banku należącego do danego podsystemu, każdy bank członkowski jest zobowiązany wnieść swój wkład ustalany na podstawie relacji zgromadzonych w nim depozytów gwarantowanych do depozytów gwarantowanych ogółem w podsystemie według stanu na dzień 31 grudnia roku poprzedzającego ten, w którym nastąpiła upadłość. W celu wyliczenia proporcjonalnych opłat banki członkowskie dostarczają wszelkich niezbędnych do tego danych. Wielkość opłat nie zależy od ryzyka związanego z działalnością danego banku.

Jeżeli dany podsystem nie jest w stanie sam zgromadzić wymaganych funduszy, członkowie pozostali są zobligowani do wniesienia proporcjonalnych opłat pokrywających brakującą kwotę. Jeżeli wszystkie podsystemy łącznie nie zapewnią środków na wypłaty dla deponentów, to członkowie podsystemu, w którym nastąpiła upadłość, są zobowiązani do pozyskania funduszy bezpośrednio na rynku drogą emisji obligacji (skryptów dłużnych). Obligacje te uzyskują gwarancje ministerstwa finansów.

Z doświadczeń zagranicznych

❖ Rodzaje podejmowanych przez system działań

W ramach podsystemów gwarancyjnych mogą być podejmowane interwencje w następujących sytuacjach:

- w stosunku do instytucji członkowskiej wszczęto postępowanie upadłościowe,
- wyznaczono oficjalnego likwidatora banku członkowskiego,
- odpowiednie władze państwa należące do Unii Europejskiej, z którego pochodzi instytucja kredytowa dobrowolnie uczestnicząca w austriackim systemie gwarancyjnym, wystosowały oświadczenie o niedostępności wkładów.

Ponadto na mocy zawartego uprzednio porozumienia pomiędzy wszystkimi członkami danego podsystemu możliwe jest udzielanie pomocy instytucji przechodzącej kryzys w celu reorganizacji jej struktury.

Wszystkie podsystemy składające się na austriacki system gwarancyjny zobowiązane są do wzajemnej współpracy w ramach systemu wczesnego ostrzegania, a także do wymiany niezbędnej w tym względzie informacji.

Każdy podsystem ma obowiązek składania rocznych sprawozdań do ministerstwa finansów i Narodowego Banku Austrii nie później niż sześć miesięcy po zakończeniu swojego roku finansowego oraz do niezwłocznego informowania ministra finansów w przypadku wykluczenia któregoś ze swoich członków.

BELGIA

❖ Powstanie systemu gwarancyjnego i wysokość gwarancji

Belgijski Fundusz Gwarancyjny powstał w 1974 roku. W 1994 roku uchwalono ustawę, w której przyjęto zalecenia dyrektywy 94/19/EEC w sprawie systemów gwarantowania wkładów. Ustawa ta weszła w życie w styczniu następnego roku; zgodnie z nią, istniejące poprzednio rozwiązania gwarancyjne zastąpiono jednym systemem gwarantowania depozytów.

Kolejna ważna zmiana nastąpiła w 1998 roku: na mocy ustawy z dnia 17 grudnia tego roku zlikwidowano istniejący do tej pory Institut de Reescompte et de Garantie (*IRG*) i ustanowiono jedną instytucję gwarancyjną dla deponentów i inwestorów (*Fonds de Protection des Depots et des Instruments Financiers – FIF*). Utworzenie tej instytucji było efektem dostosowania się do zaleceń dyrektywy 97/9/EU z dnia 3 marca 1997 roku.

Obecnie obowiązujący w Belgii system gwarancyjny rozpoczął swoją działalność 30 kwietnia 1999 roku.

Od 1 stycznia 2000 roku wysokość gwarancji wynosi 20.000 euro na jednego deponenta.

❖ Przynależność do systemu

Przynależność do systemu jest obowiązkowa dla instytucji kredytowych i finansowych.

Bezpieczny Bank

Filie banków z krajów Unii Europejskiej mogą do niego przystąpić na zasadach dobrowolności. Natomiast filie banków z krajów nie-unijnych są zobowiązane do przystąpienia w tym przypadku, gdy ich system rodzimy nie jest systemem ekwiwalentnym w stosunku do belgijskiego.

❖ Zarządzanie systemem

Instytucja gwarancyjna w Belgii ma charakter korporacji publicznej z mieszaną (prywatno-publiczną) administracją. Kieruje nią zarząd złożony z przewodniczącego i 11 członków: 5 mianuje król, 4 reprezentuje instytucje kredytowe uczestniczące w systemie, a 2 – instytucje finansowe.

❖ Finansowanie systemu

System belgijski jest systemem *ex ante*. Jego finansowanie opiera się na corocznych opłatach wnoszonych przez instytucje członkowskie. Środki pozostałe z roku poprzedniego powiększają fundusz roku następnego.

Członkowie systemu uiszczają składki roczne w wysokości 0,02% wartości gwarantowanych depozytów. Wielkość składek nie zależy od ryzyka. W przypadku niedoboru środków niezbędnych do podjęcia interwencji przez FIF, zarząd ma prawo podnieść opłaty do wysokości 0,04%. Poza składkami nie ma żadnych innych źródeł finansowania systemu.

W Belgii określono tzw. bezpieczny (pożądany) poziom funduszu gwarancyjnego. Jest to taki poziom, który – według przewidywań – pozwala osiągnąć i utrzymać płynność finansową w systemie gwarancyjnym. Ustalono go na poziomie 0,5% wartości gwarantowanych depozytów ogółem w systemie. W 1998 roku jego faktyczna wielkość wyniosła połowę wielkości uznanej za bezpieczną.

❖ Rodzaje podejmowanych przez system działań

Zanim nastąpiła ostatnia reorganizacja systemu (grudzień 1998 roku), w zakres działalności instytucji gwarancyjnej (IRG) wchodziły dwojakiego rodzaju działania:

- związane z realizacją wypłat,
- prewencyjne – różne sposoby udzielania pomocy będącym w kłopotach instytucjom członkowskim (wspomaganie procesów restrukturyzacyjnych, transferowanie ich aktywów i pasywów do innej instytucji). Wspierane finansowo banki gromadziły fundusze przeznaczone na działalność pomocową na specjalnych rachunkach o nazwie „IRG”.

Podczas gdy procedura wypłat dla deponentów była ściśle regulowana przepisami, to w kwestii działań prewencyjno-pomocowych dopuszczono większą elastyczność. Decyzje o podjęciu takich działań podejmowała rada złożona z przedstawicieli banków-członków systemu, którzy uzyskali oficjalną akceptację IRG. Natomiast w obecnie obowiązującym systemie gwarancyjnym działalność instytucji gwarantującej depozyty, czyli FIF, została ustawowo ograniczona tylko do procedury wypłat dla deponentów.

DANIA

❖ Powstanie systemu gwarancyjnego i wysokość gwarancji

Duński system gwarantowania depozytów powstał w 1987 roku, a w 1995 roku zmodyfikowano jego zasady działania zgodnie z wymogami dyrektywy Unii Europejskiej. W czerwcu 1998 roku – w konsekwencji przyjęcia dyrektywy 97/9/EU z marca 1997 roku w sprawie funduszy gwarancyjnych dla inwestorów – wprowadzono kolejną istotną zmianę w ustawie o Duńskim Funduszu Gwarancyjnym. Weszła ona w życie z dniem 15 października 1998 roku i polegała na objęciu jednym systemem gwarancyjnym zarówno deponentów, jak i inwestorów.

Obecnie wysokość gwarancji wynosi 300.000 DKK (ok. 40.045 euro).

❖ Przynależność do systemu

System gwarancyjny obejmuje wszystkie instytucje kredytowe działające w Danii. Pod koniec 1998 roku były to: 194 banki, 10 hipotecznych instytucji kredytowych i 31 brokerów giełdowych należących do systemu.

❖ Zarządzanie systemem

Duński Fundusz Gwarancyjny jest prywatną niezależną instytucją. Administrowanie funduszem ma charakter prywatno-publiczny. Zarząd jest nominowany przez ministra gospodarki i w jego skład wchodzi eksperci z dziedziny prawa, księgowości i ekonomii, a także przedstawiciele instytucji członkowskich. Na mocy specjalnego porozumienia Duński Bank Centralny sprawuje ogólną kontrolę nad systemem.

❖ Finansowanie systemu

System jest finansowany ex ante przez instytucje członkowskie, które wnoszą coroczne opłaty. Fundusz może również zaciągać pożyczki bezpośrednio od rządu.

Na mocy ustawy z 1998 roku władze nadzoru finansowego po konsultacji z Duńskim Bankiem Centralnym ustalają wysokość składek płaconych przez członków systemu.

Składki te mogą wynosić nie więcej niż 0,2% ogółu depozytów gwarantowanych zgromadzonych w danym banku i nie zależą od ryzyka.

Wielkość środków zgromadzonych w funduszu na ochronę depozytów nie może być niższa niż 3,2 mld koron duńskich, a z tego 25% musi być przechowywana w gotówce. Jeżeli fundusz ochrony środków gwarantowanych przekroczy 3,2 mld duńskich koron, nie pobiera się nowych opłat. Tak stało się w 1999 roku, ponieważ na koniec roku finansowego 1998 zgromadzono 3,214 mld DKK. Za zgodą władz nadzoru finansowego nadwyżka środków może być zwrócona instytucjom członkowskim proporcjonalnie do ich udziału w wielkości gwarantowanych depozytów ogółem.

❖ **Rodzaje podejmowanych przez system działań**

Uczestnicy systemu gwarancyjnego są zobowiązani do dostarczania odpowiednich informacji zarządowi funduszu oraz władzom nadzoru. W razie stwierdzenia nieprawidłowości w przekazanych danych oraz innych uchybień prawnych, władze Duńskiego Funduszu Gwarancyjnego mają prawo nałożyć na dany bank sankcje.

Do 1994 roku fundusz dokonywał jedynie wypłat gwarantowanych depozytów. W następstwie przyznanych mu w tym roku uprawnień, fundusz może uczestniczyć w tzw. operacjach zakupu i przywrócenia (*Purchase and Assumption*) aktywów i zobowiązań banku, który upadł. Od 1994 roku fundusz czterokrotnie angażował się w tego typu operacje, wszystkie dotyczyły małych i bardzo małych instytucji kredytowych. Tylko w jednym przypadku doszło do przejęcia banku w trudnej sytuacji przez bank „zdrowy”.

Wszystkie operacyjne i finansowe decyzje Duńskiego Funduszu Gwarancyjnego wymagają zatwierdzenia przez władze nadzoru bankowego.

FINLANDIA

❖ **Powstanie systemu gwarancyjnego i wysokość gwarancji**

System gwarantowania depozytów powstał w Finlandii w 1970 roku, ale w obecnym kształcie – uwzględniającym wymogi dyrektywy Unii Europejskiej 94/19/EEC – istnieje od stycznia 1998 roku.

Depozyty są gwarantowane maksymalnie do wysokości 150.000 marek fińskich (ok. 25.000 euro).

❖ **Przynależność do systemu**

Wszystkie instytucje w Finlandii przyjmujące depozyty są zobowiązane należeć do systemu gwarancyjnego.

❖ **Zarządzanie systemem**

Systemem kieruje Fiński Fundusz Gwarantowania Depozytów (*Talletussuojarahasto*). Jest to instytucja z prywatną administracją, w której zarządzie zasiadają przedstawiciele banków należących do systemu. Rząd ma prawo nominować do zarządu swojego reprezentanta, gdy fundusz uzyskał państwową pożyczkę.

❖ **Finansowanie systemu**

Środki na finansowanie systemu pochodzą z opłat wnoszonych corocznie przez banki (ex ante). W przypadku wystąpienia niedoboru środków fundusz może bez ograniczeń zaciągać pożyczki na rynku kapitałowym.

Ustalona wysokość opłaty rocznej wymaga zatwierdzenia przez władze nadzoru finansowego.

Z doświadczeń zagranicznych

Składka płacona przez uczestników systemu gwarancyjnego składa się z dwóch części:

- stałej – 0,05% wartości gwarantowanych depozytów w danym banku,
- zmiennej – nie więcej niż 0,25% wartości gwarantowanych depozytów w danym banku. Jej wysokość zależy od współczynnika wypłacalności danego banku; im wyższy współczynnik, tym mniejsza zmienna część składki.

W Finlandii przyjęto bezpieczny poziom funduszu jako 2% wartości depozytów gwarantowanych ogółem w systemie bankowym. Przy założeniu braku wypłat dla deponentów, oczekuje się, że wielkość ta zostanie osiągnięta w ciągu 10–15 lat.

❖ Rodzaje podejmowanych przez system działań

Wypłaty dla deponentów są jedynym rodzajem działań, które na rzecz deponentów może podejmować fundusz. Inne formy działań wymagają decyzji ministra finansów i władz nadzoru bankowego.

Dla zapewnienia płynności, zgromadzone środki fundusz inwestuje w bezpieczne operacje, głównie w papiery skarbowe. Pewną ich część, nie więcej jednak niż 25%, Fiński Fundusz Gwarantowania Depozytów może ulokować w nieruchomościach.

FRANCJA

❖ Powstanie systemu gwarancyjnego i wysokość gwarancji

Francuski system gwarancyjny powstał w 1980 roku. Składał się z kilku podsystemów kierowanych przez określone grupy (stowarzyszenia) banków, m.in. przez Francuski Związek Banków (*Association Française de Banques – AFB*). Administracja systemem miała charakter prywatny.

Przynależność do systemu była obowiązkowa dla wszystkich instytucji będących w świetle prawa francuskiego bankami. Banki wносиły opłaty ex post, to znaczy tylko w przypadku upadłości któregoś z członków systemu.

W takiej postaci system gwarancyjny funkcjonował do połowy 1999 roku. Na mocy ustawy z dnia 25 czerwca 1999 roku – harmonizującej prawo francuskie z postanowieniami dyrektywy 97/9/EU – powstał jednolity system gwarancyjny dla deponentów i inwestorów, finansowany ex ante przez instytucje członkowskie.

Maksymalna wysokość gwarancji w systemie francuskim wynosi 400.000 franków (ok. 61.000 euro).

❖ Przynależność do systemu

Do systemu gwarantowania depozytów obowiązkowo należą wszystkie instytucje kredytowe. Inaczej jest w przypadku systemu gwarancyjnego dla inwestorów: uczestnictwo w nim instytucji finansowych nie jest automatyczne. Do systemu należą tylko te, które uzyskały autoryzację *Conseil des Marchés Financiers*. Są to autoryzowane fundusze inwestycyjne i powiernicze, które lokują środki pieniężne zebrane publicznie w papiery wartościowe.

❖ Zarządzanie systemem

Nowy system ma prywatną administrację. Kieruje nim zarząd nadzorowany przez specjalną komisję złożoną z dwunastu przedstawicieli instytucji należących do systemu. Do zadań komisji należy też nominowanie prezesa i członków zarządu.

❖ Finansowanie systemu

W systemie obowiązującym do połowy 1999 roku banki wносиły opłaty tylko w przypadku upadłości jednego z nich. Opłaty te składały się z dwóch części:

- niezależnej od wielkości banku, wynoszącej 0,1% kosztów poniesionych przez system na interwencję, ale nie więcej niż 200.000 franków francuskich,
- zależnej od wielkości banku, liczonej w odniesieniu do 1/9 depozytów ogółem w systemie i 1/3 kredytów udzielonych przez wszystkie banki.

Jeżeli sytuacja tego wymagała, na bieżącą interwencję systemu mogły być wykorzystane środki pozostałe z dwóch ostatnich lat lub też istniała możliwość zobligowania banków do wcześniejszej wpłaty składek za dwa najbliższe lata. Obecny system, w przeciwieństwie do poprzedniego, finansowany jest ex ante. Członkowie systemu mają obowiązek wnosić coroczne opłaty. Przy kalkulacji wysokości opłat uwzględnia się ryzyko, jakie stwarza dla systemu działalność danej instytucji członkowskiej. Wielkość składek zależy od współczynnika wypłacalności i rentowności działalności operacyjnej.

Ponadto w momencie powołania nowego systemu jego członkowie zostali zobowiązani do utworzenia funduszu założycielskiego – na wypadek ewentualnych upadłości w pierwszym roku działania nowego systemu – w postaci papierów wartościowych (certyfikatów) danego stowarzyszenia, subskrybowanych przez instytucje doń należące. Certyfikaty te w następnych latach mogą stanowić dodatkowe źródło finansowania systemu, gdyby środki uzyskane z rocznych opłat okazały się niewystarczające do przeprowadzenia interwencji. Certyfikaty wykorzystane przez system traktowane są tak jak składki wnoszone przez instytucje członkowskie, natomiast nie wykorzystane – jak normalna inwestycja. Zwrot certyfikatów następuje tylko w przypadku, gdy instytucja przyjmująca depozyty (lub instytucja finansowa) straci autoryzację. Wykluczenie jej z systemu oznacza anulowanie certyfikatów, natomiast wpłacone przez nią kwoty nie podlegają zwrotowi i nadal zasilają fundusz systemu gwarantowania.

Wkład instytucji finansowych w postaci certyfikatów w tworzenie funduszu nowego systemu był większy niż wkład instytucji kredytowych, ponieważ te ostatnie należały już do systemu gwarancyjnego.

❖ Rodzaje podejmowanych przez system działań

Zgodnie z nową ustawą, w przypadku stwierdzenia niewypłacalności któregoś z członków systemu uruchamianie procedury wypłat dla deponentów może odbywać się na zasadzie działania:

Z doświadczeń zagranicznych

- obligatoryjnego – jedynie na wniosek nadzoru bankowego stwierdzający, że dana instytucja kredytowa (finansowa) nie jest w stanie w ciągu 21 dni wypłacić swoim klientom depozytów,
- opcyjnego – jeżeli w opinii nadzoru bankowego istnieje ryzyko, że dany bank mógłby w przyszłości nie wypłacić depozytów. W tym przypadku jednak władze systemu mogą odmówić podjęcia się interwencji.

GRECJA

❖ Powstanie systemu gwarancyjnego i wysokość gwarancji

Grecki Fundusz Gwarantowania Depozytów został założony w 1995 roku na mocy ustawy zgodnej z przepisami dyrektywy 94/19/EEC.

Wysokość gwarancji wynosi 20.000 euro.

❖ Przynależność do systemu

Do systemu mają obowiązek należeć wszystkie banki greckie, a także działające na terenie Grecji instytucje finansowe z krajów spoza Unii Europejskiej, których rodzimy system gwarancyjny nie jest ekwiwalentny w stosunku do greckiego. Obecnie system obejmuje 32 banki.

❖ Zarządzanie systemem

Grecki Fundusz Gwarantowania Depozytów jest instytucją prywatną, nadzorowaną przez ministra gospodarki. Do 2000 r. wspólną administrację sprawował nad nim bank centralny, Związek Banków Greckich i minister finansów. Obecnie kierowanie funduszem spoczywa wyłącznie na Związku Banków Greckich.

❖ Finansowanie systemu

System (ex ante) finansowany jest z kilku źródeł:

- coroczne składki członków,
- opłaty dodatkowe (w razie potrzeby),
- przychody uzyskane z egzekucji roszczeń,
- pożyczki od uczestników systemu lub z innych źródeł;
- wkład nowych członków systemu.

Roczna opłata wnoszona jest w dwóch ratach co pół roku. Wysokość składek wlicza się na podstawie skali regresywnej, a wielkością bazową są depozyty ogółem. W 1998 roku obowiązywała skala przedstawiona w tabeli:

Wartość depozytów (w mld drachm)	Składka (w %)
0–68	0,1250
68–340	0,1200
340–1013	0,1175
1013–2365	0,0205
powyżej 2365	0,0025

Bezpieczny Bank

W szczególnych sytuacjach istnieje możliwość zwiększenia opłaty rocznej maksymalnie do trzykrotnej jej wysokości.

Fundusze stanowiące 20% wniesionej przez banki opłaty są inwestowane w rządowe obligacje o terminie płatności nie dłuższym niż 12 miesięcy. Pozostałe 80% trzymane jest na rachunkach terminowych funduszu w bankach należących do systemu. Oprocentowanie tych rachunków równe jest oprocentowaniu 3-miesięcznych bonów skarbowych Republiki Greckiej.

Nowi członkowie systemu oraz instytucje kredytowe spoza Unii Europejskiej są zobowiązane wnieść – oprócz corocznej opłaty – opłatę wstępną wyliczoną na podstawie wielkości nagromadzonych w funduszu środków pomnożonych przez stosunek funduszy własnych danej instytucji do sumy funduszy własnych wszystkich aktualnych członków systemu. Opłata ta może być wniesiona w sześciu półrocznych latach rozłożonych na okres trzech lat.

❖ Rodzaje podejmowanych przez system działań

Jedyną formą działalności Greckiego Funduszu Gwarantowania Depozytów jest wypłata środków dla deponentów. Zasady i warunki jej dokonywania są zgodne z ustaleniami dyrektywy Unii Europejskiej 94/19/EEC.

Od chwili powołania funduszu nastąpiła tylko jedna interwencja.

HISZPANIA

❖ Powstanie systemu gwarancyjnego i wysokość gwarancji

Na hiszpański system gwarancyjny składają się trzy fundusze:

- Gwarancyjny Fundusz Depozytów w Instytucjach Bankowych (*Fondo de Garantia de Depositos en Establecimientos Bancarios – FGDEB*), który powstał w 1977 roku,
- Gwarancyjny Fundusz Depozytów w Kasach Oszczędnościowych (*Fondo de Garantia de Depositos en Cajas de Ahorros – FGDCA*) utworzony w 1980 roku,
- Gwarancyjny Fundusz Depozytów w Spółdzielniach Kredytowych (*Fondo de Garantia de Depositos en las Cooperativas de Credito – FGDCC*) działający od 1982 roku.

W latach 1995–1996 dokonywała się harmonizacja hiszpańskich rozwiązań gwarancyjnych z zaleceniami dyrektywy Unii Europejskiej 94/19/EEC.

Od 1 stycznia 2000 roku gwarancje wynoszą 20.000 euro na jednego deponenta.

❖ Przynależność do systemu

Każda z instytucji kredytowych wymieniona w rejestrach Banku Hiszpanii ma obowiązek należeć do odpowiedniego dla niej gwarancyjnego funduszu depozytów. Do oddziałów instytucji zagranicznych stosują się następujące zasady:

- oddziały instytucji zagranicznych kraju należącego do Unii Europejskiej mogą dobrowolnie przystąpić do systemu hiszpańskiego,

---

Z doświadczeń zagranicznych

- oddziały instytucji zagranicznych kraju nie należącego do UE muszą przystąpić do systemu hiszpańskiego, jeśli ich system macierzysty nie obejmuje gwarancjami depozytów w Hiszpanii lub oferuje gwarancje niższe.

Instytucje, które nie wypełniają prawidłowo swoich zobowiązań finansowych wobec funduszu, mogą być z systemu wykluczone. Decyzję o wykluczeniu podejmuje minister gospodarki na wniosek Banku Hiszpanii.

❖ Zarządzanie systemem

Wszystkie trzy fundusze gwarancyjne uzyskały publiczną osobowość prawną, a ich administracja ma charakter publiczno-prywatny. Każdym z nich kieruje komitet zarządzający, który składa się z ośmiu członków powołanych przez ministra gospodarki. Czterech z nich reprezentuje Bank Hiszpanii, przy czym wśród nich jest osoba pełniąca funkcję prezesa, pozostali zaś są przedstawicielami instytucji członkowskich.

Komitety zarządzające otrzymują od Banku Hiszpanii wszelkie informacje o instytucjach członkowskich, szczególnie o bankach będących w trudnej sytuacji, umożliwiające podejmowanie przez system działań naprawczych.

❖ Finansowanie systemu

System jest finansowany ex ante z opłat rocznych wnoszonych przez instytucje członkowskie. Początkowo roczna składka wynosiła 0,1% gwarantowanych depozytów. Jej wysokość ulegała jednakże okresowym zmianom (wprowadzanym przez ministra gospodarki na wniosek banku centralnego) w zależności od wielkości środków zgromadzonych w funduszu. Maksymalna wysokość składki wyniosła 0,25% gwarantowanych depozytów. Do 1996 roku również Bank Hiszpanii dokonywał rocznej wpłaty równej łącznym wpłatom banków.

W przypadku gdy do dyspozycji danego funduszu pozostawały środki w kwocie nie mniejszej niż 0,1% gwarantowanych depozytów ogółem, banki były zwalniane od opłaty w następnym roku. Obecnie z tego tytułu zwolniono z opłat rocznych kasy oszczędnościowe należące do systemu FGDCA – środki zgromadzone w tym systemie wynoszą 1,16% ogółu depozytów. Instytucje należące do pozostałych systemów, tzn. banki i spółdzielnie kredytowe, nadal wpłacają 0,1% wartości depozytów gwarantowanych.

Wszystkie trzy fundusze mogą także zaciągać pożyczki według rynkowej stopy procentowej.

❖ Rodzaje podejmowanych przez system działań

Od 1980 roku hiszpańskie fundusze gwarancyjne prowadzą dwa rodzaje działalności:

- realizacja wypłat dla deponentów,
- prewencja i pomoc finansowa dla członków systemu.

Bezpieczny Bank

Fundusze wypłacają deponentom środki gwarantowane po zaistnieniu jednej z następujących okoliczności:

- instytucja członkowska została postawiona w stan upadłości,
- instytucja członkowska została wezwana przez sąd do zawieszenia wypłat,
- bank Hiszpanii wydał opinię, że sytuacja finansowa instytucji, która nie może wypłacić depozytów, nie stwarza szans na przywrócenie przez nią wypłat w najbliższej przyszłości.

Generalnie, decyzja o wypłacie środków gwarantowanych – z pominięciem wcześniejszych działań prewencyjnych – podejmowana jest wyjątkowo rzadko i dotyczy małych instytucji. Na ogół stosuje się odpowiednio wczesne działania pomocowe. W każdym przypadku jednak koszt takich działań jest zestawiany z wydatkami, jakie fundusz poniósłby w związku z koniecznością wypłaty gwarantowanych depozytów.

Fundusze gwarancyjne otrzymują z Banku Hiszpanii stosowne dane dotyczące sytuacji finansowej instytucji członkowskich. Mają też prawo do kontroli poprawności tych dokumentów przez własnych audytorów.

Fundusze prowadzą działania pomocowe zgodnie z planem działania ustalonym przez zainteresowaną instytucję i zatwierdzonym przez Bank Hiszpanii. Działania te mogą obejmować:

- pomoc finansową w formie bezpośrednich subwencji, udzielenia gwarancji, pożyczki na dogodnych warunkach, finansowania podporządkowanego, nabycia przez fundusz naruszonych lub nierentownych aktywów figurujących w bilansie wspieranej instytucji,
- restrukturyzację kapitału instytucji przez ułatwienie fuzji lub przejęcia przez inną instytucję finansową, przeniesienia operacji do innej instytucji kredytowej, subskrypcji przez fundusz podniesienia kapitału danej instytucji,
- pomoc w usprawnieniu zarządzania.

Zgodnie z 11 artykułem Dekretu Królewskiego – Ustawy z grudnia 1995 roku, „Fundusz Gwarancji Depozytów w instytucjach bankowych może przeprowadzić subskrypcję podniesienia kapitału, uchwalonego przez instytucje bankowe w ramach planu działania (...) w celu poprawy sytuacji majątkowej, przy założeniu, że nie zostanie ono pokryte przez udziałowców instytucji”. Najdalej w ciągu roku fundusz organizuje ofertę sprzedaży wspomnianych akcji tak, aby mogły w niej uczestniczyć te instytucje kredytowe, których sytuacja ekonomiczna stwarza szansę na przywrócenie wypłacalności i zapewnienie normalnego funkcjonowania instytucji, której udzielana jest pomoc. Oceny ofert kupna akcji dokonują władze funduszu; obejmuje ona sytuację ekonomiczną oferenta, umiejętności i środki organizacyjne, którymi ten dysponuje.

HOLANDIA

❖ Powstanie systemu gwarancyjnego i wysokość gwarancji

Pierwszy system gwarancyjny w Holandii (*Dutch Collective Guarantee Scheme*) powstał w 1978 roku. W 1995 roku na mocy uzgodnień między bankiem centralnym

---

Z doświadczeń zagranicznych

---

a organizacjami reprezentującymi sektor bankowy nadano mu nowy kształt zgodnie z zaleceniami dyrektywy Unii Europejskiej 94/19/EEC. W wyniku kolejnej reorganizacji systemu przeprowadzonej w 1998 roku, której celem było dostosowanie systemu do wymogów dyrektywy 97/9/EU, gwarancjami objęto również inwestorów.

❖ **Przynależność do systemu**

System holenderski jest systemem obowiązkowym.

❖ **Zarządzanie systemem**

Administracja systemem zlokalizowana jest w jednym z departamentów banku centralnego.

❖ **Finansowanie systemu**

Banki przekazują środki finansowe do systemu tylko w przypadku ogłoszenia niewypłacalności jednego z nich; jest to więc system finansowany ex post. Istnieje również możliwość zaciągnięcia na potrzeby systemu gwarancyjnego nie oprocentowanej pożyczki w banku centralnym.

Wysokość opłaty wnoszonej przez banki ustalana jest z uwzględnieniem udziału depozytów gwarantowanych w danym banku w depozytach gwarantowanych ogółem, ale nie może przekroczyć wielkości 5% funduszy własnych banku.

❖ **Rodzaje podejmowanych przez system działań**

Uaktywnienie systemu następuje w momencie ogłoszenia przez bank centralny, że dana instytucja kredytowa utraciła zdolność finansową do wypłaty zgromadzonych w niej depozytów.

IRLANDIA

❖ **Powstanie systemu gwarancyjnego i wysokość gwarancji**

Od roku 1989 depozyty w Irlandii gwarantowane są przez bank centralny, a zajmuje się tym departament nadzoru bankowego. Zasady i warunki działania systemu gwarancyjnego zgodne są z dyrektywą Unii Europejskiej 94/19/EEC.

Od 31 grudnia 1999 roku maksymalny poziom gwarancji wynosi 20.000 euro, przy czym gwarancje obejmują 90% wartości depozytów na jednego deponenta.

❖ **Przynależność do systemu**

Członkostwo w systemie gwarancyjnym jest obowiązkowe. Na koniec grudnia 1998 roku do systemu należało 55 instytucji.

Bezpieczny Bank

❖ Finansowanie systemu

System finansowany jest ex ante przez instytucje doń należące. W wyjątkowych okolicznościach możliwe jest zaciągnięcie pożyczki w banku centralnym.

Każda instytucja kredytowa wnosi składkę w wysokości 0,2% zgromadzonych w niej depozytów ogółem, ale nie mniej niż 20.000 funtów irlandzkich.

W przypadku zmniejszenia się funduszy systemu poniżej przyjętego poziomu minimalnego, bank centralny może nałożyć dodatkowe opłaty. Banki, których kondycja finansowa mogłaby na skutek tych opłat znacznie się pogorszyć, mogą być od nich zwolnione.

❖ Rodzaje podejmowanych przez system działań

W ramach systemu podejmuje się tylko działania związane z realizacją gwarancji. O ich rozpoczęciu decyduje uznanie danej instytucji za niewypłacalną przez bank centralny lub sąd.

LUKSEMBURG

❖ Powstanie systemu gwarancyjnego i wysokość gwarancji

Fundusz gwarantowania depozytów w Luksemburgu (*Association pour la Garantie des Depots, Luxembourg – AGDL*) powstał w 1989 roku jako prywatne konsorcjum. Obecny kształt nadała mu ustawa z czerwca 1997 roku, której postanowienia zostały zharmonizowane z wymogami dyrektywy Unii Europejskiej 94/19/EEC.

Od 2000 roku wysokość gwarancji wynosi 20.000 euro.

❖ Przynależność do systemu

Wszystkie instytucje kredytowe działające w Luksemburgu są zobligowane do uczestnictwa w systemie. Filie banków z krajów nie-unijnych muszą również należeć do systemu, jeśli Instytut Monetarny w Luksemburgu nie zadecyduje inaczej.

❖ Zarządzanie systemem

Administracja systemem ma charakter prywatny. Funduszem gwarancyjnym kieruje komitet wykonawczy liczący od 11 do 15 członków wybranych przez zgromadzenie przedstawicieli wszystkich instytucji członkowskich. Kadencja członka komitetu nie może trwać dłużej niż 2 lata.

❖ Finansowanie systemu

Członków systemu gwarancyjnego nie obowiązują okresowe płatności. Opłaty wnoszone są tylko w przypadku niewypłacalności któregoś z członków (system ex post). Wtedy opłata każdego z banków zależy od relacji zgromadzonych w nim depozytów gwarantowanych do depozytów gwarantowanych ogółem w całym systemie

---

Z doświadczeń zagranicznych

---

z końca roku poprzedniego. Wysokość opłaty nie może przekroczyć 5% kapitału akcyjnego banku.

❖ Rodzaje podejmowanych przez system działań

Jedyną ustawowo przewidzianą formą działania ADGL jest zaspokajanie roszczeń deponentów banku, który upadł. Natomiast obliczaniem wielkości gwarantowanych depozytów oraz udziałów poszczególnych banków na wypadek upadłości jednego z nich zajmuje się Instytut Monetarny.

NIEMCY

❖ Powstanie systemu gwarancyjnego i wysokość gwarancji

- Niemiecki system gwarantowania depozytów składa się z dwóch podsystemów²⁾:
- prywatnego dobrowolnego, który został utworzony w 1966 roku przez banki prywatne zrzeszone w Związku Banków Niemieckich (*Bundesverband deutscher Banken – BDB*),
  - oficjalnego obowiązkowego, który rozpoczął swoją działalność 1 sierpnia 1998 roku w efekcie procesów dostosowawczych do wymogów dyrektywy Unii Europejskiej 94/19/EEC.

W systemie oficjalnym depozyty są gwarantowane w 90% do wysokości 20.000 euro. System dobrowolny oferuje znacznie wyższe gwarancje – do wysokości 30% funduszy własnych danego banku.

❖ Przynależność do systemu

System oficjalny zapoczątkowany w 1998 roku jest systemem obowiązkowym dla wszystkich prywatnych i publicznych instytucji kredytowych oraz pozostałych instytucji finansowych działających w Niemczech. W sytuacjach szczególnych, gdy dany bank nie wypełnia swoich zobowiązań względem systemu gwarancyjnego, może nastąpić wykluczenie go z systemu. Zobowiązania banku, powstałe do momentu wykluczenia, przejmuje na siebie system gwarancyjny.

Członkowie systemu obowiązkowego mogą – w celu podwyższenia gwarancji – równocześnie należeć do systemu prywatnego, który jest systemem dobrowolnym. Nie każdy jednak bank może automatycznie stać się członkiem systemu prywatnego. Zostały bowiem określone ściśle kryteria, które potencjalni członkowie muszą spełnić:

- poziom funduszy własnych zgodny z wymaganiami władz nadzorczych,
- odpowiednie umiejętności i doświadczenie zarządu,
- odpowiedni poziom zysków i płynności,
- przestrzeganie wszystkich wymogów zawartych w prawie bankowym i przepisach wykonawczych,
- ocena ratingowa wydawana przez Związek Rewizyjny Banków Niemieckich (*Pruefungsverband deutscher Banken – PDB*) na poziomie A, czyli najwyższym,

---

Bezpieczny Bank

- spełnienie wszystkich kryteriów członkostwa w Związku Banków Niemieckich,
- brak podstaw do podejrzeń, że powiązania zarządu z dużymi akcjonariuszami wpłyną na niezetelność prowadzonej działalności.

Oceną banków starających się o członkostwo w systemie dobrowolnym, jak i w czasie jego trwania, zajmuje się Związek Rewizyjny Banków Niemieckich. Dokonuje on też inspekcji w bankach należących do systemu, co umożliwia szybkie wykrywanie wszelkich niedociągnięć w działalności danego banku i podejmowanie działań zapobiegających niewypłacalności.

Związek Rewizyjny Banków Niemieckich na podstawie oceny bezpieczeństwa banku wystawia też rating z następującą skalą: A (najlepszy), B, C-1, C-2, C-3 (najgorszy). Do systemu przyjmowane są tylko banki z najwyższą oceną ratingową. Pogorszenie ratingu w czasie przynależności do systemu skutkuje podwyższeniem składek na system.

Członkostwo w systemie dobrowolnym może wygasnąć, gdy bank przestanie być członkiem Związku Banków Niemieckich lub Związku Rewizyjnego Banków Niemieckich. Bank może też zostać wykluczony, ponieważ przestał spełniać kryteria przystąpienia do systemu (poza ratingiem) lub w sposób istotny nie wypełnia swoich zobowiązań wobec systemu gwarancyjnego.

❖ Zarządzanie systemem

Oba niemieckie podsystemy mają prywatną administrację. Od 1998 roku systemem dobrowolnym zarządza powołana w tym celu przez banki prywatna spółka z ograniczoną odpowiedzialnością.

Zgodnie z ustawą z sierpnia 1998 roku, w systemie obligatoryjnym powinny być utworzone trzy fundusze gwarancyjne: dla banków prywatnych, banków publicznych i innych (kasy oszczędnościowe i banki spółdzielcze będące członkami własnych, solidarnościowych systemów gwarancyjnych nie muszą przystępować do innego, jeśli ich własny nadal zapewnia płynność i wypłacalność). Ustawa przewiduje administrowanie tymi funduszami przez bank *Kreditanstalt fuer Wiederaufbau (KfW)*, który z tego tytułu otrzymuje wynagrodzenie. Federalne Ministerstwo Finansów ma jednak ustawowe uprawnienia do podjęcia decyzji o przeniesieniu administrowania funduszami do spółki prywatnej. W wyniku takich decyzji obecnie tylko fundusz instytucji pośrednictwa finansowego administrowany jest przez KfW, pozostałymi – tj. funduszem banków prywatnych oraz funduszem banków publicznych – zarządza spółka prywatna.

Szczegółowe zasady ustalania i odprowadzania składek na system obligatoryjny ustala Federalne Ministerstwo Finansów.

❖ Finansowanie systemu

Niemiecki system gwarancyjny finansują sami członkowie, którzy wnoszą ex ante opłaty.

Z doświadczeń zagranicznych

W systemie dobrowolnym wysokość i podstawę naliczania opłat określają władze Związku Banków Niemieckich. Banki zobowiązane są wpłacać corocznie do 30 czerwca opłatę roczną równą 0,03% ich zobowiązań wobec podmiotów niebankowych według stanu na koniec poprzedniego roku. Opłata ta może być podwyższona maksymalnie do wysokości 0,06%. Można ją również obniżyć, gdy fundusz gwarancyjny osiągnie zadowalający poziom.

Od 1997 roku wprowadzono system składek uzależnionych od ryzyka. Zgodnie z nim stawkę 0,03% stosuje się tylko w odniesieniu do banków z ratingiem A. Pozostałe banki wnoszą wyższe opłaty.

Od nowych członków systemu pobiera się również opłatę członkowską w wysokości:

- 0,09% podstawy naliczania składek, ale nie mniej niż 25.000 DEM, jeżeli prowadzą działalność od trzech lat,
- 0,12% funduszy własnych, ale nie mniej niż 25.000 DEM, jeżeli działają krócej.

Wraz z pojawieniem się w 1998 roku systemu obligatoryjnego banki uzyskały zapewnienie, że nie zwiększą się z tego tytułu ich dotychczasowe obciążenia. Zmiana polegała natomiast na obowiązku płacenia składek do dwóch funduszy: dobrowolnego i obowiązkowego.

❖ Rodzaje podejmowanych przez system działań

Niemieckie fundusze gwarancyjne mają prawo – za zgodą Federalnego Urzędu Nadzoru Bankowego – przeprowadzać w bankach członkowskich inspekcje. Pozwala to na wczesne wykrywanie zagrożeń dla bezpieczeństwa depozytów i na podjęcie odpowiednio szybkich działań naprawczych.

Bank znajdujący się w sytuacji chwilowego osłabienia płynności może uzyskać pomoc finansową. Instytucją, której w systemie niemieckim powierzono zadanie finansowego wspierania banków będących w trudnej sytuacji, jest Li-Ko Bank (*Liquiditäts und Konsortialbank GmbH*). Li-Ko Bank powstał w 1974 roku z inicjatywy banków oraz przy wsparciu Bundesbanku (Bundesbank ma 30% udziałów w kapitale akcyjnym Li-Ko Banku, banki prywatne – 31,5%, publiczne instytucje kredytowe – 26,5%, banki spółdzielcze – 11%, pozostały kapitał akcyjny jest własnością wyspecjalizowanych instytucji). Przewidzianą formą pomocy są pożyczki, ale dotychczas nie było potrzeby udzielenia pożyczki przez Li-Ko Bank.

PORTUGALIA

❖ Powstanie systemu gwarancyjnego i wysokość gwarancji

Portugalski Fundusz Gwarantowania Depozytów (*Fundo de Garantia de Depósitos*) powstał w 1992 roku. W 1995 roku dokonano w nim zmian zgodnie z wymogami dyrektywy UE 94/19/EEC.

System oferuje 100-procentowe gwarancje dla uprawnionych deponentów do wysokości 25.000 euro.

Bezpieczny Bank

❖ Przynależność do systemu

Do systemu są zobowiązane należeć wszystkie instytucje kredytowe mające swą centralę w Portugalii, z wyjątkiem banków udzielających kredytów rolnych. Banki te objęte są odrębnym, niezależnym podsystemem (*Integrated Mutual Agricultural Credit Scheme*).

❖ Zarządzanie systemem

Fundusz gwarancyjny jest instytucją publiczną, którą kieruje zarząd złożony z trzech członków – jeden nominowany jest przez prezesa banku centralnego, dwóch przez ministra finansów.

❖ Finansowanie systemu

System jest finansowany ex ante, a instytucje doń należące uiszczają trzy rodzaje opłat:

- a) wstępną – wnoszoną przez nowych członków systemu,
- b) roczną,
- c) specjalną.

Opłata wstępna na wniosek funduszu gwarancyjnego została ustalona przez Bank Portugalii na stałym poziomie 10 mln escudo. Nowi członkowie systemu gwarancyjnego mają obowiązek wniesienia jej w ciągu 30 dni od chwili zarejestrowania ich działalności. Opłata wstępna nie obowiązuje instytucji kredytowych, które powstały w wyniku fuzji, podziału lub przekształceń instytucji już istniejących.

Opłatę okresową wylicza się na podstawie wielkości średniej z miesięcznych dodatnich sald depozytów z roku poprzedniego. Wartość stosowanego w tym celu wskaźnika przeliczeniowego jest zróżnicowana w zależności od wielkości współczynnika wypłacalności i wynosi:

Współczynnik wypłacalności (R)	Wskaźnik przeliczeniowy
$R < 8$	1,2%
$8 \leq R < 10$	1,1%
$10 \leq R < 12$	1,0%
$12 \leq R < 14$	0,9%
$R \geq 14$	0,8%

Ustawa o systemie gwarancyjnym przewiduje możliwość wydania przez Bank Portugalii, po konsultacji z funduszem gwarancyjnym, zgody na zastąpienie części opłaty okresowej danego banku (maksymalnie 75%) nieodwołalnym zobowiązaniem do jej zapłaty, zabezpieczonym obligacjami.

Z doświadczeń zagranicznych

Opłatę specjalną wprowadza się wtedy, gdy fundusz nie dysponuje środkami wystarczającymi do wypełnienia jego ustawowych funkcji. W porozumieniu z funduszem gwarancyjnym minister finansów ustala jej wysokość, wielkość rat, czas jej uiszczenia itp. Całkowita wielkość tej opłaty nie może przekroczyć wielkości opłaty rocznej.

❖ Rodzaje podejmowanych przez system działań

Działalność systemu portugalskiego ogranicza się do realizacji wypłat gwarantowanych depozytów po stwierdzeniu niewypłacalności instytucji członkowskiej. Deponenti mogą odbierać gwarantowane środki bezpośrednio w funduszu lub w upoważnionej przez władze funduszu instytucji trzeciej.

SZWECJA

❖ Powstanie systemu gwarancyjnego i wysokość gwarancji

Formalny system gwarantowania depozytów powstał w Szwecji dopiero w następstwie kryzysu bankowego z połowy lat 90. Przedtem istniał krótko (od 1992 roku) tymczasowy system gwarancyjny finansowany ze środków publicznych. Od 1 stycznia 1996 roku zastąpiono go formalnym systemem utworzonym zgodnie z regulacjami dyrektywy 94/19/EEC, finansowanym przez instytucje członkowskie, ale z publiczną administracją.

Kwota gwarancji w systemie szwedzkim wynosi 250.000 koron (ok. 28.900 euro).

❖ Przynależność do systemu

Zgodnie z ustawą, depozyty we wszystkich bankach szwedzkich działających w Szwecji i ich filiach w krajach Unii Europejskiej zabezpieczone są gwarancjami.

Ustawa przewiduje możliwość wykluczenia instytucji członkowskiej z systemu, jeśli nie wypełnia ona obowiązków dostarczania funduszowi informacji niezbędnych do wyliczenia opłaty rocznej i prowadzenia przez fundusz jego działalności statutowej. Wykluczony z systemu bank ma obowiązek natychmiastowego powiadomienia o tym swoich deponentów.

❖ Zarządzanie systemem

Systemem szwedzkim administruje Zarząd Gwarantowania Depozytów (*The Deposit Guarantee Board*), który ma status instytucji publicznej. Zarząd składa się z przedstawicieli ze swej działalności przed ministrem finansów.

❖ Finansowanie systemu

Formą finansowania systemu są coroczne opłaty wnoszone przez banki członkowskie na zasadzie *ex ante*. Wysokość opłat waha się od 0,4% do 0,6% depozytów

---

Bezpieczny Bank

---

gwarantowanych i zależy od współczynnika wypłacalności danej instytucji. Im wyższy współczynnik, tym niższa opłata.

Planuje się, że po zgromadzeniu przez fundusz środków w kwocie przekraczającej 2,5% depozytów gwarantowanych ogółem opłata roczna zostanie obniżona do poziomu 0,1%.

❖ Rodzaje podejmowanych przez system działań

Fundusz prowadzi działalność gwarancyjną w sposób wynikający z wymogów dyrektywy 94/19/EEC.

WIELKA BRYTANIA

❖ Powstanie systemu gwarancyjnego i wysokość gwarancji

Brytyjski Fundusz Ochrony Depozytów powstał w 1979 roku. W 1995 roku wprowadzono poprawkę do ustawy, zgodnie z którą nastąpiła harmonizacja prawa brytyjskiego z wymogami dyrektywy 94/19/EEC.

Maksymalny poziom gwarancji wyznaczony jest przez większą z kwot: 18.000 funtów lub ekwiwalent 20.000 euro wyrażony w funtach. Depozyty gwarantowane są w 90% do wyznaczonego limitu.

❖ Przynależność do systemu

Członkostwo w systemie jest obowiązkowe dla wszystkich brytyjskich banków działających zgodnie z prawem bankowym z 1987 roku oraz ich filii założonych na terenie Europejskiego Regionu Gospodarczego (*European Economic Area*)³⁾. Banki z krajów pozaunijnych działające w Wielkiej Brytanii mają obowiązek należeć do systemu brytyjskiego, jeśli jego władze uznają, że rodzimy system tych banków daje deponentom gwarancje o mniejszym zakresie i poziomie.

Instytucje sektora państwowego, takie jak Państwowe Kasy Oszczędnościowe czy Państwowy Bank Żyrowy, pozostają poza systemem. Depozyty w nich zgromadzone gwarantuje bezpośrednio skarb państwa. Z ogólnego systemu gwarancyjnego zostały również wyłączone towarzystwa budowlane, które należą do systemu gwarancyjnego kierowanego przez Stowarzyszenie Towarzystw Budowlanych.

❖ Zarządzanie systemem

Administracja systemem ma charakter publiczny. Kieruje nim Zarząd Ochrony Depozytów, w którego skład wchodzi z urzędu: przewodniczący *Financial Services Authority (FSA)*, zastępca gubernatora Banku Anglii, odpowiedzialny za stabilność finansową, oraz dyrektor FSA, odpowiedzialny za nadzór finansowy. Pozostałych członków Zarządu wybiera bezpośrednio przewodniczący.

Z doświadczeń zagranicznych

❖ Finansowanie systemu

System jest finansowany przez instytucje członkowskie w następujący sposób:

- instytucje, które uzyskały autoryzację FSA, przystępując do systemu wnoszą wkład początkowy – jego minimalna wysokość wynosi 10.000 funtów, ale nie może przekroczyć 300.000 funtów;
- członkowie systemu uiszczają dodatkowe opłaty, gdy:
  - pod koniec danego roku wielkość funduszu w systemie spadła poniżej poziomu bezpiecznego tj. 5–6 mln funtów; dodatkowe opłaty mają umożliwić przywrócenie tego poziomu,
  - zarząd – za zgodą parlamentu – uzna za konieczne podniesienie poziomu funduszu bezpiecznego powyżej 6 mln funtów. Zarząd Ochrony Depozytów ma prawo w każdej chwili wezwać członków systemu do uiszczenia tej opłaty;
- członkowie systemu wnoszą opłaty specjalne, gdy wypłaty dokonane z systemu wyczerpią posiadane przezeń środki przed końcem roku finansowego.

Dla wszystkich opłat określono łączny limit: nie mogą one przekroczyć 0,3% wartości depozytów gwarantowanych w danym banku. Wysokość opłat nie została powiązana z ryzykiem prowadzonej przez bank działalności.

Zarząd Ochrony Depozytów zgodnie z prawem może również zaciągać pożyczki do wysokości 10 mln funtów, a po konsultacji z ministerstwem skarbu – powyżej tego poziomu.

❖ Rodzaje podejmowanych przez system działań

Zarząd Ochrony Depozytów rozpoczyna działalność gwarancyjną po ogłoszeniu przez sąd decyzji o postawieniu banku w stan likwidacji lub na wniosek FSA, że z powodu sytuacji finansowej dana instytucja nie jest w stanie wypłacić ulokowanych w niej gwarantowanych depozytów.

WŁOCHY

❖ Powstanie systemu gwarancyjnego i wysokość gwarancji

We Włoszech działają dwa oddzielne podsystemy kierowane przez dwie odrębne instytucje: Międzybankowy Fundusz Ochrony Depozytów (*Fondo Interbancario di Tutela dei Depositi – FITD*) oraz Fundusz Ochrony Depozytów w Kasach Oszczędnościowo-Pożyczkowych (*Fondo di Garanzia dei Depositanti di Credito Cooperativo – FGDC*).

Wysokość gwarancji wynosi 200 mln lirów (ok. 103.291 euro).

❖ Przynależność do systemu

FITD powstał w 1987 roku jako dobrowolne konsorcjum banków. W 1996 roku dokonano w nim zmian z uwzględnieniem wymagań dyrektywy 94/19/EEC. Przynależność do systemu jest obowiązkowa, ale w przypadku niewywiązywania się danego

---

Bezpieczny Bank

---

banku ze statutowych obowiązków (m.in. osiąganie wskaźników finansowych poniżej wymaganego poziomu) przewidziano możliwość wykluczenia go z systemu.

Międzybankowy Fundusz Ochrony Depozytów gwarantuje depozyty we wszystkich włoskich bankach z wyjątkiem kas oszczędnościowo-pożyczkowych oraz w bankach z krajów nie-unijnych działających we Włoszech, jeśli ich rodzimy system nie jest ekwiwalentny w stosunku do systemu włoskiego. Do systemu mogą też przystąpić banki z krajów Unii w celu uzyskania dodatkowych gwarancji w stosunku do systemu macierzystego.

Drugi podsystem, kierowany przez FGDC, powołano do zabezpieczania depozytów we włoskich kasach oszczędnościowo-pożyczkowych oraz ich zagranicznych filiach. Członkami tego podsystemu muszą również zostać kasy oszczędnościowo-pożyczkowe z krajów nie-unijnych, jeśli w opinii Banku Włoch ich macierzysty system nie jest ekwiwalentny w stosunku do włoskiego.

Wartość depozytów gwarantowanych przez FITD znacznie przewyższa wartość depozytów zabezpieczanych przez FGDC, stąd na ogół analizy włoskiego systemu gwarancyjnego ograniczają się tylko do podsystemu dla banków komercyjnych, czyli FITD.

❖ Zarządzanie systemem

Włoski fundusz ma status prywatnego konsorcjum bankowego. Zarządzają nim przedstawiciele banków członkowskich, ale do podjęcia działań interwencyjnych wymagana jest zgoda Banku Włoch. W zarządzie FITD zasiada od 16 do 22 reprezentantów banków należących do systemu. W posiedzeniach zarządu uczestniczą też członkowie 5-osobowej Rady Audytorów, wybieranej raz na trzy lata przez Zgromadzenie Generalne, oraz przedstawiciel Banku Włoch.

❖ Finansowanie systemu

System finansowany jest ex post, tzn. banki zobowiązane są dostarczyć funduszowi środki dopiero w przypadku interwencji. Wielkość środków finansowych, którymi fundusz może dysponować, określa Zgromadzenie Generalne; wynosi ona od 0,4% do 0,8% ogółu depozytów według stanu z dnia 30 czerwca roku poprzedniego. Jeżeli na skutek podjętej interwencji wielkość tej kwoty spadnie poniżej wymaganego minimum 0,4% ogółu depozytów, banki są zobowiązane do uzupełnienia brakujących środków w ciągu czterech lat.

Dodatkowym źródłem finansowania systemu są coroczne opłaty wnoszone przez banki w celu pokrycia wydatków operacyjnych funduszu oraz jednorazowa wpłata banku przystępującego do systemu. Wysokość wszystkich wymienionych opłat uiszczanych przez banki ustala się na podstawie relacji wielkości ich gwarantowanych depozytów do depozytów gwarantowanych ogółem, z uwzględnieniem wielkości banku i stopnia ryzyka, którym obarczona jest jego działalność. Preferencje przewidziane są dla banków większych i o lepszej kondycji finansowej.

Z doświadczeń zagranicznych

❖ Rodzaje podejmowanych przez system działań

Fundusz FITD podejmuje działania interwencyjne w przypadku:

- przymusowej administracyjnej likwidacji banku,
- powołania w banku zarządu komisarycznego,
- gdy w stosunku do włoskiej filii banku pochodzącego z kraju unijnego została już wszczęta – przez macierzysty system gwarancyjny – procedura interwencyjna.

Interwencje te są trojakiemu rodzaju:

- wypłacanie gwarantowanych depozytów i likwidacja banku,
- doprowadzenie do przejęcia (w części lub całości) aktywów i pasywów banku będącego w kłopotach finansowych przez inny bank,
- sanacja zagrożonego banku – pomoc udzielana jest w postaci kredytów, gwarancji, nabycia udziałów lub przy użyciu innych technik finansowych.

Wybór właściwej formy interwencji opiera się na rachunku ekonomicznym, aby podjęte działania w jak najmniejszym stopniu obciążały członków systemu. Interwencje podejmowane są za zgodą Banku Włoch. Finansowanie działalności interwencyjnej odbywa się z tego samego źródła, co wypłaty gwarantowanych depozytów.

Podsumowanie

Dyrektywa unijna – stawiając przed systemami gwarancyjnymi w krajach członkowskich określone wymogi – nie wprowadziła obowiązku ich pełnego ujednoczenia. Stąd różnice w sposobach administrowania systemami, wysokości i zakresie gwarancji, sposobach zasilania funduszy gwarancyjnych w niezbędne środki i mechanizmach ich funkcjonowania.

Wśród systemów gwarancyjnych krajów unijnych 4 mają **administrację** publiczną (Irlandia, Portugalia, Szwecja, Wielka Brytania), 7 – prywatną (Austria, Grecja – od 2000 roku, Finlandia, Francja, Luksemburg, Niemcy, Włochy), a 4 wspólną, czyli publiczno-prywatną (Belgia, Dania, Hiszpania, Holandia). Administracja systemu gwarancyjnego ma charakter publiczny, gdy we władzach funduszu gwarancyjnego zasiadają tylko przedstawiciele banku centralnego, nadzoru bankowego czy ministerstwa finansów, prywatny – gdy systemem kierują jedynie reprezentanci banków.

Udział władz publicznych w administrowaniu systemami gwarancyjnymi stwarza wiele korzyści w porównaniu z wyłącznie prywatną administracją. Jak wynika z badań Międzynarodowego Funduszu Walutowego, systemy gwarancyjne kierowane przez przedstawicieli władz publicznych mają znacznie łatwiejszy dostęp do pomocy finansowej ze źródeł publicznych. Ułatwiona jest też w tym przypadku wymiana informacji o sektorze bankowym pomiędzy zarządem funduszu gwarancyjnego a bankiem centralnym i nadzorem bankowym⁴. Udział władz w zarządzaniu systemem gwarancyjnym wzmacnia też jego prestiż i wizerunek społeczny.

Kolejne różnice między systemami dotyczą **poziomu i zakresu gwarancji** oferowanych deponentom przez systemy gwarancyjne.

Od 1 stycznia 2000 roku w większości krajów Unii Europejskiej minimalne gwarancje dla depozytów bankowych – zgodnie z dyrektywą – ustalono na poziomie 20.000

Bezpieczny Bank

---

euro. Do krajów tych należą: Austria, Belgia, Grecja, Hiszpania, Holandia, Irlandia, Luksemburg, Niemcy (w systemie obowiązkowym wprowadzonym 1 sierpnia 1998 roku), Wielka Brytania. Gwarancje powyżej 20.000 euro oferują: Dania (40.045 euro), Finlandia (25.228 euro), Francja (60.980 euro), Niemcy (w systemie dobrowolnym – do 30% funduszy własnych danego banku), Portugalia (25.000 euro), Szwecja (28.900 euro) i Włochy (103.291 euro).

Funkcjonujące obecnie w krajach Unii Europejskiej systemy gwarancyjne różnią się także zakresem przedmiotowym oferowanych gwarancji. I tak na przykład, depozyty instytucji finansowych i towarzystw ubezpieczeniowych są chronione tylko w Irlandii, Niemczech i Szwecji. Wkłady instytucji zbiorowego inwestowania i funduszy emerytalnych zabezpieczone są gwarancjami w Danii, Finlandii, Irlandii, Luksemburgu, Niemczech i Szwecji.

Rozwiązania w kwestii poziomu i zakresu gwarancji przyjęte w Unii łączą w sobie dwa cele: zabezpieczenie interesów tzw. drobnych deponentów i zminimalizowanie zjawiska hazardu moralnego wśród klientów instytucji kredytowych. Ponieważ drobni deponenci, w przeciwieństwie do deponentów instytucjonalnych, nie mają możliwości uzyskania wystarczających informacji do właściwej oceny ryzyka w działalności poszczególnych banków, system gwarancyjny powinien objąć ich szczególną ochroną. Zbyt wysokie gwarancje osłabiają jednak uwagę przy wyborze banku i bezpiecznym lokowaniu własnych funduszy, wywołują zjawisko hazardu moralnego, a koszty nieostrożnych decyzji deponentów upadłego banku przenoszone są na pozostałych uczestników systemu gwarancyjnego.

Z ustaleń Międzynarodowego Funduszu Walutowego wynika, że wzmocnieniu dyscypliny rynkowej i uniknięciu hazardu moralnego sprzyja przyjęcie kwoty gwarantowanej na poziomie jedno- lub dwukrotności PKB per capita w danym kraju. W większości krajów unijnych proporcje te zostały utrzymane. I tak, w 1998 roku relacja limitu gwarancji do PKB na głowę nie przekroczyła 2 w Austrii, Belgii, Danii, Finlandii, Grecji, Hiszpanii, Holandii, Irlandii, Portugalii, Szwecji, Wielkiej Brytanii. Wyższe wskaźniki uzyskały: Francja (2,6) i Włochy (6,1)⁵.

Dodatkowym sposobem dyscyplinowania deponentów jest – stosowane w niektórych systemach – przeniesienie na nich części ryzyka upadłości banku. Przykładem jest system Wielkiej Brytanii, w którym depozyty są gwarantowane w 90% do wysokości przyjętego limitu, czy obligatoryjny system niemiecki.

We wszystkich systemach gwarancyjnych **finansowanie** kosztów ich funkcjonowania odbywa się ze środków uzyskanych od instytucji członkowskich. Sposób wyliczania i wnoszenia tych opłat jest zróżnicowany. W każdym przypadku dąży się do zapewnienia takiego sposobu zasilania systemu w środki finansowe, aby jego funkcjonowanie odbywało się bez zakłóceń.

Generalnie, systemy gwarancyjne mogą być finansowane w sposób określany jako *ex ante* lub *ex post*. Systemy *ex post* stanowią mniejszość i w grupie omawianych państw istnieją tylko w Austrii, Holandii, Luksemburgu i we Włoszech. Trudny do jednoznacznej klasyfikacji jest system gwarancyjny Wielkiej Brytanii, ponieważ łączy on w sobie elementy obu metod finansowania.

W metodzie *ex ante* udział poszczególnych banków-członków systemu zazwyczaj ustala się w relacji do wielkości depozytów ogółem lub depozytów gwarantowanych zgromadzonych w danym banku. Na 15 krajów unijnych tylko w 4 wysokość składek

---

Z doświadczeń zagranicznych

---

powiązано z poziomem ryzyka działalności poszczególnych członków systemu gwarancyjnego; są to: Finlandia, Portugalia, Szwecja i Włochy.

Wszystkie unijne systemy gwarancyjne posiadają dostęp do dodatkowego źródła finansowania. W niektórych przypadkach są to finanse publiczne, w tym i państwa, udostępniane w postaci pożyczek przez rząd lub bank centralny (Dania, Finlandia, Grecja, Hiszpania, Holandia, Szwecja), w innych są to pożyczki zaciągane na prywatnych rynkach kapitałowych (Austria, Grecja, Portugalia).

Dostęp do wymienionych źródeł finansowania zwiększa elastyczność i skuteczność działania systemów gwarancyjnych. Dla uniknięcia hazardu moralnego i utrzymania dyscypliny rynkowej tak deponentów, jak i banków ważne jest jednak, aby nie wytworzyła się iluzja nieograniczonego finansowania systemu gwarancyjnego. Z tego powodu stosuje się pewne formy kontroli: limity dla wielkości pożyczek zaciąganych przez fundusz gwarancyjny i uzależnienie ich przyznania od decyzji rządu lub banku centralnego⁶⁾.

Oprócz tradycyjnych działań polegających na wypłacie depozytów klientom banku, który upadł, w niektórych systemach krajów unijnych przewidziane są **działania interwencyjne**, zapobiegające ewentualnym upadłościom i stabilizujące sektor bankowy. Należą do nich:

- a) inicjowanie i ułatwianie procesu przejmowania instytucji będącej w kłopotach przez instytucję silniejszą (Dania – od 1994 roku, Hiszpania),
- b) bezpośrednia pomoc finansowa dla banków w trudnej sytuacji w postaci pożyczki na dogodnych warunkach, pożyczki podporządkowanej, gwarancji, nabycia akcji i przy wykorzystaniu innych technik finansowych, gdy istnieją uzasadnione przesłanki pozwalające sądzić, że pomoc taka uzdrowi sytuację danego banku (Austria, Hiszpania, Włochy).

Gdy dochodzi jednak do upadłości banku, zadaniem funduszu gwarancyjnego jest szybka realizacja roszczeń deponentów z tytułu ulokowanych w tym banku depozytów. Zgodnie z zapisem dyrektywy 94/19/EEC, fundusz gwarancyjny podejmuje odpowiednie czynności, aby deponenti otrzymali należne im środki najdalej w ciągu trzech miesięcy od dnia, w którym odpowiednio upoważnione władze stwierdziły, że instytucja kredytowa nie jest w stanie wypełnić swoich zobowiązań wobec deponentów. W szczególnych przypadkach istnieje możliwość przedłużenia tego terminu, nie więcej jednak niż dwukrotnie, przy czym za każdym razem termin ten nie może przekroczyć trzech miesięcy.

Systemy bankowe w krajach unijnych generalnie uznawane są za stabilne i bezpieczne. W kilku z nich sytuacja w sektorze bankowym była na tyle dobra, że nie pojawiła się potrzeba uaktywnienia obowiązkowego systemu gwarancyjnego. Przykładem jest Belgia, Irlandia, Holandia czy Niemcy⁷⁾. W pozostałych, w wyniku poważnych problemów czy kryzysów⁸⁾, jakie okresowo dotykały sektor bankowy, instytucje gwarancyjne aktywnie współuczestniczyły w stabilizowaniu sytuacji. Pod względem liczby przeprowadzonych interwencji największe doświadczenie ma system hiszpański. W latach 1978-1985 Gwarancyjny Fundusz Depozytów w Instytucjach Bankowych (FGDEB) podjął działania w przypadku 54 banków, a w latach 1991-1993 w odniesieniu do trzech kolejnych banków, m.in. znanego Banco Espanol de Credito (BANESTO)⁹⁾. Włoski fundusz gwarancyjny w latach 1988-1997 interweniował sze-

Bezpieczny Bank

Tabela 1. Systemy gwarancyjne w krajach Unii Europejskiej

Kraj	Data powstania systemu / ostatniej nowelizacji ustawy	Możliwość wykluczenia z systemu	Maksymalna wysokość gwarancji (w euro) na 1 deponenta	Administracja	Finansowanie	Składki wazone ryzykiem
1. Austria	1979/1996		20.000	Prywatna	Ex post	
2. Belgia	1974/1999		20.000	Publiczna/ prywatna	Ex ante	
3. Dania	1987/1999		40.045	Publiczna/ prywatna	Ex ante	
4. Finlandia	1970/1995		25.228	Prywatna	Ex ante	Tak
5. Francja	1980/1999	Tak	60.980	Prywatna	Ex ante	
6. Grecja	1995		20.000	Prywatna*	Ex ante	
7. Hiszpania	1977/1996	Tak	20.000	Publiczna/ prywatna	Ex ante	
8. Holandia	1978/1998		20.000	Publiczna	Ex post	
9. Irlandia	1989/1995		20.000	Prywatna	Ex ante	
10. Luksemburg	1989/1997		20.000	Prywatna	Ex post	
11. Niemcy	1966/1976** 1998	Tak	20.000*** do 30% funduszy własnych banku	Prywatna Prywatna	Ex ante Ex ante	
12. Portugalia	1992/1995		25.000	Publiczna	Ex ante	Tak
13. Szwecja	1992/1996	Tak	28.900	Publiczna	Ex ante	Tak
14. Wielka Brytania	1979/1995	Tak	20.000 lub ekwiwalent 18.000 funtów	Publiczna	Ex ante/ ex post	
15. Włochy	1987/1997		103.291	Prywatna	Ex post	Tak
		Tak – 5 Nie – 10		Prywatna – 7 Publiczna – 4 Publ./ pryw. – 4	Ex ante – 10 Ex post – 4 Ex ante/ ex post – 1	Tak – 4 Nie – 11

Źródło: F Pistelli, *International Deposit Insurance Systems*, Rzym 1999; opracowanie własne.

* Od 2000 roku administracja funduszu została przekazana w całości Związkowi Banków Greckich.

** Jest to jedyny system dobrowolny w Europie, pozostałe są systemami obowiązkowymi.

Z doświadczeń zagranicznych

ściokrotnie, w tym tylko raz dokonał wypłat dla deponentów upadłego banku. Do grupy krajów, w których interwencje miały charakter sporadyczny, należą m.in.: Austria¹⁰⁾ – dwa przypadki działania funduszu, Grecja¹¹⁾ – jeden czy Luksemburg¹²⁾, w którym fundusz wypłacił gwarancje dla deponentów tylko jednego banku.

Przypisy

- ¹⁾ Na podstawie F. Pistelli, *International Deposit Insurance Systems*, Rzym 1999.
- ²⁾ M. Iwanicz-Drozdowska, *Niemiecki system gwarantowania depozytów*, „Bezpieczny Bank”, 2000, nr 1(8).
- ³⁾ Oprócz krajów Unii Europejskiej tworzą go Islandia i Liechtenstein.
- ⁴⁾ G.G.H. Garcia, *Deposit Insurance: A Survey of Actual and Best Practices*, IMF Working Paper WP/99/54, s. 14.
- ⁵⁾ Tamże, tabela 5, s. 40.
- ⁶⁾ F. Pistelli, *International Deposit...*, op. cit., s. 6.
- ⁷⁾ Deposit-Guarantee Schemes of Commercial Banks in EEA and EFTA Countries, The United States of America, Japan and Canada, Banking Federation of European Union, Bruksela 1997, tabela VII, s. 23.
- ⁸⁾ Według C.-J. Lindgren, G. Garcia (Bank Soundness and Macroeconomic Policy, IMF, 1998, s. 21–35) kryzys dotknął Finlandię (1991–1994), Hiszpanię (1977–1985) i Szwecję (1990–1993). Poważne problemy, oznaczające pogorszenie sytuacji w znacznej części sektora bankowego, wystąpiły we Francji (1991–1995) i we Włoszech (1990–1995).
- ⁹⁾ Deposit-Guarantee Schemes of..., tabela VII, s. 23.
- ¹⁰⁾ Tamże, s. 24.
- ¹¹⁾ F. Pistelli, *International Deposit Insurance Systems...*, op.cit., s. 51.
- ¹²⁾ Tamże, s. 67.

PRZEGLĄD PRASY ZAGRANICZNEJ (WRZESIEŃ–GRUDZIEŃ 2000 r.)

MINISTER DS. REFORM NALEGA NA WIĘKSZĄ KONSOLIDACJĘ

Nowym szefem Komisji ds. Reform Finansowych (*Financial Reconstruction Commission – FRC*), instytucji odpowiedzialnej za przeprowadzanie reform w japońskim systemie bankowym, został Hideyuki Aizawa. Nowo powołany minister uważa, że japoński sektor finansowy wymaga większej konsolidacji w nadchodzących latach, aby mógł sprostać globalnej konkurencji. Proces konsolidacji powinien dotyczyć nie tylko małych instytucji finansowych, takich jak banki spółdzielcze, ale również dużych banków. Komentarze nowego ministra mogą dziwić niektórych analityków, jako że w ciągu ostatnich 2 lat w japońskim sektorze bankowym nastąpiła fala fuzji między największymi bankami – np. fuzja *Dai-Ichi Kangyo, Fuji* oraz *Industrial Bank of Japan*. Spowodowało to, że kilka japońskich banków stało się jednymi z największych na świecie pod względem aktywów. Jednakże banki te mają niskie wskaźniki zwrotu z kapitału, ponieważ historycznie koncentrowały się one na skali działania, a nie na marży.

Aizawa argumentuje, że ostatnie fuzje w japońskim sektorze bankowym nie stworzyły wystarczająco dużych banków, jeśli zważyć na procesy konsolidacyjne w światowej bankowości. Wskazuje na wyzwanie, jakim jest najnowsza fuzja między amerykańskimi bankami inwestycyjnymi *Chase Manhattan* i *J.P. Morgan*. Wskaźniki zyskowności połączonych japońskich banków znacznie odstają od wyników ich amerykańskich rywali.

Wypowiedzi ministra sprowokowały debatę na temat dalszej drogi reform finansowych w Japonii. Pierwszy szef FRC, Hakuo Yanagisawa, powołany 2 lata temu, uznawany był za zdecydowanego reformatora, gdyż energicznie przekonywał banki do restrukturyzacji, spisywania w straty złych kredytów i poprawiania zyskowności.

Jego następca, Kimitaka Kuze, uważany był raczej za konserwatystę i tempo reform finansowych zostało osłabione. Analitycy szczególnie byli rozczarowani pojawieniem się nowych złych długów.

Niektórzy analitycy uważają, że Aizawa jest nawet bardziej konserwatywny niż jego poprzednik. Pełniąc uprzednio funkcję szefa komisji finansowej w Partii Liberalno-Demokratycznej, spowodował spowolnienie niektórych reform. Naciskał na wprowadzenie wyjątkowej ochrony dla deponentów banków (do 2002 r. państwo gwa-

---

Bezpieczny Bank

---

rantuje depozyty we wszystkich bankach) i wypowiadał się przeciwko wchodzeniu nie-banków na rynek finansowy.

Nowy minister podkreślał, że kroki takie zostały poczynione w celu zapewnienia bezpieczeństwa japońskiego systemu finansowego. Zaprzeczył, że jego nominacja będzie oznaczać ponowne odwołanie reform. „Nie jestem przeciw reformie. Uważam, że musimy przeprowadzić reformy, ale szukam najlepszej drogi ich przeprowadzenia”.

Obawy o wolę przeprowadzenia reform wywołała realizacja procesów restrukturyzacji 600 japońskich banków spółdzielczych. Te małe banki są bardzo mocno związane z lokalnymi politykami i dlatego też niechętnie poddają się zmianom restrukturyzacyjnym. Aizawa zadeklarował, że rząd w 2001 r. będzie naciskał na reformę w tym sektorze i wykorzysta pieniądze państwowe dla jej przyspieszenia.

(„Financial Times”, 22.09.00)

DRESDNER I BNP PARIBAS KOŃCZĄ WSPÓŁPRACĘ

Niemiecki *Dresdner Bank* oraz francuski *BNP Paribas* zdecydowały się na zakończenie współpracy w 6 wschodnioeuropejskich państwach. Umowę o partnerstwie oba banki podpisały w 1993 r.

Decyzja o zakończeniu współpracy w Rosji, Polsce, Czechach, Bułgarii, Chorwacji oraz na Węgrzech wynika ze zmian konsolidacyjnych, które spowodowały, że obaj dotychczasowi partnerzy stali się konkurentami w bankowości inwestycyjnej.

Wspólne przedsięwzięcie *Dresdner Banku* z *Banque National de Paris* zostało utworzone przed tym, jak francuski bank przejął bank *Paribas* w ubiegłym roku i rozszerzył działalność bankowości inwestycyjnej.

Dresdner Bank skoncentruje się na rozbudowie działalności inwestycyjnej w Europie przez własny bank inwestycyjny – *Dresdner Kleinwort Benson*. Jest to część niezależnej strategii rozwoju po upadku planów fuzji z *Deutsche Bankiem* czy *Commerzbankiem*.

„Wspólne przedsięwzięcia obu banków dotyczyły kredytów komercyjnych” – powiedział przewodniczący Rady Nadzorczej *Dresdner Banku*. „Teraz koncentrujemy się na bankowości inwestycyjnej i *BNP Paribas* jest na tym polu konkurentem”.

Dresdner Bank zapewnia, że nie spowoduje to zmniejszenia zainteresowania banku rynkiem wschodnioeuropejskim. Bank zamierza zachować i rozszerzyć obecność na wszystkich ważnych rynkach, takich jak Praga, Warszawa, Budapeszt i w Rosji.

Prezes potwierdził również, że program zamykania lokalnych oddziałów banku powinien być zakończony przed końcem 2001 r. W maju 2000 r. *Dresdner Bank* ogłosił plan zamknięcia 300 z 1150 oddziałów banku i redukcję 2900 etatów. Zgodnie z porozumieniem z przedstawicielami pracowników, przewidziano zamknięcie 50 jednostek w 2000 r., a pozostałe w 2001 r.

Wszystkie duże uniwersalne banki niemieckie ogłosiły plany redukcji sieci oddziałów bankowości detalicznej, dążąc do zmniejszenia kosztów i poprawy zyskowości na rynku zdominowanym przez banki oszczędnościowe sektora publicznego. Jednakże wielu ekspertów jest sceptycznie nastawionych do możliwości przeprowadzania redukcji wobec trudności na niemieckim rynku pracy.

(„Financial Times”, 25.09.00)

DEUTSCHE BANK UJAWNIA PLANY ZWIĄZANE Z BANKOWOŚCIĄ INWESTYCYJNĄ

Przewodniczący Rady Nadzorczej *Deutsche Banku (DB)* oświadczył na konferencji *IMF i World Banku* w Pradze, że niemiecki bank zamierza rozszerzyć działalność w zakresie bankowości inwestycyjnej w USA, ale wykluczył zakup dużej firmy z Wall Street.

Zdaniem przewodniczącego Rady Nadzorczej *Deutsche Bank* nie ma wystarczająco silnej pozycji w sektorze finansów korporacji, fuzji i połączeń oraz doradztwie dla bardzo dużych światowych firm. *Deutsche Bank* chce przyciągnąć utalentowane indywidualności i zespoły do bankowości inwestycyjnej. Ostatnie fuzje w sektorze stwarzają dobre możliwości zaangażowania talentów.

Pogłoski, że *Deutsche Bank* może kupić drugorzędny bank amerykański, wypływały latem 2000 r., a nastąpiły po tym, jak *UBS* kupił bank inwestycyjny *PaineWebber* oraz *Credit Suisse* przejął bank *Donaldson Lufkin & Jenrette*.

Przewodniczący Rady DB powiedział, że przejęcie *Bankers Trust (BT)* w 1999 r. dało DB silną pozycję w bankowości inwestycyjnej w sektorze średnich przedsiębiorstw, dzięki działalności spółki *BT Alex Brown* znaczącej w sektorze technologicznym, ochrony zdrowia i innych rozwojowych sektorach. Jednakże nie była to spółka obecna na polu wielkich fuzji i dlatego duży klienci nie korzystali z usług DB w takich transakcjach.

(„Financial Times”, 22.09.00)

AKCJONARIUSZE BANKU AUSTRIA AKCEPTUJĄ PROPOZYCJĘ HYPOVEREINSBANKU

Akcjonariusze *Banku Austria (BA)*, największego banku austriackiego, poparli przeważającą liczbą głosów połączenie z niemieckim *HypoVereinsbankiem* i zamianę wszystkich akcji *Banku Austria* o wartości 7 mld USD (6,2 mld USD) na akcje banku niemieckiego.

Bezpieczny Bank

Ponad 99% akcjonariuszy *Banku Austria* głosowało na walnym zgromadzeniu, popierając transakcję, w której otrzymają 1 akcję *HypoVereinsbanku* za każdą ze 114 akcji BA.

W wyniku fuzji obu banków powstanie bank odgrywający znaczną rolę na rynku Europy Centralnej i Wschodniej; dla *HypoVereinsbanku* jest to możliwość wyjścia poza „zatłoczony” rynek niemiecki.

Transakcję połączenia skonstruowano tak, aby ominąć austriackie prawo o przejęciach. Jednakże *Bank Austria* będzie podmiotem zależnym od *HypoVereinsbanku*, który będzie miał 100% akcji BA. „Znaleźliśmy idealnego partnera. Integracja z *HypoVereinsbankiem* stworzy optymalne warunki dla dalszej ekspansji czołowej pozycji, jaką mamy na głównych rynkach” – powiedział prezes zarządu *Banku Austria*.

Oba banki zamierzają zintegrować działalność do połowy 2001 r. w USA, Europie Zachodniej, Azji oraz Czechach i na Węgrzech. W pozostałych krajach integracja powinna być zakończona w pierwszym kwartale 2003 r.

(„Financial Times”, 28.09.00)